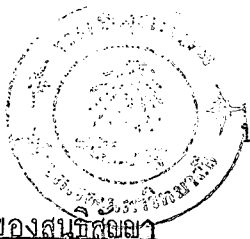

ภาคหนึ่ง

*

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำสนธิสัญญา

บทที่ ๑

บททั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญา

ความหมายของสนธิสัญญา

ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ สนธิสัญญาหมายถึง ความถึง "ความตกลงระหว่างประเทศซึ่งได้ทำกันระหว่างรัฐในรูปหลายลักษณะอักษร และโดยกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะรวมอยู่ในตราสารฉบับเดียวหรือตราสารที่เกี่ยวข้องสองฉบับ หรือกว่านั้นและไม่ว่าจะมีชื่อเฉพาะอย่างใดก็ตาม" (๑)

นอกจากนั้น นักกฎหมายระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้ให้นิยามคำว่า "สนธิสัญญา" ไว้ต่าง ๆ กัน ดังเช่น

วัทเทล ว่า สนธิสัญญา คือกติกาสัญญาที่ได้ทำขึ้น เพื่อสาธารณประโยชน์ โดยมหาอำนาจต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการตลอดไป หรือสำหรับเวลาหนึ่งเวลาใด (๒)

ออฟเบนไฮม์ ว่า "สนธิสัญญาระหว่างประเทศใดแก่ อนุสัญญาหรือสัญญาต่าง ๆ ระหว่างรัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป ว่าด้วยเรื่องอันเป็นผลประโยชน์ต่าง ๆ กัน" (๓)

คาลโว ว่า "สนธิสัญญา คือกรรมสารเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งผูกพันระหว่างประชาชาติสองประชาชาติหรือมากกว่านั้น หรือเป็นการยืนยันถึงข้อผูกพันและสิทธิตามลำดับที่เนื่องมาจากกฎหมายธรรมชาติหรือธรรมเนียมประเพณี หรือเป็นการนำมาซึ่งการเพิ่มเติมหรือการจำกัดข้อผูกพันหรือสิทธินั้น ๆ แต่ในกรณีใด ๆ ก็ตาม สนธิสัญญาย่อมมีลักษณะเป็นข้อผูกพันซึ่งผูกมัดอย่างถาวร" (๔)

(๑) ฎ อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒ วรรค ๑ ก.
(๒) ฎ Vattel, Le Droit des Gens, Tome II (1863), P. 136
(๓) ฎ Oppenheim, International Law, Vol. I, 8th Edition, 1955, P. 877
(๔) ฎ Calvo, Le Droit International, Tome III, 1896, P. 351

แฮคเวอร์ท ได้อางบทยามของนักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีชื่อเสียงบางท่าน
ไว้ใน Digest of International Law ดังนี้^(๔)

แกรนคัล ว่า "สนธิสัญญา คือ สัญญาระหว่างรัฐ"^(๕)

วิลสัน ว่า "คำว่า สนธิสัญญา นั้น ได้ใช้อย่างไม่สุแนอนนัก
ว่าหมายถึงคำทั่วไปที่กำหนดถึงรูปอย่างใดอย่างหนึ่งของความตกลงระหว่าง
ประเทศ"^(๖)

โครซ ได้ให้บทนิยามไว้ดังนี้ "สนธิสัญญาในกฎหมายระหว่างประเทศ
คือ ที่ชุมนุมของ เจตจำนง เกี่ยวกับข้อผูกพันระหว่างสมาชิกทั้งหลายของชุมชนที่
คุ้มครองด้วยกฎหมายระหว่างประเทศ โดย เป็นผลแห่งความตกลงระหว่างภาคี
ทั้งหลาย เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะก่อให้เกิดข้อผูกพันตามกฎหมายระหว่าง
ประเทศ"^(๗)

ฟรังกลิส กล่าวว่า "สนธิสัญญา คือ ความตกลงที่ได้จัดทำขึ้น
ระหว่างรัฐสองรัฐหรือหลายรัฐ ว่าด้วยวัตถุประสงค์อันมีลักษณะ เป็นกฎหมาย"^(๘)

คณะกรรมการวิจัยกฎหมายระหว่างประเทศของสถานศึกษากฎหมาย
แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้ให้บทนิยาม คำว่า "สนธิสัญญา" ไว้ดังนี้

"สนธิสัญญา คือ สารสมบูรณ์แบบของความตกลงซึ่งรัฐตั้งแต่สองรัฐ
ขึ้นไป โดยสารสมบูรณ์แบบของความตกลงนั้น ได้มีการสถาปนาหรือหาทาง

-
- (๔) ดู Hackworth, Digest of International Law, Vol. V, P.1-2
- (๕) ดู S.B. Crandall, Treaties, Their Making and Enforcement (2nd Edition, 1916), P. 3
- (๖) ดู G.G. Wilson, Handbook of International Law (3rd Edition 1939) P. 199
- (๗) ดู Herbert Kraus, Système et fonctions des traités internationaux, Académie de Droit International (La Haye) 50 Recueil des cours, 1934, P. 311, 322
- (๘) ดู A.F. Frangulis, "Théorie et pratique des traités internationaux", Académie Diplomatique Internationale, 8 Séances et travaux (1934), P. 1

สถาปนาหรือหาทางสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐนั้น ๆ ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ" (๘)

แมคแนร์ ได้แสดงความเห็นอันเป็นที่คั่นของอังกฤษไว้ว่า " คั้งที่ได้เป็นที่
เข้าใจกันในสหราชอาณาจักร คำว่า "สนธิสัญญา" หมายถึงจำพวกของเอกสาร รวมถึง
เอกสารที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ซึ่งในเอกสารนั้น รัฐ ประมุข หรือรัฐบาลแห่งรัฐได้จัดทำ
ความตกลงระหว่างประเทศ (รวมทั้ง ระหว่างรัฐบาล) ไม่มีหลักอันใดที่กำหนดถึงความ
สมควรที่จะใช้ชื่อใดในกรณีใด ..... " (๑๐) นักกฎหมายระหว่างประเทศ

ชาวคิวบา ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่ง คือ Antonio Sanchez de Bustamante Y Sirven
ได้ให้บทนิยามคำว่า "สนธิสัญญา" ไว้อย่างเหมาะสมยิ่ง คั้งนี้

"..... เราจะนิยามสนธิสัญญาระหว่างประเทศใดว่า เป็นพะยาน
หลักฐานอันเป็นลายลักษณ์อักษรของข้อตกลงระหว่างนิติบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ
มีจำนวนตั้งแต่สองขึ้นไป อันมีวัตถุประสงค์ที่จะก่อตั้งขึ้นขึ้น แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือขยาย
สิทธิหน้าที่ ความสัมพันธ์ องค์การ องค์การ องค์คาพยพ หรือกฎข้อบังคับ อันมีลักษณะเฉพาะ
เป็นการระหว่างประเทศ หรือการภายนอก ประเทศ" (๑๑)

ผลตามกฎหมายระหว่างประเทศของสนธิสัญญามีคั้งขึ้นอยู่กับชื่อที่ใช้เรียก
เอกสาร ฉะนั้น ความตกลงระหว่างประเทศซึ่งอาจอยู่ภายใต้ชื่อว่า สนธิสัญญาก็คือ อนุ
สัญญาก็คือ ความตกลงหรือข้อตกลงก็คั้ง ก็ยอมหมายความว่าความตกลงระหว่างประเทศ
ทั้งสิ้น ซึ่งชื่ออันแตกต่างกันนั้นนับแต่จะมีความสับสนในการใช้เรียกมากยิ่งขึ้น เป็นลำดับ

(๘) ดู Research in International Law, Draft Convention on
the Law of Treaties (Harvard Law School), Art. 1 (a),
29 The American Journal of International Law,
Supplement (1935), P. 653, 686

(๑๐) McNair, Law of Treaties (1938), P. 3

(๑๑) Bustamante y Sirven, Droit International Public,
Tome III (1936)

อนึ่ง ได้มีการ เรียกเอกสารควยชื่ออย่างอื่น เป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น เป็นคนคำว่า สนธิสัญญา

(Treaty) อนุสัญญา (Convention) พิธีสาร (Protocol) ความตกลง (Agreement) ข้อตกลง (Arrangement) กรมสาร (Act) กรมสารทั่วไป (General Act) ปฏิญญา (Declaration) / โมคูล วิเวนดี (Modus Vivendi) ขอบัญญัติ (Statute) ขอบังคับ (Regulation) กติกาสัญญา (Pact) กติกา (Covenant) ฯลฯ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๐ ว่าไว้ดังนี้

"พระมหากษัตริย์ ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สงบศึก และทำหนังสือสัญญาอื่นกับนานาประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือจะคงออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา"

คำว่าหนังสือสัญญาในรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ หมายความว่าสัญญาชนิดต่าง ๆ กับนานาประเทศ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Treaty และคำในภาษาฝรั่งเศสว่า Traité นั้นเอง ในสัญญาต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้จัดทำกับต่างประเทศ แทกอนนั้นก็ใช้คำว่า หนังสือสัญญา เพื่อให้ตรงกับคำว่า Treaty ในภาษาอังกฤษ และ Traité ในภาษาฝรั่งเศส ต่อมาในการทำสัญญาใหม่กับนานาประเทศ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ และ ๒๕๔๑ ประเทศไทยได้เปลี่ยนมาใช้คำว่า สนธิสัญญา สนธิสัญญาจึงเป็นคำใหม่ ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า หนังสือสัญญาที่เคยใช้แต่เดิมมา

(๑๒) ดู Hackworth, op.cit., Vol. V, P. 2 Fauchille, Traité de Droit International Public, Tome I (Troisième partie), P. 290 - 294

(๑๓) ดู รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับเดียวกัน มาตรา ๘ ว่าดังนี้ "พระมหากษัตริย์ ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี" และมาตรา ๑๕๒ ว่าดังนี้ "ในการบริหารราชการแผ่นดินนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในหน้าที่ของตนและรัฐมนตรีทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี"

ในคำรากฎหมายระหว่างประเทศ เจ้าตำราส่วนมากมักจะใช้คำว่า สนธิสัญญา (Treaty, Traité) ในความหมายทั่วไปว่า หมายความว่าถึงสัญญาระหว่างรัฐทุกชนิด มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน (๑๔) แต่เมื่อใช้ตามความหมายอย่างแคบแล้ว มักจะหมายถึง ความตกลงสมบูรณ์แบบที่ทำโดยประมุขของรัฐหรือรัฐ มีผู้เจรจาจดนามและมีสัตยาบัน โดยมากมีวัตถุประสงค์สำคัญ ๆ เป็นต้นว่า สนธิสัญญาสันติภาพ สนธิสัญญาโอนอาณาเขต และสนธิสัญญาทางไมตรีและการพาณิชย์

พระเจ้าวรวงส์เชอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์/รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ^{อดีต} ของประเทศไทย ได้ทรงวางขอบเขตของการใช้ชื่อสัญญาระหว่างรัฐว่า ในกรณีใดควรใช้ชื่อใดไว้ดังนี้

Treaty ได้แกหนังสือสัญญาในเรื่องสำคัญ ๆ เช่น หนังสือสัญญาทางไมตรี การพาณิชย์ และการเดินเรือ เป็นต้น

Convention ได้แกหนังสือสัญญาในเรื่องที่สำคัญถัดลงมา ภาษาไทยใช้ว่าอนุสัญญา ก็เป็นการเหมาะสมอยู่แล้ว เพราะอนุแปลว่าน้อย

Agreement ได้แกหนังสือสัญญาในเรื่องสำคัญเพดาลลงมาอีก ภาษาไทยใช้ว่า ความตกลง เช่น ความตกลงในเรื่องศึบ และยาง

Arrangement ได้แกหนังสือสัญญาที่ถัดลง เช่น ความตกลงเป็นการชั่วคราว ว่าด้วยวิธีปฏิบัติทางชายแดนแม่น้ำโขง ภาษาไทยใช้ว่า ขอตกลง" (๑๕)

โพซ็ลย์ (Paul Fauchille) ได้กล่าวถึงการใช้ชื่อของเอกสารอันเป็นข้อผูกพันระหว่างรัฐว่า คำว่า สนธิสัญญา มักจะใช้กับสัญญาระหว่างรัฐที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ที่หมาย จำนวน หรืออำนาจของภาคีผู้เป็นฝ่ายในสัญญา ส่วนคำว่า อนุสัญญานั้น มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า สนธิสัญญา แต่มักจะใช้เพื่อกำหนดข้อผูกพันที่มีความสำคัญแคบกว่า หรือที่มีวัตถุประสงค์ในวงเขตหรือที่จำกัดไว้ ซึ่งมักจะใช้กับเรื่องในทางเศรษฐกิจยิ่งกว่าในทางการเมือง เป็นต้นว่า อนุสัญญาว่าด้วยการศุลกากร การไปรษณีย์ การโทรเลข การเงิน หรือการกงสุล แต่ก็เป็นการเรียกกันตามใจชอบ

(๑๔) คูหนา ๓ ขางคน

(๑๕) คู พระเจ้าวรวงส์เชอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร, ศัพท์สนธิสัญญาและการเมือง พิมพ์ครั้งที่ ๒ (๒๔๘๓) หน้า ๖

เพราะบางทีก็ใช้เรียกว่า อนุสัญญา ในเรื่องอันยิ่งใหญ่และมีความสำคัญยิ่งกว่าสนธิสัญญา บางฉบับเสียอีก เป็นต้นว่า อนุสัญญาของที่ประชุมสันติภาพ ณ กรุงเฮก เมื่อปีคริสตศักราช (๑๖) ๑๘๘๘ และ ๑๘๙๗

สำหรับคำว่า สนธิสัญญา ตามความหมายอย่างแคบ และคำว่า อนุสัญญา นั้น แมวาก็จะมีการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างกันดังกล่าวแล้ว แต่เมื่อได้พิจารณาถึงรูปของ สนธิสัญญาและอนุสัญญาแล้ว จะเห็นได้ว่า มิได้มีข้อแตกต่างกันในส่วนที่เกี่ยวกับแบบ

คือมีอารัมภบท ระบุภาคี ผู้แทนที่ทำการ เจรจา ระบุถึงการสัตยาบัน การบอก เลิก การลงนาม และประทับตราโดยผู้แทนผู้มีอำนาจเต็ม ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีลักษณะคล้าย คลึงกันอย่างยิ่ง จนกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้ คำว่าสนธิสัญญาและอนุสัญญา ได้ใช้กันอย่าง สัมพันธ์กันแล้ว และความพอใจของภาคีผู้ทำสัญญา แมวาก็มีหลักทั่วไปวางระดับความสำคัญ ของสัญญานั้น ๆ สำหรับการใช้อธิบายเรียกแล้วก็ตาม (๑๗)

นายอรุณ ภาณุพงศ์ ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า สนธิสัญญา (Treaties, Traités) ว่าหมายถึง การตกลงที่กระทำกันเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างบุคคลในกฎหมายระหว่าง ประเทศ อันทำขึ้นด้วยความมุ่งหมายที่จะสร้างหรือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในลักษณะใดในขอบข่ายของกฎหมายระหว่างประเทศ (๑๘)

สนธิสัญญาในฐานะ	สนธิสัญญาในฐานะ เป็นที่รับรู้กันว่าเป็นที่มา
เป็นที่มาของกฎหมาย	(source) ประการหนึ่งของกฎหมายระหว่าง
ระหว่างประเทศ	ประเทศ คือ มีส่วนในการวางหลักเกณฑ์ (norms, normes) ทั่วไปในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(๑๖) ดู Fauchille, op.cit., Tome I (Troisième Partie 1926) P. 290 - 291

(๑๗) ดู Calvo, op.cit., Tome III, P. 35
Hackworth, op.cit., Vol. V, P. 2

(๑๘) คำบรรยายลักษณะวิชาสนธิสัญญาชั้นปริญญาโททางการทูตคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ของนายอรุณ ภาณุพงศ์ พ.ศ. ๒๕๐๖

หลักจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (Pacta sunt Servanda) ซึ่งหมายความว่า สนธิสัญญาต้องได้รับการปฏิบัติตามนั้น เป็นหลักที่ยอมรับนับถือกันมาแต่มนานในบรรดา นักนิติศาสตร์ระหว่างประเทศว่าเป็นหัวใจของกฎหมายระหว่างประเทศ ส่วนการยอมรับ นับถือเป็นลายลักษณ์อักษร ว่าสนธิสัญญาเป็นที่มาอันหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศจะเห็น ได้จาก

ฉบับที่

๑. มาตรา ๗ ของอนุสัญญา^{XII} แห่งกรุงเฮก ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๗ (ไม่ได้รับการสัตยาบัน) ว่าด้วยการจัดตั้งศาลระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการยัดพร้าเข้าศึกในสงครามทางทะเล บัญญัติว่า

"ถ้าบัญญัติกฎหมายที่จะขบได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาที่ใช้อยู่ระหว่างฝ่ายทำการศึก ที่เป็นคู่กับประเทศที่เป็นฝ่ายในคดีพิพาทหรือที่คนชาติของประเทศนั้น เป็นฝ่ายในคดีพิพาท ศาลวินิจฉัยตามข้อบัญญัติของอนุสัญญา เช่นว่านั้น

"หากไม่มีข้อบัญญัติ เช่นนั้น ศาลใช้หลักเกณฑ์แห่งกฎหมายระหว่างประเทศ ถ้า ไม่มีหลักอันเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป ศาลวินิจฉัยตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายและหลักความ เที่ยงธรรม"

แม้อนุสัญญานี้จะไม่ได้รับการสัตยาบัน และไม่ได้มีการตั้งศาลระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการยัดพร้าเข้าศึกในสงครามทางทะเลขึ้น ก็ไต่แสดงให้เห็นร่องรอยของหลักอันเป็นที่รับรู้ ว่าสนธิสัญญามีความสำคัญต่อการกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายในความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ

๒. มาตรา ๓๔ ของธรรมนูญศาลประจำติกรรมระหว่างประเทศ ซึ่งมีข้อความ อย่างเดียวกันกับมาตรา ๓๔ ของธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในปัจจุบัน บัญญัติว่า

"ศาลไซ

๑. อนุสัญญาระหว่างประเทศ ไม่ว่าทั่วไปหรือพิเศษ เฉพาะที่วางหลักเกณฑ์ อันเป็นที่รับรู้โดยแจ้งชัดโดยรัฐในคดีพิพาท

๒. จารีตประเพณีระหว่างประเทศ ในฐานะเป็นหลักฐานพิสูจน์ทางปฏิบัติทั่วไป อันเป็นที่รับรู้ว่าเป็นกฎหมาย

๓. หลักทั่วไปแห่งกฎหมายซึ่งเป็นที่รับรู้โดยชาติอารยะ

๔. ภายใต้อรรถของนแห่งบทบัญญัติของมาตรา ๕๕ การวินิจฉัยของศาลและความเห็นของนักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีความสามารถอย่างเยี่ยมยอด ในฐานะเป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดหลักแห่งกฎหมาย

บทบัญญัตินี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจของศาลที่จะวินิจฉัยโดยอาศัยหลักความเที่ยงธรรม"

คำว่า "อนุสัญญา" ที่กล่าวถึงในอนุสัญญากรุงเฮกก็คือ ในธรรมนูญศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศและศาลยุติธรรมระหว่างประเทศก็คือ หมายความว่าถึงการตกลงที่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาในความหมายที่กล่าวข้างต้น

๓. ในอารัมภบทของกฎบัตรสหประชาชาติ มีความตอนหนึ่งว่า

"เรา เหล่าประชาชนแห่งสหประชาชาติ มีความมุ่งมั่น

.....

.....

ที่จะสถาปนาสภาพการณ์อันสามารถธำรงไว้ได้ ซึ่งความยุติธรรมและการเคารพต่อพันธกรณีที่เกิดจากสนธิสัญญาและที่มาอื่นของกฎหมายระหว่างประเทศ....."

จากการที่ตราสารระหว่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้นได้กำหนดเอาสนธิสัญญาไว้ก่อนหน้าที่มาประการอื่นของกฎหมายระหว่างประเทศ แสดงให้เห็นว่ามีใช้เป็นการบังเอิญ แต่เป็นการรับรองโดยปริยายว่า สนธิสัญญาเป็นที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศที่มีความสำคัญหรืออย่างน้อยก็แลเห็นได้ชัดกว่าที่มาประการอื่น นอกจากนั้น อาจใช้หลักกฎหมายทั่วไปที่ว่ากฎหมายพิเศษมีค่าเป็นการยกเว้นกฎหมายทั่วไป ดังภาษิตกฎหมายลาติน

Lex specialis derogat generali

หรือ

In toto jure genus per speciem derogatur

และในกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ถือได้ว่าสนธิสัญญาเป็นกฎหมายพิเศษ ส่วนที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศประการอื่นเป็นกฎหมายทั่วไป

ประเภทของสนธิสัญญา

การตกลงกันระหว่างบุคคล ในกฎหมาย

ระหว่างประเทศมีอยู่หลายแบบและหลายลักษณะด้วยกัน

ที่รวมอยู่ในความหมายของสนธิสัญญา แต่การจัดแบ่งแยกประเภทของสนธิสัญญาว่ามีประเภทใดบ้างนั้น มีหลักให้แบ่งแยกได้หลายอย่าง สุดแล้วแต่ความเห็นและความมุ่งหมายอาจจะถือหลักความเสมอภาค หลักลักษณะของสนธิสัญญา หลักวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา หลักภาคีของสนธิสัญญา หลักแบบของการทำสนธิสัญญา และหลักสาระของสนธิสัญญา ก็ได้

๑. การจัดประเภทโดยถือหลักความเสมอภาค โดยแบ่งสนธิสัญญาออกเป็น สนธิสัญญาเสมอภาค คือ สนธิสัญญาที่ภาคีมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกัน กับ สนธิสัญญาไม่เสมอภาค ซึ่งภาคีมีสิทธิและหน้าที่ไม่เท่าเทียมกัน

๒. การจัดประเภทโดยถือหลักลักษณะของสนธิสัญญา การจัดประเภทโดยถือหลักนี้ มีรายการที่แยกออกไปหลายประเภทตามแต่ความเห็นของผู้จัด จึงไม่ถือว่าเป็นการจัดประเภทที่มีความสำคัญในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติ เช่น การแบ่ง เป็นสนธิสัญญาพันธไมตรี สนธิสัญญาพาณิชย์ สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน สนธิสัญญากำหนดเขตแดน สนธิสัญญาการค้า การเดินเรือ สนธิสัญญาสันติภาพ และสนธิสัญญาลักษณะการ เมืองต่าง ๆ

๓. การจัดประเภทโดยถือหลักวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา แบ่งออกเป็น Real treaty หรือ Dispositive treaty เรียกในภาษาฝรั่งเศสว่า Traité réel หมายความว่า สนธิสัญญาที่มีผลเกี่ยวข้องกับและติดอยู่กับอาณาเขตประเทศหนึ่ง กับสนธิสัญญาที่เรียกว่า Personal treaty หรือ Traité personnel อีกประเภทหนึ่ง สนธิสัญญาประเภทหลังนี้เป็นสนธิสัญญาที่สร้างหรือกำหนดความสัมพันธ์อันมีสภาพบุคคล (ตามกฎหมายระหว่างประเทศ) เป็นมูลฐาน อาจจะเป็นสนธิสัญญาที่มีลักษณะทางการเมือง เกี่ยวกับพันธไมตรี ความเป็นกลาง การระงับกรณีพิพาทโดยสันติวิธี ฯลฯ หรือเป็นสนธิสัญญาที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจ เกี่ยวกับการช่วยเหลือ การพาณิชย์ พิทักษ์อิสรภาพการค้า ฯลฯ หรือเป็นสนธิสัญญาที่มีลักษณะด้านการบริหาร เกี่ยวกับการควบคุมยาเสพติด การคุ้มครองบุคคลบางประเภท การเดินเรือและการเดินอากาศ ฯลฯ หรือเป็นสนธิสัญญาที่เกี่ยวกับการศาลก็ได้ เช่น สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน หรือสนธิสัญญาว่าด้วยการบังคับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เป็นต้น

๔. การจัดประเภทโดยถือหลักภาวของสนธิสัญญา แบ่งออกเป็น สนธิสัญญาทวิภาคี (Bilateral treaty, Traité bilatéral) ประเภทหนึ่ง กับ สนธิสัญญาพหุภาคี ซึ่งเรียกว่า Collective treaty, Traité collectif บาง Multilateral treaty, Traité multilatéral บาง หรือ Plurilateral treaty, Traité plurilateral บาง ซึ่ง เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วก็แยกเป็นสนธิสัญญาสองฝ่ายกับสนธิสัญญาหลายฝ่ายนั่นเอง

๕. การจัดประเภทโดยถือหลักแบบของสนธิสัญญา แยกเป็น สนธิสัญญาที่ทำตามแบบ (Formal treaty, Traité en forme complète) คือ เป็นสนธิสัญญาที่ทำตามแบบพิธีของสนธิสัญญา เป็นทางการทุกประการ กับ สนธิสัญญาที่ทำตามแบบย่อ (Treaty in simplified form, Traité en forme simplifié) เป็นสนธิสัญญาที่ทำขึ้นโดยมุ่งหมายที่จะให้รวดเร็ว และโดยปกติเกี่ยวกับเรื่องที่มีความสำคัญในลำดับรองแบบที่ทำก็ตัดพิธีการบางประการ เช่น การให้สัตยาบันออกไป มักกระทำกันในรูปการแลกเปลี่ยนหนังสือ หรือปฏิญญารวม หรือบันทึกความตกลง หรือการตกลงโดยลายลักษณ์อักษรรูปอื่นที่กระทำในแบบที่คล้ายคลึงกัน

๖. การจัดประเภทโดยถือหลักสาระของสนธิสัญญา มีอยู่ ๒ แบบ

ก. การแบ่งเป็น สนธิสัญญาลักษณะสัญญา (traité-contrat)

กับ สนธิสัญญาลักษณะกฎหมาย (traité - loi) สนธิสัญญาลักษณะสัญญา เป็นสนธิสัญญาที่กระทำกันระหว่างบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศที่มีจำนวนภาคีไม่มาก ส่วนมากเป็นสนธิสัญญาสองฝ่าย เนื้อหาของสนธิสัญญา เป็นไปตามเจตนาของภาคีซึ่งให้สิทธิและกำหนดหน้าที่อันเป็นพันธกรณีระหว่างกัน เช่นสนธิสัญญาเกี่ยวกับการพาณิชย์ การช่วยเหลือ การปักปันเขตแดน หรือสนธิสัญญาพันธมิตร เป็นต้น ส่วนสนธิสัญญาลักษณะกฎหมาย มีวัตถุประสงค์ที่จะวางกฎข้อบังคับแห่งกฎหมายให้เป็นที่ยอมรับหรือจำต้องปฏิบัติเป็นการทั่วไป เนื้อหาของสนธิสัญญา เป็นผลแห่งความเห็นพ้องต้องกันของภาคีผู้ลงนามหรือยอมรับที่จะวางกฎเกณฑ์ให้เว้นหลักกฎหมาย

ข. การแบ่งเป็นสนธิสัญญาดังกล่าวการเมือง (traité de caractère politique) กับสนธิสัญญาดังกล่าวนิติบัญญัติ (traité de caractère législatif) การแบ่งแบบนี้เป็นแนวใหม่ของ

นักนิติศาสตร์ระหว่างประเทศที่เห็นว่า การแบ่งประเภทสนธิสัญญาเป็น สนธิสัญญาดังกล่าว กับสนธิสัญญาดังกล่าวกฎหมายนั้น มีความหมายที่ทำให้เกิดความเข้าใจสับสน เพราะถ้าจะพิจารณาถ่วงไปให้ลึกซึ้งแล้วสนธิสัญญาทุกฉบับจะว่าเป็นกฎหมายก็ได้ อย่างน้อยที่สุดก็เป็นกฎหมายที่บังคับสำหรับภาคี และสนธิสัญญาที่ว่าเป็นสนธิสัญญาดังกล่าวกฎหมายก็มีลักษณะ เป็นสัญญาคล้ายเหมือนกัน เพราะขึ้นอยู่กับการยอมรับของภาคีด้วย ขอบเขตที่จะใช้ต่อบุคคลที่เป็นภาคีหรือมีส่วนร่วมในการจัดทำหรือมีใ้ยอมรับมีอยู่น้อยกรณีและอยู่ในวงจำกัดมาก จึงเห็นควรแบ่ง เป็นสนธิสัญญาดังกล่าวการเมือง กับสนธิสัญญาดังกล่าวนิติบัญญัติ สนธิสัญญาดังกล่าวการเมืองนั้น เกี่ยวกับความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะระหว่างภาคี เช่นในค่านผลประโยชน์ในค่านความร่วมมือ ในค่านระงับข้อขัดแย้ง เป็นต้น สนธิสัญญาต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาทางเศรษฐกิจหรือพันธไมตรี หรือสนธิสัญญา เกี่ยวกับเขตแดน ก็จัดอยู่ในสนธิสัญญาดังกล่าวการเมือง เพราะสนธิสัญญาเหล่านี้จะมีขึ้นได้ก็ต่อจากความสัมพันธ์ทางการ เมือง เป็นมูลฐาน ส่วนสนธิสัญญาดังกล่าวนิติบัญญัติมีวัตถุประสงค์ที่จะวางระเบียบความสัมพันธ์ในทางกฎหมายที่มีอยู่หรือที่จะมีระหว่างรัฐทั้งหลายในประชาคมระหว่างประเทศทั่วโลก หรืออย่างน้อยระหว่างประชาคมระหว่างประเทศส่วนภูมิภาค โดยมีก้ำนึ่งถึงลักษณะ เอกเทศของภาคีเป็นสำคัญ ซึ่งว่าโดยที่จริงแล้วก็มิสู้จะแตกต่างกับสนธิสัญญาดังกล่าวกฎหมายในการแบ่งแบบที่กล่าวในข้อ ก. นี้

การจัดประเภทสนธิสัญญาโดยถือหลักต่าง ๆ กันตามที่กล่าวข้างต้นนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดความแตกต่างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลบังคับ แต่มีประโยชน์ในด้านศึกษาถึงการดำเนินการใช้สนธิสัญญา

ข้อเฉพาะพิเศษที่ใช้ การตกลงระหว่างบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศที่มีลักษณะ เป็นสนธิสัญญาซึ่งที่ได้ให้คำจำกัดความไว้ในตอนต้นนี้ กลุ่มถึงการตกลงทั้งหลายที่มีข้อเฉพาะพิเศษหลายข้อ แล้วแต่ความมุ่งหมายของภาคีว่า การตกลงที่กระทำกันจะใช้แบบพิธีใดและ

เรียกชื่ออย่างไรจึงจะเหมาะสมกับทางปฏิบัติทั่วไปหรือกับเจตนาของภาคี ชื่อพิเศษเฉพาะ
ต่าง ๆ ที่ใช้เรียกสนธิสัญญาตามความหมายอย่างกว้าง ซึ่งสมควรทราบ มีดังนี้

Treaty

(Traité)

ซึ่งเรียกในภาษาไทยว่า "สนธิสัญญา" ในฐานะเป็น
ชื่อเฉพาะพิเศษ ใช้สำหรับการตกลง (ที่มีลักษณะเป็น
สนธิสัญญาตามความหมายอย่างกว้าง) ที่กระทำเต็มตาม
แบบพิธีทางการอย่างเคร่งครัด มักใช้สำหรับการตกลง
ที่ถือว่ามีความสำคัญมาก ในทางปฏิบัติปัจจุบันนี้ มีการใช้
คำว่าสนธิสัญญาในความหมายนั้นน้อยกว่าสมัยก่อน

Convention

เรียกในภาษาไทยว่า "อนุสัญญา" ส่วนมากใช้สำหรับ
สนธิสัญญาหลายฝ่ายที่มีลักษณะเป็นกฎหมาย แม้มีการใช้
เรียกสนธิสัญญาสองฝ่ายเหมือนกัน ซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่ดี
กว่ามีความสำคัญน้อยกว่า "สนธิสัญญา"

Agreement

(Accord)

เรียกในภาษาไทยว่า "ความตกลง" มักใช้เรียกสนธิสัญญา
ที่กระทำกันโดยแบบพิธีที่เป็นทางการน้อยกว่า "สนธิสัญญา"

Arrangement

เรียกในภาษาไทยว่า "ข้อตกลง" มักใช้เรียกสนธิสัญญา
ที่กระทำโดยแบบพิธีทำนองเดียวกับ "ความตกลง" แต่
โดยมากเกี่ยวกับเรื่องที่มีความสำคัญน้อยหรือมีขอบเขต
แคบกว่า "ความตกลง"

Declaration

คำนี้ได้ถูกนำมาใช้ในความหมายต่าง ๆ เช่น Declaration of war การประกาศสงคราม หรือ Declaration of neutrality การประกาศความเป็นกลาง

แต่ในบางกรณีประเพณีระหว่างประเทศก็ได้นำคำนี้มาใช้ในความหมายของความตกลงระหว่างรัฐที่มีผลผูกพัน เช่น เกี่ยวกับสนธิสัญญา หรืออนุสัญญา ในกรณีเช่นนี้ก็เรียกในภาษาไทยว่า "คำปฏิญญา" เช่น Declaration of London (๑๙๐๘) เกี่ยวกับการกำหนดกฎเกณฑ์เรื่องการลอมอ่าวและของตองห้ามในยามสงคราม (Blockade and Contraband) คำปฏิญญารุงลอนดอนนี้ ได้มีบทบัญญัติให้ทุกชาติทำสัตยาบันด้วย ซึ่งทำให้คำปฏิญญานี้มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาฉบับหนึ่งที่เดี่ยวและเป็นสนธิสัญญาในลักษณะกฎหมาย แต่คำปฏิญญาอาจเป็นสนธิสัญญาในลักษณะการเมืองก็ได้ เช่น "Declaration between the United Kingdom and France respecting Egypt and Morocco" April 8, 1904 ที่ก่อให้เกิด Entente Cordiale ขึ้น

Act (Acte)

เรียกในภาษาไทยว่า "กรรมสาร" โดยปกติหมายถึง สนธิสัญญาหลายฝ่ายซึ่งวางหลักกฎหมายหรือระบอบกฎหมาย ในเรื่องหนึ่งเรื่องใด

Final Act
(Acte final)

เรียกในภาษาไทยว่า "กรรมสารสุดท้าย" ใช้เรียกคำ แถลงเป็นทางการ สรุปผลการพิจารณาหรือของการประชุม ระหว่างประเทศ ระบุข้อตกลงที่กระทำกันในรูปแบบ สนธิสัญญาหรืออนุสัญญาอันเป็นผลของการประชุม

General Act
(Acte general)

เรียกในภาษาไทยว่า "กรรมสารทั่วไป" ได้แก่กรรมสาร หลังการประชุมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสนธิสัญญาหรือความ ตกลงในตัวของตัวเอง โดยรวมหรือผนวกความที่ตกลง กันไว้ในตัวกรรมสารนั้น

Compromis

ใช้เรียกความตกลงพิเศษเกี่ยวกับการ เสนอเรื่องพิพาท ให้ศาลระหว่างประเทศหรืออนุญาโตตุลาการพิจารณา อาจรวมถึงการยอมรับที่จะปฏิบัติตามกาวินิจฉัยด้วย

Modus Vivendi

ใช้เรียกความตกลงที่มีลักษณะชั่วคราว เช่นความตกลง ที่ชั่วคราวก่อนการทำความตกลงถาวร หรือที่ใช้ระหว่างการ ต่อยอายุความตกลงอื่น

<u>Protocol</u> (Protocole)	เรียกในภาษาไทยว่า "พิธีสาร" ใช้เรียกความตกลงที่มีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไข เพิ่มเติม ทอท้าย หรือกำหนดรายละเอียดของสนธิสัญญาหรือความตกลงอื่น
<u>Memorandum of Agreement</u>	เรียกในภาษาไทยว่า "บันทึกความตกลง" ใช้เรียกขอตกลงในรายละเอียดเพิ่มเติมหรืออธิบายความตกลงอื่น
<u>Exchange of Letters</u> (Exchange de lettres)	เรียกในภาษาไทยว่า "จดหมายแลกเปลี่ยน" เป็นการตกลงที่กระทำกันในรูปจดหมายแจ้งและยืนยันความตกลงระหว่างตัวแทนของภาคี
<u>Exchange of Notes</u> (Exchange de notes)	เรียกในภาษาไทยว่า "หนังสือแลกเปลี่ยน" เป็นการตกลงที่กระทำกันในรูปหนังสือราชการระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานอัครราชทูตของต่างประเทศที่ทำความตกลงกัน ส่วนมากเกี่ยวกับเรื่องที่มีความสำคัญน้อย
<u>Proces-Verbal</u>	เรียกในภาษาไทยว่า "บันทึกวาจา" เป็นบันทึกทางราชการถึงการตกลงที่ได้เจรจากันหรือประชุมกัน
<u>Additional Article</u> (Article additionel)	เป็นความตกลงเพิ่มเติมในลักษณะรายละเอียดปลีกย่อยหรือวางเงื่อนไขต่อท้ายสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลงอื่น
<u>Concordat</u>	ใช้เรียกการตกลงที่กระทำกันระหว่างสันตปาปากับประมุขของรัฐ เกี่ยวกับการคุ้มครองหรือรักษาประโยชน์ของคริสตศาสนานิกายคาทอลิกในรัฐที่ทำการตกลง
<u>Reversales</u>	ใช้เรียกการตกลงที่กระทำกันว่าจะไม่ฝ่าฝืนความตกลงเก่าหรือการตกลงแลกเปลี่ยนการให้สิทธิซึ่งกันและกัน

Pactum de contrahendo

ใช้เรียกการตกลงที่กระทำกันระหว่างรัฐว่าจะทำความตกลงขั้นสุดท้าย หรือว่าจะทำการเจรจาอีกในอนาคต เพื่อทำสนธิสัญญาระหว่างกัน

Charter (Charte)

เรียกในภาษาไทยว่า "กฎบัตร" ใช้เรียกสนธิสัญญา หรือความตกลงที่มีลักษณะเป็นการจัดตั้งหรือมุ่งหมาย จะจัดตั้งองค์การ

Statute (Statut)

เรียกในภาษาไทยว่า "ธรรมนูญ" ใช้เรียกสนธิสัญญาหรือ ความตกลงที่วางระบบกฎหมายหรือระบบขององค์การ

Pact (Pacte)

เรียกในภาษาไทยว่า "กติกาสัญญา" มักใช้เรียกความตกลง ระหว่างประเทศที่ดีถือว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษ

เกี่ยวกับข้อเฉพาะพิเศษที่ใช้เรียกสนธิสัญญาตามความหมายอย่างกว้างนี้ มีข้อ ที่ควรเป็นข้อสังเกต ๓ ประการ คือ

(๑) ข้อพิเศษเฉพาะที่ใช้เรียกสนธิสัญญาอันแตกต่างกันไปนั้น ไม่ทำให้เกิดความ แตกต่างในคาทางกฎหมายของสนธิสัญญาที่เรียกข้อพิเศษเฉพาะนั้น ๆ

(๒) การเลือกใช้ข้อพิเศษเฉพาะอย่างใดต่อการตกลงที่กระทำกันนั้น ไม่มีเกณฑ์ กำหนดเป็นการเด็ดขาดตายตัว คำอธิบายที่ให้ไว้จึงเป็นแนวที่เพียงกว้าง ๆ

(๓) ข้อพิเศษเฉพาะที่ใช้เรียกสนธิสัญญามีได้มีเฉพาะเท่าที่กล่าวข้างต้นเท่านั้น ยังมีข้อเฉพาะอื่นอีก ที่ไม่น่าแปลกใจ เพราะเห็นว่ามีกรณี

ความตกลงระหว่างประเทศที่มีชื่อและมีลักษณะต่าง ๆ กันดังได้กล่าวมานี้ย่อมถือว่าเป็นสัญญาระหว่างประเทศที่ผูกมัดรัฐทั้งสิ้น ซึ่งเราเรียกรวมว่าเป็นสนธิสัญญาในความหมายอย่างกว้างและกฎหมายระหว่างประเทศไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์อย่างแน่นอนว่า ความตกลงเรื่องทำนองใดจะต้องทำกันขึ้นเป็นสัญญาในรูปลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษ แต่ความตกลงกรณีนี้มีผลผูกพันคู่ภาคีอย่างเดียวกันทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดีตามหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ความตกลงระหว่างรัฐที่เรียกว่าสนธิสัญญาในความหมายอย่างแคบนั้น เป็นความตกลงที่ได้ทำขึ้นโดยพิธีสมบูรณแบบโดยมีการ เจริญจาการลงนามและการสัตยาบัน และเป็นความตกลงที่ได้ทำขึ้นโดยองค์กรผู้มีอำนาจ (Treaty Making Power) เป็นผู้มีส่วนร่วมด้วย จะเป็นโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมก็ตาม

ส่วนความตกลงระหว่างประเทศอีกฉบับหนึ่งซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศไม่เรียกว่าสนธิสัญญาในความหมายอย่างแคบ แต่ก็ เป็นความตกลงที่ผูกพันรัฐภาคีเช่นเดียวกันนั้น มักจะทำกันในแบบพิธีขอเพื่อประโยชน์แห่งความสะดวกของรัฐบุรุษและเพื่อความรวดเร็วของบรรยากาศทางการเมือง ความตกลงในแบบพิธีขอเช่นนี้มักประกอบด้วยเอกสารหมายฉบับ (เช่น ในรูปหนังสือหรือจดหมายแลกเปลี่ยน หรือ **Executive Agreement** ของสหรัฐอเมริกา) และเป็นความตกลงระหว่างประเทศที่ฝ่ายบริหารไม่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขบางอย่างตามรัฐธรรมนูญ เช่น ไม่ต้องมีการสัตยาบันหรือไม่ต้องได้รับความเห็นชอบโดยเสียง ๒ ใน ๓ ของสมาชิกสภาสูงของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

หลักเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญา

๑. ความสามารถในการทำสนธิสัญญา

ผู้ที่มีความสามารถในการทำสนธิสัญญานั้น ต้องเป็นบุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งมีข้อสังเกตว่า ความเห็นของนักนิติศาสตร์ปัจจุบันส่วนมากถือว่า เอกชนก็เป็น subject หรือ sujets ของกฎหมายระหว่างประเทศ คือตกอยู่ในข่ายบังคับและสามารถมีสิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ ในแง่ของสนธิสัญญา ไม่ถือว่าเป็นบุคคล เอกชนจึงไม่มีความสามารถในการทำสนธิสัญญา ไม่ว่าจะระหว่างเอกชนต่อเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับบุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศ เอกชนอาจจะเข้าเป็นฝ่ายในสัญญาได้ แต่เป็น ภาคีของสนธิสัญญาไม่ได้

การพิจารณาถึงปัญหาความสามารถในการทำสนธิสัญญา เกี่ยวข้องอยู่กับความสมบูรณ์ของสนธิสัญญาด้วย เพราะถ้าภาคีสัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดขาดความสามารถอันเป็นที่รับรู้ในกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ก็ทำให้สนธิสัญญานั้นไม่สมบูรณ์ ถ้าเป็นสนธิสัญญาหลายฝ่าย ก็ไม่สมบูรณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับภาคีสัญญาในกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าไม่มีความสามารถ ควบเหตุนี้ สำหรับบุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศที่ประสงค์จะทำสนธิสัญญา ก็ควรที่จะทราบถึงฐานะของภาคีที่ตนจะทำสนธิสัญญาด้วย ว่ามีความสามารถตามกฎหมายหรือไม่ ก่อนที่จะลงมือเจรจาทำสนธิสัญญากัน

เมื่อกล่าวโดยสรุป บุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศในแง่ของความสามารถในการทำสนธิสัญญา มีอยู่ ๓ ประเภทด้วยกัน คือ รัฐ องค์การระหว่างประเทศ และบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศอื่น (ไม่นับเอกชน) บุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศทั้ง ๓ ประเภทนี้ อาจทำสนธิสัญญาระหว่างประเภทเดียวกัน เช่น ระหว่างรัฐกับรัฐ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศหนึ่งกับองค์การระหว่างประเทศอื่น หรือระหว่างทางประเภทกัน เช่น ระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศก็ได้

ก) รัฐ

รัฐที่มีความสามารถในการทำสนธิสัญญา ได้แก่รัฐตาม

ความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งถ้าจะกล่าว เพื่อให้

เข้าใจง่ายก็คือประเทศที่มีเอกราชอธิปไตย ที่ว่าเป็นประเทศ หมายความว่าต้องมีดินแดน
ที่ประกอบขึ้นเป็นอาณาเขต มีพลเมืองของรัฐและมีรัฐบาลปกครอง ส่วนการมีเอกราช
อธิปไตย หมายความว่า ประเทศนั้นมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการปกครองตนเอง มีอำนาจใน
การตัดสินใจและเลือกดำเนินการ โดยไม่อยู่ภายใต้การบังคับหรือการบงการจากภายนอก ใน
ส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในการทำสนธิสัญญา ประเทศที่มีเอกราชอธิปไตยหรือรัฐตาม
กฎหมายระหว่างประเทศมีสิทธิและเสรีภาพในการทำสนธิสัญญาในขอบข่ายของกฎหมาย
ระหว่างประเทศได้ตามที่ตนสมัครใจและเห็นชอบ หลักที่กล่าวนี้ มีผู้เห็นว่า มีการจำกัดเป็น
ขอบเขตอยู่สำหรับรัฐ เป็นกลางตามกฎหมาย ที่จะทำสนธิสัญญาในลักษณะพันธมิตรีทางการ
เมืองและทางทหารกับประเทศอื่นไม่ได้ เพราะจะขัดกับสภาพความเป็นกลางของตน แต่
พิจารณาตามทีจริงแล้ว การจำกัดอำนาจในการทำสนธิสัญญาของรัฐ เป็นกลางในบางประการ
นั้น เป็นผลของการที่รัฐนั้นเลือกหรือรับเอาระบอบความเป็นกลางมาใช้ ไม่ใช่เป็นการ
จำกัดความสามารถในการทำสนธิสัญญาของรัฐนั้นในฐานะที่มีเอกราชอธิปไตยโดยจำกัด
เนื่องจากสภาพความเป็นกลาง

มีปัญหาพิเศษเกี่ยวกับความสามารถในการทำสนธิสัญญาของรัฐในความหมายที่
นอกเหนือไปจากที่กล่าวข้างต้น คือ รัฐที่อยู่ในอารักขา กับ มลรัฐของสหพันธรัฐ

๑) รัฐที่อยู่ในอารักขา ความสามารถในการทำสนธิสัญญาขึ้นอยู่กับตราสาร
ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐผู้อารักขา กับรัฐที่อยู่ในอารักขานั้น กับทั้งขึ้นอยู่กับสภาพการณ์
แวดล้อมและทางปฏิบัติเฉพาะกรณีด้วย ในบางกรณี รัฐในอารักขาไม่มีอำนาจในการทำ
สนธิสัญญาเลย แต่ในบางกรณีมีอำนาจในการทำสนธิสัญญาภายในวงจำกัด ซึ่งบางทีก็กระทำ
ได้โดยตรง โดยไม่ต้องใครรับความยินยอมจากรัฐผู้อารักขา แต่บางทีต้องได้รับความยินยอม
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้เคยวินิจฉัยว่า รัฐในอารักขาบางรัฐยังคงมีสภาพบุคคลตาม
กฎหมายระหว่างประเทศแสดงให้เห็นว่า การที่รัฐในอารักขามีได้มีเอกราชอธิปไตยโดย
สมบูรณ์นั้น ไม่จำเป็นเสมอไปว่าจะทำให้ขาดสภาพบุคคลระหว่างประเทศ

๒) มลรัฐของสหพันธรัฐ แม้ในบางคราวจะมีการ เรียกมลรัฐในสหพันธรัฐว่า รัฐ คำว่า "รัฐ" นี้ก็ทำให้รัฐตามความหมายของกฎหมายระหว่างประเทศไม่ โดยปกติการใช้อำนาจในด้านการต่างประเทศซึ่งรวมถึงอำนาจในการทำสนธิสัญญากับนานาประเทศตกอยู่กับรัฐบาลสหพันธรัฐหรือรัฐบาลกลาง มลรัฐมีอำนาจและความสามารถในการทำสนธิสัญญาไม่ แต่ในบางประเทศ เช่น สวิต รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจการทำสนธิสัญญาในวงจำกัดบางประการแก่ Cantons ซึ่งเป็นเขตการปกครองภายใน ในกรณีเช่นนี้เขตการปกครองนั้น ๆ ย่อมมีความสามารถในการทำสนธิสัญญาตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้ไว้ อย่างไรก็ตามก็ อำนาจในการทำสนธิสัญญาโดยทั่วไปก็ตกอยู่กับรัฐบาลสหพันธรัฐ หรือจะตกอยู่กับมลรัฐของสหพันธรัฐนั้นใดเคยเป็นปัญหาอยู่ ดังจะเห็นได้จากร่างอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญาซึ่งสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสมัยที่ ๑ ณ กรุงเวียนนา เมื่อเดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ที่ประชุมได้ลงมติรับร่างข้อ ๕ มีข้อความดังนี้

"Article 5

1. Every State possesses capacity to conclude treaties.
2. Members of a federal union may possess capacity to conclude treaties if such capacity is admitted by the federal constitution and within the limits there laid down."

แต่รัฐบาลแคนาดาเห็นว่า ร่างอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญาข้อ ๕ วรรค ๒ นี้ อาจเป็นการขัดต่อการปฏิบัติในการทำสนธิสัญญาสำหรับสหพันธรัฐหรือรัฐที่ประสงค์จะทำสนธิสัญญากับสหพันธรัฐ จึงเห็นควรจะตัดออก แต่ในการประชุมพิจารณาร่างข้อ ๕ นี้ ปรากฏว่า ความเห็นแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจในการทำสนธิสัญญาของรัฐ รวมทั้งมลรัฐตามร่างข้อ ๕ เพราะตามร่างข้อ ๑ ก็ได้บัญญัติไว้แล้วว่าอนุสัญญานี้จะใช้บังคับแก่สนธิสัญญาที่ทำระหว่างรัฐเท่านั้น (๑) อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า น่าจะบัญญัติไว้ด้วยเป็นบทบัญญัติทั่วไป และเห็นว่าในทางปฏิบัติในการทำสนธิสัญญานั้น รัฐธรรมนูญบางสหพันธรัฐให้อำนาจมลรัฐทำสนธิสัญญากับรัฐอื่นอีกด้วย จึงควรมีบทบัญญัติทั่วไป ไป คลุมถึงกรณีดังกล่าวด้วย เพราะไม่มีกฎเกณฑ์กฎหมายระหว่างประเทศใดห้ามมิให้

(๑) " The present Convention applies to treaties between States"

มลรัฐทำสนธิสัญญาเมื่อปรากฏว่ามลรัฐมีอำนาจในที่สุดก็ได้ทรงร่างข้อ ๕ ไว้ทั้งสองวรรค
 หนึ่ง ในการประชุมอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญาซึ่งสหประชาชาติได้
 จัดให้มีขึ้นครั้งที่ ๒ ณ กรุงเวียนนา และได้เปิดให้มีการลงนามเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม
 ๒๕๑๒ ที่ประชุมได้ตกลงกันได้ในเรื่องนี้และได้ทรงร่างข้อ ๕ วรรค ๑ ไว้ และได้กลายเป็น
 เป็นข้อ ๖ ของอนุสัญญานับปัจจุบัน (๑)

ข) องค์การระหว่าง บพพทขององค์การระหว่างประเทศ
ประเทศ ในความสัมพันธ์และในกฎหมายระหว่างประเทศในสมัย
 ปัจจุบันนี้ ได้ทวีความสำคัญขึ้นเป็นอันมาก จะเห็นได้ว่า
 องค์การระหว่างประเทศที่มีอยู่ในขณะนี้มีจำนวนมากมาย ทั้งในระดับส่วนภูมิภาคและระดับ
 สากล ทั้งในลักษณะทางการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ และในลักษณะทางเทคนิค แต่
 ในการพิจารณาเรื่องความสามารถขององค์การระหว่างประเทศในการทำสนธิสัญญา จะต้อง
 แยก "องค์การระหว่างประเทศ" ในความหมายอย่างแคบ ออกจาก องค์การระหว่าง
 ประเทศในความหมายอย่างกว้าง ในความหมายอย่างกว้าง องค์การระหว่างประเทศ
 ครอบคลุมถึงองค์การและสมาคมระหว่างรัฐ ตลอดจนองค์การที่จัดตั้งขึ้นโดยการริเริ่มและคำเนิ
 การของเอกชน เพื่อดำเนินกิจการในด้านหนึ่งด้านใดเป็นการระหว่างประเทศ ส่วนในความ
 หมาย อย่างแคบนั้น หมายความว่าเฉพาะองค์การระหว่างรัฐหรือระหว่างรัฐบาลเท่านั้น และ
องค์การระหว่างประเทศในความหมายอย่างแคบนี้ เท่านั้นที่ถือว่ามีความสามารถในการทำ
สนธิสัญญา และมีสภาพบุคคลระหว่างประเทศอย่างแท้จริง

ความสามารถขององค์การระหว่างประเทศในการทำสนธิสัญญาเป็นผลต่อเนื่อง
 จากความสามารถในการทำสนธิสัญญาของรัฐที่ประกอบเป็นสมาชิกขององค์การนั้น แต่โดยที่
 กฎหมายระหว่างประเทศรับรองสภาพบุคคลขององค์การระหว่างประเทศแยกออกต่างหาก
 องค์การระหว่างประเทศก็มีความสามารถของตนเองในการทำสนธิสัญญาด้วย

ที่เรียกว่าเป็นองค์การนั้น หมายความว่าต้องมีการจัดตั้งขึ้นโดยตราสาร ก่อตั้ง จะเรียกว่าเป็น กฎบัตร ขรรมนุญ กติกาสัญญา หรือ สนธิสัญญา หรือชื่อพิเศษเฉพาะอื่นก็ได้ แล้วแต่กรณี มีองค์การอันมุ่งหมายให้เป็นการถาวร ทั้งองค์การที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัย และองค์การฝ่ายปฏิบัติงาน มีความมุ่งหมายและแนวคำเนิการเป็นการระหว่างประเทศ แม้จะจำกัดวงอยู่ในแนวหนึ่งแนวใดโดยเฉพาะ ก็เกี่ยวข้องกับรัฐหลายรัฐอย่างน้อยในบรรดา รัฐที่เป็นสมาชิก

ค) บุคคลในกฎหมาย นอกจากรัฐและองค์การระหว่าง
ระหว่างประเทศอื่น ประเทศดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีบุคคลในกฎหมาย
ระหว่างประเทศอื่นอีกที่มีความสามารถในการทำสนธิสัญญา ได้แก่
 อาณาจักรสันตปาปา ฝ่ายที่ทำการต่อต้านรัฐบาลที่ได้รับการรับรองฐานะระหว่างประเทศ ดัง
 ที่กล่าวไว้ในคำอธิบายจำกัดความของสนธิสัญญาแล้ว แต่โดยที่บุคคลในกฎหมายระหว่าง
 ประเทศประเภทนี้มีบทบาทในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแต่เพียงจำกัดและน้อยกรณี จึงถือ
 กันว่ามีความสำคัญไม่มากนัก

๒. การเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญา

การทำสนธิสัญญาทุกชนิดเริ่มต้นด้วยการเจรจา แต่โดยที่สนธิสัญญาที่กระทำกัน
ระหว่างบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นมีอยู่หลายแบบ การเจรจามีวิธีการแตกต่างกัน
 ไปบ้าง ซึ่งในลำดับแรกจะพิจารณาว่าใครเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการเจรจา อันค้นต่อไป
 ศึกษาถึงเรื่องกรรมมอบอำนาจ และในข้อหลัง กล่าวถึงวิธีการเจรจา

๑) ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการเจรจา -

ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญทั่วไป การ
เจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ในสมัยที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิ
 ราชย์ยังแพร่หลาย ประมุขของรัฐมักเป็นผู้เจรจาทำสนธิสัญญาเอง แม้ในระบบการปกครอง
 ที่มีรัฐสภา อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการเจรจาและการทำสนธิสัญญาก็ยังถือว่าอยู่กับประมุข
 ของรัฐ เพราะถือว่าประมุขของรัฐเป็นตัวแทนอัน เป็นสัญลักษณ์ของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๐๑ มีบทบัญญัติว่า

"พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหน้าที่สื่อสัญญาสันติภาพ

สงบศึกและทำหน้าที่สื่อสัญญากับนานาประเทศ"

ตามนี้จะเห็นได้ว่า ในกรณีของประเทศไทยนั้น ถือเป็นประเพณีการปกครองในระบบประชาธิปไตยได้ว่า ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการทำสนธิสัญญาได้แก่พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นองค์พระประมุขของประเทศ นอกจากนี้แล้ว ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายใดกำหนดอำนาจหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาไว้ อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อสังเกตที่น่าจะถือเป็นหลักได้ว่า ในการใช้พระราชอำนาจเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญานั้น ในทางปฏิบัติไม่จำเป็นที่พระมหากษัตริย์จะต้องทรงกระทำด้วยพระองค์เอง พระองค์อาจจะทรงแต่งตั้งให้ผู้แทนมีอำนาจเต็มทำสนธิสัญญาในนามของพระองค์ได้ อนึ่ง คำว่า "การทำสนธิสัญญานั้น นั้น โดยปกติรวมถึงการเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญา การลงนามในสนธิสัญญา และการให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาด้วย

สำหรับประเทศอื่น อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการเจรจาทำสนธิสัญญา บอมนกำหนดโดยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายภายในอื่นของประเทศนั้น ๆ แต่ถึงแม้จะไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ ก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประมุขของรัฐและผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจมีหน้าที่ตามกฎหมายในการทำสนธิสัญญา

ผู้มีอำนาจหน้าที่ใน

โดยที่ระบอบการปกครองของประเทศ

ทางปฏิบัติ

ส่วนมากในปัจจุบันนี้ ถือว่าประมุขของรัฐไม่อยู่ในความรับผิดชอบ

ชอบในเรื่องการเมือง การดำเนินการเองของประมุขของรัฐ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเจรจาทำสนธิสัญญามักมีเพียงนอกราชกิจ และมักจะเป็นในทางแบบพิธีเท่านั้น

ในทางปฏิบัติ การเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญากระทำโดย ประมุขของรัฐ ในฐานะเป็นหัวหน้าคณะรัฐบาลซึ่งประมุขของรัฐเป็นผู้แต่งตั้งขึ้นเพื่อบริหารประเทศ และโดยเฉพาะกระทำโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบและเป็นหัวหน้าปฏิบัติราชการด้านการต่างประเทศของคณะรัฐบาล นอกจากนี้ หัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูต ก็มีอำนาจหน้าที่ทางปฏิบัติในการเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาเมื่อได้รับ

คำสั่งจากรัฐบาลของตน ทั้งนี้ ในฐานะที่เป็นผู้แทนทางการทูตของประเทศผู้ส่งประจำประเทศ
ที่จะเจรจาทำสนธิสัญญา หลักที่ใช้อยู่แทนทางการทูตนี้เป็นที่อนุโลมให้ใช้ต่อหัวหน้าคณะผู้แทน
ถาวรประจำองค์การระหว่างประเทศด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศนั้น ๆ
นอกจากนั้น บุคคลหรือคณะบุคคลอื่นที่ได้รับมอบอำนาจเต็ม ให้เป็นผู้แทนของประเทศในการเจรจา
ทำสนธิสัญญา ก็มีอำนาจหน้าที่ที่จะปฏิบัติและดำเนินการตามที่ได้รับมอบอำนาจมา

อนึ่ง ในปัจจุบันอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ (๒๕๑๒)

ระบุไว้โดยแจ้งชัดว่า ในการปฏิบัติภารกิจทั้งปวงเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญา ประมุขของรัฐ ประมุข
ของรัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หนังสือมอบอำนาจเต็ม (๑)
ไม่จำเป็นต้องแสดงอำนาจเต็ม เพราะถือ
ว่าเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการเจรจากับต่างประเทศในนามของรัฐได้ ส่วนหัวหน้าผู้แทน
ทางการทูตนั้นจะทำการเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาในนามของรัฐตนโดยไม่ต้องแสดงหลักฐานการได้
รับมอบอำนาจก็ได้ก็เฉพาะเพื่อรับเอาตัวบทของสนธิสัญญาระหว่างประเทศระหว่างรัฐผู้แต่งตั้งกับ
รัฐซึ่งตนได้รับแต่งตั้งให้ไปประจำเท่านั้น (๒) นอกจากนี้ผู้แทนที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐให้ไป
ประชุมระหว่างประเทศหรือในองค์การระหว่างประเทศหรือองค์กรหนึ่งขององค์การยอมได้รับ
ยกเว้นจากการแสดงหนังสือมอบอำนาจเต็ม (Full Powers) เพื่อความมุ่งประสงค์ที่จะรับ
เอาตัวบทของสนธิสัญญาในการประชุมในองค์การหรือองค์กร (๓) ควบคู่กันกระทำใ้คนนอกเห็นต่อไป
จากการรับเอาควยสนธิสัญญาผู้แทนทางทูตและผู้แทนในการประชุมระหว่างประเทศยอมจะต้อง
แสดงหลักฐานการได้รับมอบอำนาจ

๒) หนังสือมอบอำนาจเต็ม

อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒ วรรค ๑ ค ได้นิยาม
คำว่า "หนังสือมอบอำนาจเต็มไว้ว่า หมายถึงเอกสารอันมีมาจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐ
ซึ่งตั้งบุคคลหนึ่งหรือบุคคลหลายคนให้เป็นผู้แทนรัฐนั้น เพื่อทำการเจรจายอมรับหรือรับรองตัวบท
ของสนธิสัญญา เพื่อแสดงความยินยอมของรัฐ ที่จะผูกพันโดยสนธิสัญญา หรือเพื่อกระทำการ
อื่นใดให้สำเร็จในส่วนที่เกี่ยวกับสนธิสัญญา"

- (๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๗ วรรค ๒ ก
- (๒) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๗ วรรค ๒ ข
- (๓) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๗ วรรค ๒ ค

ความมุ่งหมายของหนังสือมอบอำนาจเต็ม หนังสือมอบอำนาจเต็มเป็นตราสาร

ซึ่งแสดงการมอบอำนาจให้แก่ผู้รับมอบคำเป็นกร ตามขอบเขตแห่งอำนาจที่ระบุไว้ในฐานะเป็น
ผู้แทนของรัฐ เกี่ยวกับการเจรจา เพื่อทำสนธิสัญญาและการลงนามในสนธิสัญญาหรือจำกัด เฉพาะ
การเจรจาก็ได้ หรือเกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมในนามของรัฐในที่ประชุมระหว่างประเทศ
ซึ่งอาจจะมีการตกลงกันในลักษณะหนึ่งลักษณะใดระหว่างรัฐผู้เข้าร่วมประชุม ผู้ที่มีอำนาจในการ
ออกหนังสือมอบอำนาจเต็มนั้น โดยหลักการได้แก่ประมุขของรัฐ แต่ถาเป็นกรณีพิเศษ ความ
ตกลงที่กระทำกันในระดับรัฐบาล ประมุขของรัฐบาลหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่าง
ประเทศก็อาจเป็นผู้แทนในหนังสือมอบอำนาจเต็มให้แก่ผู้แทนทำการเจรจาและลงนาม ความตกลงนั้นได้
หนังสือมอบอำนาจเต็มไม่ว่าจะออกให้โดยประมุขของรัฐหรือโดยรัฐบาลมีสาระสำคัญเป็นการ
แสดงว่าผู้รับมอบมีอำนาจที่จะกระทำการในนามของรัฐในขอบเขตที่ระบุไว้

แบบของหนังสือมอบอำนาจ การทำหนังสือมอบอำนาจไม่มีกฎเกณฑ์ในเรื่องแบบกำหนดไว้ว่า
ให้กระทำในแบบใด การใช้ถ้อยคำและแบบจึงแตกต่างกันไปแล้วแต่ระเบียบภายในและทาง
ปฏิบัติของแต่ละประเทศ บางกรณีมีการใช้ถ้อยคำที่เป็นแบบพิธีมาก แต่บางกรณีก็ใช้ถ้อยคำธรรมดา
แล้วแต่ว่าสนธิสัญญาที่จะกระทำกันนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใดและกระทำกันในระดับประมุข
ของรัฐหรือระดับรัฐบาล โดยทั่วไป ข้อความในหนังสือมอบอำนาจเต็มจะระบุ

- วัตถุประสงค์ของการเจรจา
- ชื่อของผู้ที่ได้รับมอบอำนาจเต็ม
- ขอบเขตของกิจการที่ได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการในนามของรัฐหรือของรัฐบาล
- ข้อความที่รับจะปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้รับมอบอำนาจลงนามผูกมัดไป
- ข้อสงวนเกี่ยวกับการให้สัตยาบันก่อนที่จะถือว่าข้อผูกมัดนั้นเป็นการ เค็ดขาด

(ตัวอย่างของแบบหนังสือมอบอำนาจโปรดดูในภาคผนวก ก.)

ภาษาที่ใช้เขียน การทำหนังสือมอบอำนาจเต็มในบางครั้งหรือบางประเทศ
ทำในภาษาของตน โดยปกติ ถ้าภาษานั้นไม่ใช่ภาษาที่ใช้กันในวงการระหว่างประเทศหรือ
ที่ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งทราบก็ มีคำแปลเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาอื่นซึ่ง เป็น
ที่ยอมรับระหว่างภาคีแนบไปด้วย

การตรวจสอบหนังสือมอบอำนาจเต็ม ในการทำสนธิสัญญาระหว่างกัน เป็นธรรมดาที่ภาคี
ผู้ทำสัญญาต้องเป็นที่แน่ใจว่าผู้ที่ตนเจรจาในฐานะเป็นผู้แทนของรัฐที่จะทำสนธิสัญญาด้วยได้รับ
มอบอำนาจให้กระทำการในนามของรัฐได้แค่ไหนเพียงไร สำหรับบุคคลบางประเภทที่กล่าวมา

ข้างต้น ว่าไม่จำเป็นต้องแสดงหนังสือมอบอำนาจเต็มในการเจรจาตลอดจนการทำสนธิสัญญา คือ ประมุขของรัฐ ประมุขของรัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเหล่านี้ ย่อมไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบหนังสือมอบอำนาจเต็มให้เจรจา ส่วนผู้แทนของรัฐนอกจากบุคคลที่กล่าวมาแล้ว โดยปกติของแสดงหนังสือมอบอำนาจเต็มให้ทำการเจรจาหรือดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการทำสนธิสัญญาประการอื่นด้วย การแสดงหนังสือมอบอำนาจเต็มนี้ กระทำตอนที่เริ่มจะทำการเจรจากัน โดยไม่ต้องแลกเปลี่ยนหนังสือมอบอำนาจเต็มของแต่ละฝ่ายซึ่งกันและกัน การตรวจสอบเอกสารของฝ่ายหนึ่งโดยอีกฝ่ายหนึ่งนับว่าเป็นการเพียงพอสำหรับการเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาสองฝ่าย ถ้าต้องการหรือจำเป็นจริง ๆ อาจมีการแลกเปลี่ยนสำเนาที่ถูกต้องของหนังสือมอบอำนาจเต็มของกันและกันได้ สำหรับการเจรจาทำสนธิสัญญาหลายฝ่ายในรูปการประชุม อาจมีการมอบหนังสือมอบอำนาจเต็มให้ไปแก่เจ้าหน้าที่หรือผู้แทนของรัฐที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้เป็นผู้ตรวจสอบหนังสือมอบอำนาจเต็มของผู้แทนของรัฐที่เข้าร่วมประชุม การตรวจสอบนี้มีความมุ่งหมายที่จะพิจารณาถึงความถูกต้องตามแบบแผนว่าบุคคลหรือคณะบุคคลนั้น ๆ ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนของรัฐตน นอกจากนั้นในการประชุมระหว่างประเทศ การตรวจสอบมุ่งหมายที่จะพิจารณาถึงความสามารถของรัฐ หรือของรัฐบาลที่ส่งผู้แทนมานั้นมีสิทธิที่จะเข้าร่วมประชุม ซึ่งอาจเกี่ยวโยงไปถึงปัญหาการรับรองรัฐหรือรับรองรัฐบาลด้วยก็ได้

อย่างไรก็ดี หลักปฏิบัติที่กล่าวข้างต้นนี้มิใช่เป็นเกณฑ์ตายตัว รัฐที่เจรจากันอาจจะไม่เรียกร้องหรือให้มีการตรวจสอบหนังสือมอบอำนาจเต็มของกันและกันก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำความตกลงที่ทำตามแบบขอ ถ้าไม่มีการเรียกร้องขอตรวจสอบแล้วก็ไม่จำเป็นต้องแสดงหนังสือมอบอำนาจเต็ม การงดเว้นไม่ตรวจสอบนี้ อาจจะเนื่องจากความต้องการที่จะให้รวดเร็วก็ได้ หรือเนื่องจากถือว่าความสมบูรณ์ของสนธิสัญญานั้น ขึ้นอยู่กับ การลงนามและการยอมรับของภาคีที่เกี่ยวข้องก็เป็นได้ การตรวจสอบหนังสือมอบอำนาจเต็มอาจเลื่อนไปกระทำก่อนที่จะลงนามกันก็ได้ อนึ่ง สำหรับอนุสัญญาหลายฝ่าย ซึ่งองค์การระหว่างประเทศ เป็นผู้จัดทำตัวบทขึ้นในที่ประชุม การมอบอำนาจให้ผู้แทนทำการเจรจามักเปลี่ยนรูปจากหนังสือมอบอำนาจเต็ม เป็นตราสารแต่งตั้งคณะผู้แทนของรัฐนั้น ๆ

แจ้งให้องค์การระหว่างประเทศนั้นทราบเป็นทางการว่า ผู้แทนที่แต่งตั้งและมอบหมาย
อำนาจไปประกอบด้วยผู้ใดบ้าง

ในกรณีที่จะส่งหนังสือมอบอำนาจ เติมใหญ่แทนนำติดตัว ไปแสดงไต่พันที่
ในทางปฏิบัติปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันว่า รัฐที่ส่งผู้แทนไปเจรจาหรือประชุม เพื่อทำสนธิสัญญา
อาจส่งหนังสือหรือโทรเลขบอกชื่อของผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ เติมล่วงหน้าไปให้รัฐหรือองค์การ
ที่เกี่ยวข้องทราบก่อน หรือมีฉันทันทีอาจใหญ่แทนทางการทูตของคนที่ประจำอยู่ในประเทศนั้น
มีหนังสือแจ้งไปให้ทราบก่อน แต่ในกรณีเร่งด่วนซึ่งจำเป็นต้องทำเช่นนั้น ก็มีเงื่อนไขว่า
จะต้องมีการส่งหนังสือมอบอำนาจ เติมไปแสดงหรือให้ตรวจสอบตามแบบพิธีไต่ภายใน เวลา
อันสมควร

๓) วิธีการเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญา

การเริ่มต้นของการเจรจา ในการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐหรือ
ระหว่างรัฐกับบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ถ้ามิใช่เป็นกรณีขององค์การระหว่าง
ประเทศระดับเตรียมร่างขึ้นเสร็จก็ต้องผ่านกระบวนการเจรจาก่อนเสมอ แก่กสนที่จะมี
การเจรจากันนั้น มักจะเริ่มต้นด้วยการทาบตามกันก่อน โดยการแสดงความประสงค์ของ
ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือหลายฝ่ายที่จะทำสนธิสัญญาระหว่างกันขึ้น ในการทาบตามก็ต้องมี
ฝ่ายเริ่มต้นที่จะเสนอความเห็นหรือความประสงค์ขึ้นมาก่อนในรูปของการพุดจาทางการทูต
หรือมีฉันทันทีมีหนังสือติดต่อกันเป็นทางราชการเลยทีเดียว ในตอนเริ่มต้นก็ทาบตามกันใน
เรื่องหลักการก่อนว่าสมควรจะทำสนธิสัญญาระหว่างกันในเรื่องใด เพื่อประโยชน์อันใด เมื่อ
ตกลงกันในหลักการแล้วจึงจะไต่ทำการเจรจากันต่อไปว่า สนธิสัญญาที่จะทำกันนั้นจะทำใน
ระดับใด มีลักษณะทั่วไปอย่างไร ในทางปฏิบัติ ก่อนที่จะมีการตกลงในหลักการ เช่นนี้ ใน
กรณีของการทำสนธิสัญญาระหว่างรัฐ แต่ละฝ่ายก็ต้องใคร่ความเห็นชอบ จากที่รัฐบาลของตน
ในชั้นที่ลงมือเจรจา เกี่ยวกับเนื้อหาของสนธิสัญญาโดยตรงนั้น โดยปกติจะผ่านทางการทวง
การต่างประเทศหรือผู้แทนทางการทูตในต่างประเทศ แต่ก็มีอยู่บ่อยครั้งที่จะจะมีการมอบ
หมายให้กระทรวงทบวงการอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ โดยตรง หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ
มอบหมายเป็นพิเศษให้ทำการเจรจาในเรื่องนั้นโดยเฉพาะเป็นผู้เจรจา

การดำเนินการเจรจา การดำเนินการเจรจาระหว่างผู้แทนของภาคีที่จะทำสัญญากัน อาจจะทำโดยการประชุมกันโดยตรงหรือโดยการมีหนังสือตอบอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง หรืออาจจะมีการประชุมกันระหว่างผู้แทนของแต่ละฝ่าย สำหรับการเจรจาทำอนุสัญญาหลายฝ่าย การเจรจามักจะกระทำในรูปของการประชุมระหว่างประเทศเสมอ เพราะการติดต่อโดยแยกกันกระทำเป็นราย ๆ ไปย่อมก่อให้เกิดความยุ่งยากลำบาก

ในการเจรจา เพื่อที่จะให้ตกลงกันได้ จะต้องมีการพยายามหาหลักการและเงื่อนไขอันเป็นที่ยอมรับกัน^{ภายใน} ในระหว่างภาคี เพราะมีอยู่แล้ว ก็จะตกลงกันไม่ได้ และสนธิสัญญาจะมีขึ้นไม่ได้ สำหรับอนุสัญญาหลายฝ่าย การเจรจาย่อมมุ่งที่จะให้ประเทศส่วนใหญ่ซึ่งมากที่สุดยอมรับได้ เพื่อให้มีผลเป็นความตกลงขึ้นมา ถ้าตกลงกันได้เป็นเอกฉันท์ยิ่งเป็นการดี แต่ทั้ง ๆ ที่ก่อนเจรจากันจะเป็นที่ยอมรับกันในระหว่างภาคีเกี่ยวกับหลักการบางประการแล้ว ในการเจรจาสวนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและรายละเอียดยังมีปัญหาที่ยุ่งยากอยู่อีกไม่น้อย เพราะในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น รัฐทั้งหลายย่อมจะพยายามรักษาและแสวงหาประโยชน์ให้ได้มากที่สุด การเจรจาจึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ทั้งเหตุผล เทคนิคและความอดทน ตลอดจนความสามารถส่วนตัวของผู้เจรจาที่จะทำให้ผู้ที่ตนเจรจาคอยตกลงความเห็นของตนในส่วนที่ตนเห็นว่ามีความสำคัญ และอาจจะต้องยอมปรนินบางสิ่งบางอย่างที่เห็นว่าพอจะยอมปรนินให้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับประโยชน์ด้านอื่นได้จากจุดเริ่มต้นด้วยการทาบถาม การเจรจาจะยืดเยื้อไปตลอดระยะเวลาที่ทำการเตรียมร่าง จะไปสิ้นสุดกันในเรื่องสารของสนธิสัญญาก็ต่อเมื่อได้มีการทำควบขึ้นมากในลักษณะที่พร้อมจะลงนามกัน

ระหว่างการเจรจา ผู้แทนของแต่ละฝ่ายอาจต้องหารือกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องฝ่ายตนเป็นครั้งคราว เพราะลักษณะของสนธิสัญญาที่กระทำกันนั้น ส่วนมากมักจะเกี่ยวพันกับงานของเจ้าหน้าที่หรือกระทรวงทบวงกรมหลายด้าน และเจ้าหน้าที่ของกระทรวงทบวงกรมนั้น ๆ เท่านั้นที่จะทราบเรื่องราวในรายละเอียดหรือปัญหาที่ชัดเจนได้ดี เมื่อตกลงกันเป็นการภายในอย่างใดแล้ว จึงไปเจรจาทอรองกับผู้แทนของอีกฝ่ายหนึ่งตามแผนนั้น

สำหรับการเจรจา เพื่อทำสนธิสัญญาที่กระทำในรูปของการประชุมระหว่างประเทศ วิธีการแตกต่างไปจากที่กล่าว เพราะการประชุมระหว่างประเทศซึ่งประกอบด้วยผู้แทนของประเทศต่าง ๆ หลายประเทศนั้นมีลักษณะคล้ายกับเป็นสภา โดยเฉพาะในการประชุมซึ่งองค์การระหว่างประเทศจัดขึ้น แม้หลักสำคัญจะอยู่ที่เดียวกันที่พยายามให้ผู้เห็นด้วยกับทรศนะหรือประโยชน์ของคนเฒ่าแก่ที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทางปฏิบัติคล้ายเข้าไปกับสภานิติบัญญัติ ควบการใช้วิธีการออกเสียงและถือเอาเสียงข้างมากเป็นขบวนการ การหาเสียงสนับสนุนข้อเสนอหรือข้อคิดเห็นจึง เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเจรจา

๓. การทำตัวบทสนธิสัญญา

ก. การเตรียมร่างสนธิสัญญา

หลังจากที่ผู้แทนของภาคีตกลงมือเจรจากันหรือปรึกษาหารือกัน และตกลงกันได้ ในประเด็นที่เป็นหลักการของสนธิสัญญา ก็ถึงขั้นที่จะต้องเตรียมร่างสนธิสัญญาขึ้นมาพิจารณากันอีกชั้นหนึ่งก่อนที่จะตกลงให้ร่างนั้นเป็นตัวบทของสนธิสัญญาในลักษณะที่พร้อมเพื่อลงนามกันในระหว่างที่ยกร่างนั้น การเจรจาเพื่อต่อรอง แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติม ก็ดำเนินต่อไปได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการยกร่างโดยตรงนั้น มีปัญหาที่จะกล่าวถึงอยู่ ๔ เรื่อง คือ หลักทั่วไปเกี่ยวกับการร่างสนธิสัญญา ภาษาที่จะใช้ในสนธิสัญญา ผู้ยกร่างสนธิสัญญา และการวางรูปของร่างสนธิสัญญา

๑) หลักทั่วไปเกี่ยวกับการร่างสนธิสัญญา

ความไม่สมบูรณ์ของภาษาที่มนุษย์ใช้ ภาษาที่มนุษย์ใช้ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน เป็นสื่อที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่งในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ แต่เมื่อพิจารณาลงไปในระดับที่ลึกซึ้งแล้ว ภาษาที่มนุษย์ใช้ยังขาดความสมบูรณ์อยู่ ไม่สมบูรณ์ที่ไม่สามารถจะถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างออกเป็นคำพูดหรือตัวอักษรได้เสมอไป ไม่สมบูรณ์ที่คำพูดหรือตัวอักษรที่ใช้เป็นเครื่องหมายนั้น มีความหมายที่กำกวม ไม่แน่ชัดเสมอไป ซึ่งความไม่สมบูรณ์เหล่านี้ย่อมสร้างความยากลำบากให้แก่การร่างและการใช้สนธิสัญญาทำนองเดียวกันกับปัญหาที่ประสบในการร่างและใช้กฎหมาย การใช้ถ้อยคำในสนธิสัญญาต้องใช้ความระมัดระวังและการเลือกเฟ้นมากเป็นพิเศษขึ้นไปอีก เพราะเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา

ต่างประเทศ และในบางครั้งบนเปไปกับความบรรจงหรือความหรูหราของภาษาทางการ
 หูต นอกจากนั้น ผลของสนธิสัญญายอม เกี่ยวของกับประโยชน์ส่วนได้เสียของประเทศใน
 ส่วนรวม ความเสียหายที่เกิดจากการไม่เอาใจใส่หรือมองข้ามความสำคัญไปอาจมีผล
 กระทบกระเทือนต่อประโยชน์ของชาติทั้งในระยะใกล้และระยะไกลได้มาก ดังนั้น นอกจาก
 ถ้อยคำในอารัมภบทหรือถ้อยคำที่ใส่ตามประเพณีทางการหูตแล้ว การใส่ถ้อยคำในสนธิสัญญา
 และการเขียนข้อความถือหลักว่า ให้สั้นที่สุดแต่มีความหมายครบตามที่ต้องการโดยสมบูรณ์
 ที่สุด เลือกใช้คำที่มีความหมายชัดเจนในตัวของตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หลีก
 เลี่ยงการใส่ถ้อยคำหรือวิธีเขียนที่ตีความหมายไปหลายทาง

หลักของมงแตสกีเออ เมื่อ ค.ศ. ๑๗๔๘ Montesquieu นักปราชญ์
 ฝรั่งเศสได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงมาเล่มหนึ่งชื่อ L'esprit des lois
 หรือ "เจตนารมย์แห่งกฎหมาย" มีความตอนหนึ่งกล่าวถึงหลักการในการเขียนกฎหมาย
 ซึ่งเป็นที่รับรู้กันว่าเป็นหลักการที่ดีมาจนกระทั่งปัจจุบัน และอาจนำมาปรับใช้การใส่ถ้อยคำ
 ในเนื้อหาของสนธิสัญญาได้ก็เช่นกัน หลักการดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

๑. วิธีเขียนควรให้กะทัดรัดและเข้าใจง่าย ถ้อยคำที่มุ่งเพื่อยุทธหามีแต่จะทำ
 ให้เกิดความคลาดเคลื่อนและคลุมเครือ
๒. คำที่ใส่ควร เลือกคำที่มีความหมายชัดเจนในตัวเองมากที่สุด ไม่ควรใส่
 คำที่อาจจะเข้าใจหรือตีความหมายไปได้หลายทาง
๓. ควรใส่ถ้อยคำที่แสดงเจตนาอย่างตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการอ้อมค้อม
 การเปรียบเทียบ หรือการตั้งสมมติฐาน
๔. วิธีเขียนไม่ควรจะซับซ้อน ควรจะให้คนทั่วไปอ่านเข้าใจได้ เพราะสิ่งที่
 เขียนขึ้นนั้นไม่ควรจะจำกัดวงว่าผู้เขียนหรือผู้ใช้เท่านั้นจะรู้ได้เข้าใจได้
๕. ไม่ควรจะให้ขอยกเว้นหรือขอจำกัดมีมากจนอาจทำให้ความเข้าใจสับสน
 หรือทำให้หลักใหญ่ไรความหมาย ขอยกเว้นหรือขอจำกัดควรมีเท่าที่จำเป็นจริง ๆ และ
 เขียนไว้ในลักษณะที่ให้เห็นชัด

๖. ไม่ควรเขียนรายละเอียดที่ปลีกย่อยมากเกินไป เพราะจะยิ่งทำให้ปัญหาที่โต้แย้งกันไ้มีมากขึ้น

๗. ควรจะผ่านการคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบและเห็นว่าบังเกิดผลในทางปฏิบัติจริง ๆ ทั้งควรให้ใกล้เคียงกับหลักความเป็นธรรมให้มากที่สุด เพราะมีฉะนั้นแล้วจะให้ได้รับการเคารพหรือยืนยันไ้ยาก

๒) ภาษาที่ใช้ในสนธิสัญญา

การเลือกภาษาที่ใช้ในสนธิสัญญา ในการทำสนธิสัญญา การที่จะใช้ภาษาใดในสนธิสัญญา เป็นสิทธิของภาคีที่จะตกลงกัน และจะตกลงกันทำเป็นกัภาษาใดก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติทั่วไปนั้น มีหลักที่ใช้อยู่ ๓ หลัก คือ

๑. ใช้ภาษากลางภาษาหนึ่งภาษาใดแต่เพียงภาษาเดียวตามแต่ภาคีจะตกลงกัน
๒. ทำตัวสนธิสัญญาขึ้นเป็นหลายฉบับ โดยใช้ภาษาของภาคีแต่ละฝ่ายในแต่ละฉบับ และถ้าจำเป็น ก็ทำขึ้นเป็นภาษากลางซึ่งไม่ใช่ภาษาของภาคีอีกฉบับหนึ่ง
๓. ใช้ภาษาอันเป็นที่ยอมรับกันโดยแพร่หลายในวงการระหว่างประเทศแต่เพียงภาษาเดียว

หลักแรกนั้น เป็นการยืนยันสิทธิของภาคีผู้ทำสัญญาที่จะเลือกใช้ภาษาใดก็ได้ แม้แต่ไม่ใช่ภาษาของตนเอง และไม่ถือกันว่าเป็นภาษากลางที่แพร่หลายในวงการระหว่างประเทศ แต่ในทางปฏิบัติจริง ๆ ถ้าจะใช้ภาษาหนึ่งภาษาใดแต่เพียงภาษาเดียว มักจะใช้ภาษาที่แพร่หลายในวงการระหว่างประเทศตามหลักที่สามเสมอ

ในสมัยก่อน สนธิสัญญาที่กระทำกันระหว่างประเทศในยุโรป มักใช้ภาษาลาติน ซึ่งเป็นภาษาที่แพร่หลายเป็นภาษากลาง ต่อมาในระยะคริสตศตวรรษที่ ๑๘ และ ๑๙ นิยมใช้ภาษาฝรั่งเศสซึ่งถือกันว่าเป็นภาษากการทูตและมีความแน่นอนในเรื่องถ้อยคำกว่าภาษาอื่น ต่อมาในศตวรรษที่ ๒๐ นี้ ได้มีการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น และอาจจะเนื่องด้วยอิทธิพลของฝรั่งเศสทั้งในค่านอำนาจและในค่านวัฒนธรรมได้ลดน้อยลง เมื่อเปรียบเทียบกับอิทธิพลของประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักซึ่งเพิ่มขึ้น ทำให้มีการใช้

ภาษาอังกฤษกันแพร่หลายมากกว่าภาษาฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม ใดก็ตามที่ ภาษาอังกฤษยังเป็นภาษาหลักที่ใช้ในระดับที่เรียกได้ว่าเกือบจะคู่กันไปกับภาษาอังกฤษ

ต่อมาในระยะหลังนี้ โดยเหตุที่ความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมได้มีอิทธิพลขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก ได้มีการสนใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกียรติภูมิของชาติมากขึ้น รัฐที่เป็นภาคีสันติสัญญา มักจะนิยมทำสนธิสัญญาโดยใช้ภาษาของตน สำหรับประเทศที่พูดภาษาเดียวกันก็ไม่มีปัญหา แต่สำหรับประเทศที่ใช้ภาษาต่างกันก็ต้องทำควสนธิสัญญาขึ้นเป็นหลายฉบับ ใช้ภาษาของประเทศที่เป็นภาคีทั้งสองฝ่ายในกรณีที่เป็นสนธิสัญญาทวิภาคี และถ้าตกลงกันเห็นสมควรหรือจำเป็นที่จะทำเป็นภาษาอื่นที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันให้เป็นภาษากลาง ก็จะทำสนธิสัญญาในภาษาที่ตกลงกันนั้นเพิ่มขึ้นอีกฉบับหนึ่งก็ได้ แต่สำหรับสนธิสัญญาพหุภาคีหรือสนธิสัญญาหลายฝ่าย ถ้าภาคีสันติสัญญามีหลายประเทศยอมเป็นการไม่สะดวกที่จะใช้ภาษาของแต่ละชาติ จึงอาจจะตกลงกันใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งหรือมากกว่านั้นตามแต่จะเหมาะสม สำหรับสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาที่องค์การระหว่างประเทศเป็นผู้ริเริ่มหรือมีส่วนในการจัดทำ ก็มักใช้ภาษาซึ่งองค์การระหว่างประเทศนั้น ๆ ใช้เป็นภาษาปฏิบัติงาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ความสนธิสัญญาหลายภาษา ในกรณีที่มีการทำสนธิสัญญาขึ้นโดยใช้ภาษามากกว่าภาษาเดียว ปัญหาจะเกิดขึ้นว่า จะถือภาษาใดเป็นภาษา ^{ที่ใช้อย่างบังคับ} ถ้ามีความเข้าใจหรือความเข้าใจแตกต่างกัน ตามธรรมดา สนธิสัญญาจะมีบทบัญญัติไว้เสมอว่าให้ถือว่าภาษาใด เป็นภาษา ^{ที่ใช้อย่างบังคับ} ซึ่งถ้าตกลงกันไว้เช่นนั้นก็เป็นไปตามนั้น แต่ก็มีอยู่เสมอที่ข้อความในสนธิสัญญาบัญญัติให้ภาษาหลายภาษาต่างมีค่าในการใช้เป็นหลักเท่าเทียมกัน ในกรณีเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ เพราะในทางปฏิบัติจริง ๆ นั้น กล่าวได้ว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะถอดหรือแปลข้อความในภาษาหนึ่งออกเป็นอีกภาษาหนึ่งได้อย่างเที่ยงตรงโดยเด็ดขาดทั้งในด้านความหมายและน้ำหนัก ผู้ที่มีความสามารถในการแปลอย่างยอดเยี่ยมก็ยอมรับว่าประสบกับปัญหานี้ ดังนั้น โอกาสที่จะเข้าใจหรือตีความหรือถ้อยคำอันเดียวกันแตกต่างกันไปก็มีได้ นอกจากนั้น ถ้ามีการทำสนธิสัญญาในภาษาที่ภาคีสันติสัญญาไม่มีความคุ้นเคยพอ ผู้ที่ลงนามไปก็รู้สึกไม่แน่ใจว่า ข้อความและถ้อยคำที่ใช้ภาษาอื่นนั้นจะถูกต้อง ต้อง เชื่อเอาว่าเจ้าหน้าที่

ที่มีความรู้ในภาษานั้นใครตรวจสอบมาแล้ว และเชื่อในความบริสุทธิ์หรือความสุจริตใจซึ่งกันและกัน แต่ทั้ง ๆ ที่มีข้อลำบากอยู่เช่นนี้ การทำสนธิสัญญาโดยทั่วไปมักจะทำเป็นหลายภาษาอยู่เนื่องจากความรู้สึกรู้ในเรื่องชาตินิยมหรือเกียรติภูมิของชาติคงกล่าวแล้ว อยางไรก็ดี มีความไม่เอียงอยู่เหมือนกัน อย่างน้อยสำหรับสนธิสัญญาที่มีความสำคัญไม่มากนักหรือของทำการทำการเป็นการริบควน ที่มีการทำเป็นภาษาเดียว แล้วแปลออกเป็นคำแปลในภาษาของชาติภาคี ซึ่งในกรณีนั้น การไขและการตีความยอมจะสะดวกกว่า แต่การร่างนั้นต้องใช้ความระมัดระวังและพิถีพิถันเช่นเดียวกัน

สำหรับสนธิสัญญาที่ทำขึ้นเป็นหลายภาษา และให้แต่ละภาษาที่มีค่ายี่คือเป็นหลักเท่าเทียมกัน โดยหลักแล้วถือว่า ไม่มีตัวบทสนธิสัญญาในภาษาหนึ่งใดมีค่าเหนือกว่าตัวบทในสนธิสัญญาเดียวกันที่เป็นภาษาอื่น ถ้าตัวบทนั้นในภาษาหนึ่งเข้าใจไม่ชัดเจน ก็อาจจะอาศัยตัวบทในภาษาอื่นให้ความกระจ่างแจ้งได้ ซึ่งในกรณีนี้หมายความว่ามีการใช้ประกอบกันแต่ข้อความแตกต่างในแต่ละภาษามีในเรื่องขอบเขตของความหมาย ศาลประจำตุรกรรมระหว่างประเทศในคดี *Mavrommatis Palestine Concessions (Jurisdiction)* เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๔ ว่า ถ้ามีความแตกต่างเกิดขึ้นในเรื่องขอบเขตของความหมายโดยที่ในภาษาหนึ่งมีขอบเขตกว้างกว่าความหมายในอีกภาษาหนึ่ง ศาลถือเอาความหมายในภาษาที่มีขอบเขตแคบกว่าเป็นหลัก นี่ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าความระมัดระวังที่ต้องใช้ในการยกร่างสนธิสัญญานั้น ถ้ามีการทำขึ้นเป็นหลายภาษาย่อมไม่จำกัดว่าแต่ในภาษาของตนเท่านั้นจะต้องพิจารณาถ้อยคำที่ใช้ในภาษาของภาคีอื่นด้วย และในเรื่องนี้ย่อมประสบความสำเร็จความยากลำบาก ถ้าไม่มีผู้เชี่ยวชาญในภาษานั้น ๆ จริง ๆ

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันปัญหาเรื่องการใช้ความสนธิสัญญาซึ่งได้ทำขึ้นสองภาษาหรือกว่านั้น ได้ถูกนำมากำหนดไว้ในอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘

"๑. เมื่อสนธิสัญญาใช้เป็นหลักฐานได้สองภาษาหรือกว่านั้น ตัวบทในแต่ละภาษาย่อมใช้เป็นหลักฐานเท่าเทียมกัน นอกจากสนธิสัญญาจะบัญญัติไว้หรือภาคีจะใดตกลงกันไว้ในกรณีที่มีความแตกต่างกันให้ถือตัวบทใดตัวบทหนึ่ง โดยเฉพาะ

๒. คำแปลสนธิสัญญาในภาษาที่มีภาษาใดภาษาหนึ่งในภาษาที่ตัวบทใช้เป็นหลักฐานได้ จะถือว่าเป็นตัวบทที่ใช้เป็นหลักฐานได้ก็ต่อเมื่อสนธิสัญญาได้บัญญัติไว้หรือภาคีใดตกลงกันไว้เช่นนั้น

๓. ค่ายคำของสนธิสัญญาพึงสันนิษฐานไคว่มีความหมายอย่างเดียวกันใน แต่ละตัวบทที่ใช่เป็นหลักฐานได้

๔. เว้นไว้แต่ในกรณีที่อยู่ตัวบทใดตัวบทหนึ่งโดยเฉพาะตามวรรค ๑ เมื่อ การเปรียบเทียบตัวบทที่ใช่เป็นหลักฐานได้เผยให้เห็นความแตกต่างของความหมายซึ่ง การใช้ขอ ๓๑ และ ๓๒ (หลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการตีความและวิธีการเพิ่มเติม เกี่ยวกับการตีความแล้ว)ไม่อาจแก้ไขได้) แล้วก็ให้รับเอาความหมายที่ลงรวมกับตัวบท ที่สุด ทั้งที่โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งประสงค์ของสนธิสัญญาด้วย (๒)

๓) ผู้กรวางสนธิสัญญา

กรณีสนธิสัญญาทวิภาคี สำหรับสนธิสัญญาทวิภาคี ทางปฏิบัติโดยทั่วไปมักจะตกลงกันในฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้กรวาง เสนอขึ้นมาก่อนตามหลักการและสาระ ที่ตกลงกันในขั้นต้น เพราะถาด่างฝ่ายต่างกรวางขึ้นมาก็จะมี ความแตกต่างกันมากเกินไป เมื่อฝ่ายที่ไคว่รับมอบไปเสนอร่างของฝ่ายตนขึ้นมาแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งก็รับมาพิจารณา ถ้า ส่วนใหญ่ของร่างนั้นเป็นที่รับได้ ก็ทำการเจรจาต่อรองเฉพาะในตอนที่ให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง แต่ถาเห็นว่าข้อที่ไคว่ต้องเปลี่ยนแปลงมาก ก็อาจทำเป็นร่างใหม่ขึ้นมา เรียกว่าเป็นร่างตอบโต้ (counter-draft) ให้อีกฝ่ายหนึ่งพิจารณาบ้าง ในระหว่างนั้นการเจรจาต่อรองก็ดำเนินไปจนกว่าจะเป็นที่รับกันได้ทั้งสองฝ่าย

กรณีสนธิสัญญาพหุภาคี การเจรจาเพื่อทำสนธิสัญญาพหุภาคีส่วนมากกระทำในรูปการ ประชุม ถ้าเป็นการทำสนธิสัญญาระหว่างภาคีจำนวนไม่มาก อาจจะใช้วิธีการเดียวกัน กับที่กล่าวไว้ในกรณีสนธิสัญญาทวิภาคีก็ได้ คือ ตกลงกันมอบหมายให้ภาคีหนึ่งใดเป็นผู้กรวาง ขึ้นมาให้ที่ประชุมพิจารณา แต่โดยปกติเพื่อที่ให้กรวางร่างได้ถึงความคิดเห็นและการ รวมมือจากหลายฝ่าย มักจะมีการตั้งเป็นคณะกรรมการย่อยขึ้นมาเพื่อทำการกรวางโดย เฉพาะ โดยให้ที่ประชุมเลือกหรือกำหนดตัวผู้ที่จะเข้าอยู่ในคณะกรรมการกรวางขึ้นมา และเมื่อตกลงกันอย่างไรแล้วก็นำร่างนั้นเสนอต่อที่ประชุม เช่นในกรณี อนุสัญญากรุง เวียนนาวาค่ายกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๕ อนุสัญญากรุง เวียนนาวาค่ายความ

(๑) อนุสัญญากรุง เวียนนาวาค่ายกฎหมายสนธิสัญญา ขอ ๓๓

(๒) อนุสัญญากรุง เวียนนาวาค่ายกฎหมายสนธิสัญญา ขอ ๓๓ (๔)

สัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. ๑๙๖๓ นั้น คณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติก็ได้เป็นผู้ร่างขึ้นมาก่อนเป็นต้น

๔) การ เรียงกฎสนธิสัญญาและการ เรียงลำดับสนธิสัญญา

มีประเพณีที่ปฏิบัติกันอยู่หนึ่ง เรียกว่า **Alternat** ซึ่งตามตัวแปลว่า การผลัดเปลี่ยนกันตามลำดับ เกี่ยวกับวิธีการในการทำสนธิสัญญาได้นำเอามาใช้ในความหมายว่า เป็นสิทธิของแต่ละรัฐหรือประมุขของแต่ละรัฐที่จะให้ชื่อของตนปรากฏอยู่ก่อนหรือเป็นอันดับแรกในตัวของสนธิสัญญาฉบับที่ทำเป็นภาษาของตนหรือที่ให้เป็นผู้เก็บรักษา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคระหว่างรัฐ โดยให้รัฐที่เป็นภาคีแต่ละฝ่ายได้รับเกียรติที่เท่าเทียมกัน แต่สำหรับสนธิสัญญาหลายฝ่ายมักนิยมถือหลักการ เรียงชื่อตามลำดับอักษรที่ขึ้นต้น โดยถือเอาลำดับในภาษาที่ใช้กันมากในวงการระหว่างประเทศเป็นหลัก เช่นภาษาอังกฤษหรือภาษาฝรั่งเศส แต่ถาสสนธิสัญญานั้นกระทำขึ้นเป็นภาษาอื่นด้วย ความยุ่งยากเนื่องจากการจัดลำดับตามตัวอักษรในภาษาที่ต่างกันก็มีอยู่เหมือนกัน จะให้เป็นระเบียบเดียวกันหมดย่อมไม่ได้ อนึ่ง ควรเป็นที่สังเกตว่า ในสนธิสัญญาหลายฝ่ายบางฉบับมิได้ระบุชื่อประเทศภาคีไว้ในอารัมภบท เช่นในกฎบัตรสหประชาชาติเป็นต้น แต่ทั้งนี้ เป็นแต่เพียงกรณียกเว้นซึ่งมักจะใช้สำหรับสนธิสัญญาที่ริเริ่มหรือจัดทำโดยองค์การระหว่างประเทศ

๕. การวางรูปของร่างสนธิสัญญา

๑) รูปของร่างสนธิสัญญาที่ทำตามแบบปกติ สำหรับสนธิสัญญาที่ทำตามแบบปกติ รูปของสนธิสัญญามักจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ชื่อของสนธิสัญญา ซึ่งตามธรรมเนียมจะเรียกชื่อตามวัตถุประสงค์ที่เป็นสาระสำคัญของสนธิสัญญานั้น บอกให้ทราบว่าสนธิสัญญานั้นว่าด้วยเรื่องอะไร

๒. อารัมภบท กล่าวถึง

ก) ชื่อของรัฐ หรือประมุขของรัฐ หรือชื่อรัฐบาล ที่ทำสนธิสัญญากัน ถ้าเป็นสนธิสัญญาวิภาคี

ข) ข้อความแสดงความมุ่งหมายของภาคีในการทำสนธิสัญญานั้นขึ้น คำ
 ทางกฎหมายของข้อความตอนนี้อยู่ในอรรถกถาจะมีหรือไม่และมากน้อยเพียงใดนั้น แล้วแต่ว่า
 มีข้อความที่กล่าวไว้อย่างแจ่มชัดมุ่งหมายให้มีการปฏิบัติหรือเป็นหลักปฏิบัติด้วยหรือไม่ สนธิ
 สัญญาบางฉบับอาจจะกล่าวไว้แต่เพียงความมุ่งหมายอันเป็นเหตุผลที่ทำให้สนธิสัญญานั้นขึ้น แต่
 สนธิสัญญาบางฉบับ อาจเขียนข้อความที่มุ่งหมายจะให้เป็นหลักทั่วไปของสนธิสัญญา หรือให้
 ใช้ในกรณีที่จะเกิดช่องว่างแห่งบทบัญญัติแห่งสนธิสัญญา ซึ่งถือว่ามีความสำคัญในทางกฎหมาย
 เกี่ยวกับการใช้หรือปฏิบัติตามสนธิสัญญานั้นด้วย

ค) ชื่อผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจเต็มของแต่ละฝ่าย สำหรับรายการนี้ส่วน
 มากใช้สำหรับสนธิสัญญาที่กระทำกันในระดับประมุขของรัฐ ในสนธิสัญญาซึ่งกระทำในระดับ
 รัฐบาลอาจไม่กล่าวถึงก็ได้ ในกรณีที่มีการระบุชื่อผู้แทน จะมีข้อความแถลงด้วยว่าผู้แทน
 นั้น ๆ ได้รับมอบอำนาจเต็มให้ทำสนธิสัญญาในนามของรัฐหรือ อของประมุขแห่งรัฐ

ง) ข้อความว่าภาคีตกลงกัน ซึ่งเป็นความนำก่อนที่จะขึ้นภาคีปฏิบัติการ
 ของสนธิสัญญา

๓. บทปฏิบัติการ ได้แก่ส่วนของสนธิสัญญาที่กำหนดพันธกรณีของภาคี โดย
 ปกติจะแบ่งออกเป็นข้อหรือมาตรา จะมีอะไรบางอย่างก็แล้วแต่ขอบเขตของสนธิสัญญาที่ตกลงกัน
 นอกจากนั้นในข้อหรือมาตราหลัง ๆ ของบทปฏิบัติการ จะกล่าวถึง วันที่สนธิสัญญานั้นมีขึ้น

อายุของสนธิสัญญา ซึ่งรวมถึงกำหนดเวลา การบอกเลิก การทออายุ และถ้าสนธิสัญญานั้นต้องมีการให้สัตยาบัน ก็อาจจะมีข้อความเขียนไว้ด้วย

๕. แบบพิธีทอนจบ เป็นแบบที่ใช้เหมือน ๆ กันในสนธิสัญญาทั่วไป ต่างกับอารัมภบทซึ่งจะเขียนยืดยาว เพียงใจและใจโดยคำอย่างใจแล้ว แต่ความสำคัญของสนธิสัญญาแบบพิธีทอนจบของสนธิสัญญา กล่าวถึง

- ๑) ข้อความว่าผู้แทนผู้มีอำนาจเต็มของแต่ละฝ่ายได้ลงนามและประทับตราในสนธิสัญญานั้น
- ๒) จำนวนของสนธิสัญญาว่าทำขึ้น เป็นกี่ฉบับ
- ๓) ภาษาที่ใช้ในการทำสนธิสัญญานั้น ในกรณีที่มีการทำขึ้นมากกว่าภาษาเดียว ก็ระบุว่าให้ถือภาษาใดเป็นภาษาที่ใช้บังคับ
- ๔) สถานที่และวันที่ทำการลงนามกัน

(ตัวอย่างรูปของสนธิสัญญาที่ทำกันนั้น โปรดดูในภาคผนวก ข.)

๕) ให้มีการสัตยาบันกันโดยเร็วที่สุด ณ สถานที่สุดแล้วแต่จะตกลงกัน

๖) รูปของหนังสือแลกเปลี่ยน สำหรับความตกลงระหว่างประเทศที่ทำกันในรูปหนังสือแลกเปลี่ยน การวางรูปผิดจากรูปของสนธิสัญญาโดยทั่วไป เพราะกระทำกันในรูปของจดหมายหรือหนังสือราชการระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในฐานะผู้แทนของรัฐบาลของตน กับ ผู้แทนทางการทูตของประเทศซึ่งทำความตกลงด้วยที่ประจำอยู่ในประเทศนั้น โดยได้รับอำนาจจากรัฐบาลของตนให้ทำความตกลงนั้น หรือในบางกรณี อาจจะเป็นการแลกเปลี่ยนหนังสือราชการระหว่างผู้แทนของแต่ละฝ่ายซึ่งได้รับอำนาจและการมอบหมายเป็นพิเศษให้ทำความตกลงกันในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ แต่เดิมนั้น ถือกันว่า การทำความตกลงในรูปหนังสือแลกเปลี่ยนกระทำกันเฉพาะในเรื่องที่มีความสำคัญน้อย แต่ทางปฏิบัติระหว่างประเทศในตอนนี้ ปรากฏว่ามีการทำหนังสือแลกเปลี่ยนกันมากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนและในเรื่องที่มีความสำคัญมากก็มีไม่น้อย ความมุ่งหมายของการทำความตกลงในรูปหนังสือแลกเปลี่ยนอยู่ที่ความตกลงการจะให้รวดเร็ว โดยรวบรัดในส่วนที่เกี่ยวกับแบบพิธีต่าง ๆ

ทางปฏิบัติของบางประเทศ โดยเฉพาะของฝรั่งเศส มักแยกจดหมาย
แลกเปลี่ยนออกจากหนังสือแลกเปลี่ยน โดยเรียกเป็นจดหมายแลกเปลี่ยน (E change
 de Lettres) ในกรณีที่ความตกลงนั้นทำเป็นรูปจดหมายระหว่างผู้แทนของ
 รัฐบาลแต่ละฝ่าย ซึ่งในตอนท้ายจะมีการลงนามโดยผู้แทนของฝ่ายที่มีไป จดหมายแลกเปลี่ยน
 นี้ไม่ลงเลขทะเบียน เพราะถือว่าเป็นความตกลงที่ประกอบเป็นสนธิสัญญาชนิด
 หนึ่ง ไม่ใช่จดหมายธรรมดา ส่วนหนังสือแลกเปลี่ยน (Exchange de notes)
 ใช้ในกรณีที่เป็นหนังสือราชการระหว่างสถาบันทางราชการ ไม่ใช่ระหว่างบุคคล คือ
 เป็นการแลกเปลี่ยนหนังสือราชการระหว่างกระทรวงการต่างประเทศกับสถานเอก
 อัครราชทูตทำนองหนังสือกลาง ไม่มีการลงชื่อบุคคล เป็นแต่เพียงประทับตราของ
 กระทรวงการต่างประเทศ (ในหนังสือของกระทรวงการต่างประเทศ) และของสถาน
 เอกอัครราชทูต (ในหนังสือของสถานเอกอัครราชทูต) และมีการลงนามยอของ
 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นการรับรองความที่ประทับนั้น อย่างไรก็ตาม ส่วนมากของความ
 ตกลงที่ทำในรูปนี้ มักเรียกรวม ๆ กันไปว่า การทำหนังสือแลกเปลี่ยน หรือการแลกเปลี่ยน
 หนังสือ และเอกสารที่แลกเปลี่ยนกันก็เรียกว่า หนังสือแลกเปลี่ยน (Exchange of
 Notes; E change de Notes) แมว่าจะกระทำในรูปของ
 จดหมายที่มีการลงนามก็ตาม

รูปร่างของหนังสือแลกเปลี่ยนมีลักษณะคล้ายคลึงกับหนังสือราชการทางการ
 ทูตธรรมดา ข้อความของหนังสือกล่าวถึงสาระความที่เสนอให้เป็นความตกลงระหว่างกัน
 และในตอนท้ายของหนังสือหรือจดหมายนั้น มีข้อความเพิ่มเติมว่า ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งตอบรับ
 เป็นการยืนยันการยอมรับมา ก็ให้ถือว่าหนังสือหรือจดหมายที่มีไปและคำตอบจากอีกฝ่าย
 หนึ่งนั้นประกอบเป็นความตกลงระหว่างสองฝ่าย ในหนังสือของฝ่ายที่ตอบ จะอ้างถึง
 หนังสือของฝ่ายที่มีไป แล้วก็ขอความทั้งหมด (เว้นแต่สถานที่ วันที่ คำขึ้นต้น และชื่อ
 ที่เห็นในตอนท้าย) ลงไป พร้อมกับแจ้งว่า ฝ่ายตนยืนยันความตกลงที่กล่าวในหนังสือนั้น
 และตกลงให้ถือว่า หนังสือทั้งสองฉบับที่มีไปมานั้นประกอบเป็นความตกลงระหว่างรัฐบาล
 ของประเทศทั้งสอง โดยที่ก่อนจะมีหนังสือไปมาเป็นการแลกเปลี่ยนกัน ต้องผ่านการ
 เจริญจากกันมาก่อนแล้ว หนังสือที่จะแลกเปลี่ยนทั้งฝ่ายที่มีไปและฝ่ายที่ตอบรับมักจะตกลงกัน

ให้ลงวันที่เดียวกัน แต่ก็ไม่จำเป็นต้องไป ถ้าหนังสือทั้งสองฉบับลงวันที่เดียวกัน ถือว่าหนังสือแลกเปลี่ยนมีผลตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไป แต่ถาลงต่างวันกัน ถือวันที่ตอบรับเป็นวันที่เริ่มมีผล เพราะความตกลงระหว่างประเทศนั้นประกอบด้วยความตกลงยินยอมของภาคี สำหรับการแลกเปลี่ยนหนังสือนั้น อาจจะทำเป็นพิธีโดยมีการแลกเปลี่ยนกันจริง ๆ ก็ได้ หรือเป็นแต่เพียงการส่งให้แก่กันโดยวิธีธรรมดาก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือแลกเปลี่ยนที่ค่อท้ายสนธิสัญญาหรือความตกลงอื่น หนังสือแลกเปลี่ยนนั้นมักจะลงวันที่เดียวกันกับวันที่มีการลงนามในสนธิสัญญาหรือความตกลง

เมื่อการเตรียมทำสนธิสัญญาไค่ยาวนานขึ้น เจริญ และมีการตระเตรียมร่างขึ้นมาแล้ว ก็ถึงขั้นการทำตัวบทที่แน่นอนของสนธิสัญญาขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการทำตัวบทสนธิสัญญาในขั้นสุดท้าย ตามวิธีการดังต่อไปนี้

ค. การรับเอาตัวบท

๑) การรับเอาตัวบท โดยทั่วไปการรับเอาตัวบทนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการยินยอมของรัฐทั้งปวงที่มีส่วนในการร่างสนธิสัญญานั้น

ขอยกเว้น การรับเอาตัวบทของสนธิสัญญาในการประชุมระหว่างประเทศนั้นมีขึ้นโดยการลงคะแนนเสียงสองในสามของรัฐที่ประชุมและลงคะแนนเสียง นอกจากรัฐนั้น ๆ จะตกลงให้ใช้หลักเกณฑ์ที่แตกต่างออกไปโดยเสียงข้างมากจำนวนเท่ากัน

ง. การรับรองตัวบทสนธิสัญญา

๑) เหตุผลของการรับรองตัวบท การรับรองตัวบทสนธิสัญญาที่ทำขึ้นว่าถูกต้องเป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายว่า ตัวบทสนธิสัญญาที่ตกลงจัดทำขึ้นนั้น ถือเป็นตัวบทที่แน่นอนเด็ดขาดไม่มีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงอีกต่อไป ถ้าเกิดพบว่ามีกรณีพิพาทหรือจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไข ก็จะต้องเจรจาและตกลงกันใหม่ระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง หากเป็นสนธิสัญญาหลายฝ่ายและจะต้องมีการแก้ไขหลังจากที่มีการรับรองตัวบทเป็นขั้นสุดท้ายแล้ว รัฐหรือองค์การที่ทำหน้าที่เป็นผู้เก็บตัวสนธิสัญญาจะแจ้งคำปรึกษและขอเสนอแก้ไขไปยังรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำเนินการแก้ไขซึ่งจะไค่กล่าวต่อไปในส่วนที่เกี่ยวกับการแก้ไขข้อพิพาทในตัวบทสนธิสัญญา

เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงแก้ไขหลังจากที่มีการรับรองตัวบทเป็นขั้นสุดท้ายนั้น โดยปกติก็จะมีเพียงในเรื่องที่มีความสำคัญไม่มาก เช่นพิมพ์ผิด วรรคตอนกลาดเคลื่อน หรือใช้ถ้อยคำที่ยังไม่เหมาะสม ถ้าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญก็เท่ากับยกเรื่องขึ้นเจรจาใหม่

เหตุผลของทางปฏิบัติเกี่ยวกับการรับรองตัวบทก็เพื่อให้ภาคีได้เห็นและรับรู้ว่าตัวบทที่จัดทำขึ้นนั้น เป็นตัวบทที่แน่นอนแล้ว และจะได้วินิจฉัยว่าตนจะรับตัวบทนั้นได้หรือไม่ เมื่อภาคีรับรองแล้วก็ถือว่าเป็นตัวบทสนธิสัญญาในขั้นสุดท้าย กระบวนการเจรจาก็เป็นอันสิ้นสุดลง

๒. วิธีการรับรองตัวบท กล่าวโดยหลักแล้ว รัฐผู้มีส่วนในการร่างสนธิสัญญามีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะตกลงกันอย่างไรก็ได้เกี่ยวกับการรับรองตัวบทของสนธิสัญญาหรือการรับรองตัวบทอาจกระทำได้โดยบัญญัติวิธีดำเนินการไว้ในตัวบทของสนธิสัญญาเอง แต่หาได้มีการตกลงกันไว้หรือตัวบทมิได้บัญญัติถึงวิธีดำเนินการไว้ การรับรองตัวบทอาจจะกระทำโดยวิธีหนึ่งวิธีใดดังต่อไปนี้

๑. โดยผู้แทนของรัฐที่เกี่ยวข้องลงนามย่อในตัวบทสนธิสัญญา
๒. โดยการรวมเอาตัวบทสนธิสัญญาเข้าไว้ในกรรมสารสุดท้ายของการประชุม ตามที่ประชุมยอมรับ
๓. โดยการรวมเอาตัวบทสนธิสัญญาเข้าไว้ในมติขององค์การระหว่างประเทศ
๔. ถ้าตัวบทสนธิสัญญายังมิได้ผ่านการรับรองว่าถูกต้องโดยวิธีการอื่นใดที่กล่าวข้างต้น การลงนามอย่างสมบูรณ์ (full signature) และการลงนามโดยมีเงื่อนไขว่าต้องได้รับความเห็นชอบอีกครั้งหนึ่ง (signature ad referendum) ก็ถือว่าเป็นการรับรองโดยอัตโนมัติว่าถูกต้อง

ในบรรดาวิธีการที่กล่าวข้างต้นนี้ สำหรับวิธีการที่สองและวิธีการที่สามใช้เฉพาะกรณีสนธิสัญญาหลายฝ่ายและสนธิสัญญาที่กระทำในองค์การระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา^(๑) ได้กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการรับรองตัวบททั่ว ๆ ไปว่า ในกรณีที่ตัวบทมิได้บัญญัติวิธีดำเนินการหรือในกรณีที่รัฐที่มีส่วนในการร่างสนธิสัญญามีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีดำเนินการรับรองตัวบทแล้ว การรับรองตัวบทก็อาจจะทำได้โดย

๑. การลงนาม
๒. การลงนามโดยมีเงื่อนไขไว้มีการยืนยันภายหลัง หรือ
๓. การลงนามโดยผู้แทนของรัฐในตัวบทสนธิสัญญาหรือในกรรมสารสุดท้ายของการประชุมที่รวบรวมตัวบท

การแก้ไขข้อผิดพลาดในตัวบทหรือในสำเนาที่รับรองแล้วของสนธิสัญญา (๒)

— ในกรณีที่ไม่มีรัฐผู้เก็บรักษาสถิติสัญญา

ถ้าภายหลังที่ได้มีการรับรองตัวบทของสนธิสัญญาแล้วปรากฏว่า รัฐที่ได้ลงนามหรือรัฐภาคีสถิติสัญญาได้ตรวจพบว่าตัวบทสนธิสัญญามีข้อผิดพลาดหนึ่งเกี่ยวกับคำผิดหรืออื่นใด เมื่อมิได้ตกลงวิธีการแก้ไขอย่างหนึ่งอย่างใดไว้แล้วก็อาจดำเนินการแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นโดยวิธีการหนึ่งวิธีการใดดังต่อไปนี้

- ก. แก้ไขตัวบทนั้นให้ถูกต้องและลงนามยก่ากับการแก้ไขโดยผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจ
- ข. จัดทำหรือแลกเปลี่ยนตราสารหรือตราสารการแก้ไขซึ่งจะได้ตกลงกันจัดทำขึ้น หรือ
- ค. จัดทำตัวบทสนธิสัญญาที่แก้ไขใหม่ทั้งฉบับโดยวิธีการเดียวกันกับกรณีของตัวบทเดิม

— ในกรณีที่รัฐผู้เก็บรักษาสถิติสัญญา (Depositary)

ในกรณีที่สนธิสัญญามีผู้เก็บรักษา ผู้เก็บรักษาสถิติสัญญาจะแจ้งรัฐซึ่งได้ลงนามและรัฐภาคีให้ทราบถึงข้อผิดพลาดและขอเสนอขอแก้ไข พร้อมกับแจ้งกำหนดเวลาที่เหมาะสมให้คัดค้าน การเสนอขอแก้ไข หนึ่งในการที่ระยะเวลาที่กำหนดให้คัดค้าน

(๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๑๐

(๒) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๗๕

โดยผ่านพ้นไปแล้ว หากปรากฏว่า

ก. ไม่มีข้อคัดค้าน ผู้เก็บรักษาสนธิสัญญาที่จะจัดทำและลงนามยก่ากับการแก้ไขในข้อบทและจัดทำ proces-verbal แก้ไขข้อบทและส่งสำเนาไปยังรัฐภาคีและรัฐที่มีสิทธิเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา

ข. มีข้อคัดค้านผู้เก็บรักษาสนธิสัญญาที่จะได้แจ้งคำคัดค้านไปยังรัฐที่ได้ลงนามและรัฐภาคีต่อไป

อนึ่ง ในกรณีที่ข้อบทของสนธิสัญญาได้รับการแก้ไขแล้วก็ย่อมจะแทนที่ข้อบทที่มีข้อบกพร่องหรือผิดพลาด เว้นไว้แต่รัฐที่ได้ลงนามและรัฐภาคีจะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น

นอกจากนั้น ในกรณีที่ข้อผิดพลาดหรือคำผิดใดปรากฏขึ้นในสำเนาสนธิสัญญาที่ได้รับรองแล้ว ผู้เก็บรักษาสนธิสัญญาที่จะต้องจัดทำตราสาร เกี่ยวกับการแก้ไขและส่งสำเนาไปยังรัฐที่ได้ลงนาม และรัฐภาคีสนธิสัญญาด้วย

การยินยอมให้ผูกพันโดยสนธิสัญญา

การเข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาของรัฐอ้อมกระทำได้โดยการยินยอมรับผูกพันโดยสนธิสัญญาของรัฐนั้น หลักประการสำคัญในการยินยอมรับผูกพันโดยสนธิสัญญาของรัฐจะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และการแสดงเจตนายินยอมของรัฐรับผูกพันโดยสนธิสัญญาจะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ มิฉะนั้นแล้วจะไม่สมบูรณ์ สนธิสัญญาเมื่อมีผลใช้บังคับแล้วย่อมผูกพันภาคีแห่งสนธิสัญญานั้นและภาคีแห่งสนธิสัญญาจะต้องปฏิบัติตามโดยสุจริต สนธิสัญญาไม่ก่อให้เกิดพันธะหรือสิทธิแก่รัฐที่สาม หากรัฐที่สามไม่ยินยอม ทั้งนี้ยกเว้นในกรณีที่เกิดกรณีในสนธิสัญญานั้น มามีผลผูกพันรัฐที่สามในฐานะที่กลายเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศจารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับเช่นนั้น และในกรณีสนธิสัญญาให้สิทธิแก่รัฐที่สามนั้น ถือว่า รัฐที่สามยินยอมทราบเท่าที่ไม่ได้แสดงเจตนาตรงกันข้าม เว้นแต่สนธิสัญญานั้นจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ความไม่สมบูรณ์ของสนธิสัญญาอันเกิดจากการบกพร่องจากการที่รัฐแสดงเจตนายินยอมรับผูกพันโดยสนธิสัญญามีอยู่หลายประการด้วยกัน คือ

๑. การแสดงการยินยอมผูกพันต่อสนธิสัญญาที่ได้กระทำโดยขัดต่อกฎหมายภายในหรือเป็นการละเมิดกฎหมายภายในโดยแจ้งชัดและเป็นเรื่องกฎหมายแห่งกฎหมายภายในที่มีความสำคัญมาก การละเมิดกฎหมายภายในจะถือว่าเป็นที่แจ้งชัด ถ้าหากเป็นที่ปรากฏชัดโดยตรงแก่รัฐใด ๆ ในการกระทำการนั้นตามวิถีทางปฏิบัติโดยปกติและสุจริตรัฐอาจอ้างบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในเพื่อความชอบธรรมในการที่ไม่อาจปฏิบัติตามสนธิสัญญานั้นได้

๒. การที่ผู้แทนของรัฐใดแสดงการยินยอมผูกพันต่อสนธิสัญญาเกินกว่าอำนาจโดยปกติแล้ว รัฐจะยกขึ้นอ้างเพื่อบอกเลิกสนธิสัญญาไม่ได้ เว้นแต่จะได้อ้างข้อจำกัดแห่งอำนาจนั้นให้แก่รัฐคู่เจรจาอีกฝ่ายหนึ่งหรือบางดวงหนาก่อนที่จะแสดงการยินยอมผูกพันต่อสนธิสัญญานั้น

๓. การแสดงความยินยอมผูกพันต่อสนธิสัญญาของรัฐหากเป็นการกระทำ โดยความสำคัญผิดที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือสถานการณ์ซึ่งรัฐนั้นเชื่อว่ามีอยู่ในขณะกระทำ สนธิสัญญาและเป็นมูลฐานอันสำคัญแห่งความยินยอมของรัฐนั้นในการผูกพันต่อสนธิสัญญา รัฐก็อาจยกขึ้นอ้าง เพื่อบอกเลิกสนธิสัญญานั้นได้ ทั้งนี้เว้นแต่ว่าการสำคัญผิดเกิดจากการกระทำของรัฐนั้นหรือสภาพการณ์ปรากฏว่า รัฐนั้นควรจะได้ทราบถึงการสำคัญผิด ที่อาจเกิดขึ้น ส่วนการผิดพลาดเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในตัวของสนธิสัญญาเท่านั้น ไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์ของสนธิสัญญาก็จะต้องดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง ตามข้อ ๗๕ ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา

๔. การแสดงความผูกพันโดยสนธิสัญญา หากเป็นกรณีที่รัฐนั้นถูกจูงใจให้ ทำสนธิสัญญาเนื่องด้วยความประพฤติดันเป็นการหลอกลวงหรือออกนอกใจของรัฐคู่เจรจา อีกฝ่ายหนึ่ง รัฐคู่ภาคีอาจยกขึ้นอ้าง เพื่อบอกเลิกสนธิสัญญานั้นได้

๕. รัฐอาจยกขึ้นอ้าง เพื่อบอกเลิกสัญญาได้หากการแสดง ความยินยอม ของรัฐได้กระทำลง เนื่องจากผู้แทนของรัฐนั้นได้รับอำมิ สิ้นจางทางตรงหรือทางอ้อม จากคู่เจรจาอีกฝ่ายหนึ่ง

๖. การแสดงความยินยอมของรัฐผูกพันต่อสนธิสัญญาซึ่งได้กระทำลงอัน เนื่องมาจากการที่ผู้แทนของรัฐนั้นถูกข่มขู่หรือคุกคามจะไม่มีผลทางกฎหมาย

๗. สนธิสัญญาที่ได้กระทำลงโดยถูกคุกคามหรือใช้กำลังบังคับอันเป็นการ ผ่าฝืนต่อหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งบัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติเป็นโมฆะ

๘. สนธิสัญญาเป็นโมฆะ ถ้าหากว่าในขณะที่กระทำสนธิสัญญา สนธิสัญญานั้นขัดแย้งกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปซึ่งมีผลบังคับแก่คณาต (jus cogens) ซึ่งหมายถึงหลักกฎหมายซึ่งเป็นที่ยอมรับและรับรอง โดยสังคมา ระหว่างประเทศของรัฐ โดยส่วนรวมว่าเป็นหลักกฎหมายซึ่งไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงและจะสามารถเปลี่ยนแปลง ก็โดยหลักกฎหมายระหว่างประเทศภายหลังซึ่งมีลักษณะเดียวกันเท่านั้น

วิธีแสดงความยินยอมรับผูกพันโดยสนธิสัญญา

การยินยอมให้ผูกพันโดยสนธิสัญญานั้น อาจแสดงออกได้โดย การลงนาม (signature) การแลกเปลี่ยนตราสารประกอบกันเป็นสนธิสัญญา การสัตยาบัน การตกลงรับ (acceptance) หรือการให้ความเห็นชอบ (approval) และการภาคยานุวัติ หรือโดยวิธีอื่นใด เช่น การลงนามภายหลัง ซึ่งจะได้แบ่งออกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ

๑. การลงนาม
๒. การแลกเปลี่ยนตราสารประกอบกันเป็นสนธิสัญญา
๓. การสัตยาบัน ส่วนการตกลงรับหรือการให้ความเห็นชอบ ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกันกับสัตยาบันนั้น จะละเว้นโดยจะกล่าวถึงแต่เพียงการสัตยาบันแต่อย่างเดียว และ
๔. การภาคยานุวัติและการลงนามภายหลัง

๑. การลงนาม (signature)

การลงนามเป็นการแสดงออกลักษณะหนึ่งถึงการยินยอมของรัฐให้ผูกพันโดยสนธิสัญญา ซึ่งต่อไปจะกล่าวถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงนามคือ

ก. การเตรียมการและวิธี เกี่ยวกับการลงนาม

โดยที่สนธิสัญญาเป็นตราสารระหว่างประเทศที่มีความสำคัญทั้งในค่านความสำคัญระหว่างประเทศและทางคานกฎหมาย กระบวนการจัดทำจึงมีแบบพิธี

ในการเตรียมทำตัวสนธิสัญญาขึ้น เพื่อลงนามกันนั้น โดยปกติเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธีการ มีการจัดพิมพ์ค้อย่างบรรจงไม่ให้การขูดลบลงในกระดาษพิเศษ (เว้นแต่ความตกลงที่ทำในรูปหนังสือแลกเปลี่ยนซึ่งใช้กระดาษหนังสือราชการอย่างดี) ซึ่งมักจะทำเป็นวงรอบควยเพื่อความสวยงาม เจ้าหน้าที่ผู้เตรียมการจะทอไขความระมัดระวังเกี่ยวกับเรื่องการสืบเปลี่ยนที่สำหรับลงนามให้เป็นไปตามวิธีการ Alternat ควย คือ ในตัวสนธิสัญญาที่จะให้ฝ่ายใดเป็นผู้เก็บรักษาไว้ ก็ให้ชื่อของฝ่ายนั้นอยู่ในอันดับแรก ถ้าารรูปแบบที่สำหรับลงนามไว้ทางชายที่หนึ่งและทางขวาที่หนึ่ง ถือว่าที่สำหรับลงนามทางคานชายใคร่เก็บรักษาให้เป็นอันดับแรก หากมีตราสารอื่นประกอบหรือแนบท้ายสนธิสัญญาที่จะตกลงนามก็ถือหลักเช่นเดียวกัน การตรวจสอบตัวสนธิสัญญาที่ทำขึ้นเป็นหลายฉบับก็ทอเป็นไปอย่างละเอียดถี่ถ้วนจนเป็นที่แน่ว่าไม่มีการผิดพลาดเคลื่อนตอจากนั้น ก็ถึงขั้นการผูกเย็บตัวสนธิสัญญา ถ้ามีหลายแผน การผูกเย็บก็ทอกระทำอย่างเรียบร้อยและสวยงามโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธีการ โดยทั่วไปใช้กระดาษกระดาษอย่างนอยเป็นสองตอน ผูกควยริบบิ้น ปลายของริบบิ้นครึ่งควยครึ่งและประทับตราของผูแทนที่ไ้รับมอบอำนาจหรือมีอำนาจในการลงนามของแต่ละฝ่าย สำหรับสนธิสัญญาที่ทำในประเทศไทย เจ้าหน้าที่ใช้ริบบิ้นสีธงชาติไทยผูกฉบับที่ฝ่ายไทยจะเก็บไว้ ส่วนฉบับที่ฝ่ายอื่นจะเก็บไว้นั้นจะใช้ริบบิ้นอย่างใดก็ได้แต่ฝ่ายนั้นจะเลือกและเป็นผู้จัดหา มา มิฉะนั้น ก็ใช้ริบบิ้นสีธงชาติไทยเช่นเดียวกัน เกี่ยวกับการผูกเย็บนี้ ในบางประเทศกระทำภายหลังการลงนาม แต่ส่วนมากเพื่อให้สะดวกและรวดเร็ว เจ้าหน้าที่ของฝ่ายที่เกี่ยวข้องมักจะจัดทำให้เสร็จก่อน เมื่อลงนามแล้วจะได้เป็นการเรียบร้อยเสียทีเดียว หนึ่งในกรณีสนธิสัญญาหลายฝ่าย ปัญหาการเลือกใช้ริบบิ้นมักจะไม่ถือเป็นพิธีการที่สำคัญ อาจจะเลือกใช้สีที่เรียบร้อยและสวยงามสีหนึ่งสีใดก็ได้

ในพิธีการลงนามในสนธิสัญญา จะมีการเชิญเจ้าหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไปรวมเป็นเกียรติและเป็นสักขีพยานควยตามจำนวนที่สมควร ถ้าเป็นสนธิสัญญาสองฝ่ายผูแทนที่ไ้รับมอบอำนาจของทั้งสองฝ่ายจะลงนามพร้อมกันในตัวสนธิสัญญา หลังจากนั้น

อาจมีการกล่าวสุนทรพจน์และคำแสดงความยินดีซึ่งกันและกัน ในสนธิสัญญาหลายฝ่าย ที่มีภาคีจำนวนมาก การลงนามก็กระทำตามลำดับตัวอักษรตัวต้นของผู้ประเทศ โดยผู้แทนของแต่ละประเทศเรียงกันเข้าไปลงนาม หรือไม่ก็มีการส่งตัวพยานไปให้ลงนามตามที่นั่งซึ่งได้จัดไว้ตามลำดับตัวอักษร สำหรับการลงนามในสนธิสัญญาที่ถือว่ามีความสำคัญมาก มีทางปฏิบัติที่เป็นประเพณีเก่าให้มีการประทับตราประจำตัวของผู้แทนซึ่งได้รับมอบอำนาจเต็มให้ลงนามนั้นด้วย แต่ทางปฏิบัติในปัจจุบันอาจใช้ตราประจำตำแหน่งได้โดยประทับไว้ทางซ้ายของชื่อ หรือใช้ชื่อแล้วแต่ประเพณีนิยม อย่างไรก็ตาม สำหรับในเอกสารผนวก แม้จะมีการลงนามก็ไม่ประทับตรากัน (๑)

ข. ประเภทของการลงนาม

การลงนามซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการยินยอมของรัฐให้ผูกพันโดยสนธิสัญญา โดยปกติกระทำภายหลังที่การเจรจาหรือการประชุมได้สิ้นสุดลง และจัดทำตัวบทขึ้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ เว้นไว้แต่ว่าจะมีข้อความในสนธิสัญญาบ่งว่า ให้มีการลงนามในภายหลัง ถ้าหลังจากการประชุมเจรจาได้มีการตกลงทำสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาขึ้นหลายฉบับ มักจะมีการทำเป็นกรรมสารสุดท้ายขึ้น แสดงว่าได้มีการตกลงทำสนธิสัญญาอะไรบางอย่าง แล้วมีการลงนามกันในกรรมสารนั้น โดยมีพิธีสารต่อท้ายบรรจุตัวบทสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาทั้งหมดไว้ และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งกรรมสารสุดท้ายที่ได้ลงนามกัน การลงนามประเภทที่เรียกว่าการลงนามแบบธรรมดา

นอกจากการลงนามอย่างธรรมดาตามที่ได้อธิบายมาแล้ว มีทางปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการลงนามแบบพิเศษที่ควรทราบอีก ๓ วิธี คือ การลงนามย่อ การลงนามโดยมีเงื่อนไขให้มีการยืนยันในภายหลัง กับการลงนามซึ่งเปิดให้กระทำได้ในภายหลัง ดังนี้

---

(๑) จากการสัมภาษณ์นายนิพนธ์ สถาพร เลขานุการตรี กองสนธิสัญญา กรมสนธิสัญญา และกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๑๒

๑. การลงนามย่อ (Initialling, Paraphe) ใต้แก่การ

ที่ผู้แทนของรัฐภาคีลงนามย่อของตนในข้อสนธิสัญญาแทนการลงนามเต็มอย่างสมบูรณ์ การลงนามย่อกระทำในกรณีที่ผู้แทนของรัฐที่ลงนามไม่ได้รับมอบอำนาจเต็มให้ลงนามได้ หรือไม่แน่ใจว่าตนมีอำนาจในการที่จะลงนามอย่างเต็มสมบูรณ์ในขณะนั้น การลงนามย่อเป็นแต่เพียงการรับว่าตนตกลงเห็นด้วยกับตัวบทสนธิสัญญาที่จัดทำขึ้น แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นการผูกมัดรัฐบาลหรือประเทศของตน โดยรัฐบาลนั้นจะให้มีการลงนามในสนธิสัญญานั้น ภายหลังหรือไม่ก็ได้ กรณีเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้หลายโอกาส เช่น ๑) เมื่อหลักฐานการมอบอำนาจให้ผู้แทนรัฐลงนามไปถึงช้าหรือไม่ทันเวลาที่ลงนามกัน ๒) เมื่อรัฐบาลยังไม่พร้อมที่จะให้มีการลงนามในขณะนั้น (๑) อนึ่ง การลงนามย่อ อาจกระทำในมุมตอนกลางของตัวสนธิสัญญาที่ลงนามกันอย่างเต็มสมบูรณ์ เวียงหน่า เป็นการกำกับหรือรับรองความถูกต้องของความละเอียดคำในแต่ละหน้า อนึ่งมีอยู่บางครั้งที่รัฐหาความตกลงกันและถือว่ามีผลบังคับใช้เพียงแต่มีการลงนามย่อกันเท่านั้นก็ได้ (๒) ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นบ่อยมากในการปฏิบัติ

๒. การลงนามโดยมีเงื่อนไขให้มีการยืนยันในภายหลัง (signature ad referendum)

เป็นกรณีที่คล้ายคลึงกับการลงนามย่อที่มีลักษณะเป็นการลงนามไว้ชั่วคราวโดยมีข้อสงวนว่าจะต้องได้การยืนยันจากรัฐบาลอีกครั้งหนึ่งจึงจะถือว่าสมบูรณ์ ถ้ายังไม่มีการยืนยัน ถือว่าเป็นแต่เพียงการรับรองตัวบทสนธิสัญญาว่าถูกต้องเท่านั้น แต่เมื่อได้รับการยืนยันจากรัฐบาล จะมีผลสมบูรณ์ย้อนหลังไปถึงวันที่ลงนาม โดยถือว่าเป็นการลงนามที่เต็มสมบูรณ์ใหม่อีกต่างหาก และจะถือว่าวันลงนามนับแต่วันนั้น เท่านั้นมิใช่วันที่ลงนามย่อ สถานะระหว่างการลงนามย่อกับการลงนามเต็มสมบูรณ์เป็นเพียงการรับรองตัวบทว่าถูกต้อง เว้นไว้แต่กรณีที่ภาคีตกลงกันให้ถือเป็นความตกลงที่สมบูรณ์โดยการลงนามย่อแต่อย่างเดียว เช่นในกรณีที่โดยกตัวอย่างมาในข้อตน

(๑) เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางศาลและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ไทย-ลาว ลงวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๒ (ผู้แทนทั้งสองฝ่ายได้ลงนามย่อโดยได้ตกลงกันว่า จะให้มีการลงนาม ณ เวียงจันทน์)

(๒) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความหมายสนธิสัญญา ข้อ ๑๒ วรรค ๒ (ก)

๓. การลงนามซึ่งเปิดให้กระทำในภายหลัง (signature différée)

การลงนามแบบนี้มีได้ใน ๒ กรณี กรณีแรก เมื่อภาคีผู้ทำสัญญาไม่ได้ลงนามกันในทันทีที่การเจรจาหรือการประชุมและการจัดทำตัวบทเสร็จสิ้นลง แต่ได้ตกลงกันในตัวบทสนธิสัญญานั้นเองหรือในความตกลงแยกต่างหากให้มีการลงนามกันในโอกาสหลัง กรณีหลัง เมื่อสนธิสัญญานั้นเปิดให้มีการลงนามภายในเวลาอันกำหนด หรือไม่มีกำหนด (๑) ในกรณีหลังนี้ ถ้าเปิดโอกาสให้แก่รัฐที่มีโครงการเจรจาหรือประชุมจัดทำสนธิสัญญาในชั้นแรกให้ลงนามได้ ก็มีลักษณะใกล้เคียงกับการเปิดให้ประเทศอื่นทำการภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีได้

ค. ผลในทางกฎหมายของการลงนามในสนธิสัญญา

การลงนาม นอกจากจะเป็นการรับรองตัวบทสนธิสัญญาว่าถูกต้องแล้ว ยังเป็นการให้ความยินยอมของรัฐผู้ลงนามต่อบทสนธิสัญญาและต่อพันธกรณีใหม่ตามตัวบทสนธิสัญญานั้น แต่คำในทางกฎหมายของการให้ความยินยอมนั้นต้องแยกออกพิจารณาเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) มีสนธิสัญญาหรือความตกลงประเภทที่การลงนามของผู้แทนรัฐภาคีมีผลเป็นการยอมรับโดยเด็ดขาดต่อพันธกรณีและข้อความทั้งหลายที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาหรือความตกลงนั้น โดยไม่ต้องมีการขบวนการดำเนินการอย่างอื่นใดอีกต่อไป

(๒) มีสนธิสัญญาประเภทที่ต้องมีการให้สัตยาบันในภายหลังจึงจะมีผลเป็นการผูกมัด ในสนธิสัญญาที่ต้องมีการให้สัตยาบันในภายหลัง สิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายซึ่งระบุหรือกำหนดไว้ในสนธิสัญญาจะมีผลนับแต่วาระที่มีการแลกเปลี่ยนการให้สัตยาบัน แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า การลงนามในสนธิสัญญาจะไม่มีผลอะไรเลย จริงอยู่ ทรามเท่าที่ยังมิได้มีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน สนธิสัญญาที่ลงนามกันนั้นยังมีฐานะเป็นร่างอยู่ แต่ก็ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ในบางประการ เหมือนกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิ รัฐผู้ลงนามมีสิทธิที่จะคัดค้านการที่รัฐภาคีอื่นจะวางข้อสงวนในขณะที่ให้สัตยาบัน และที่จะคัดค้านต่อการที่รัฐอื่นขอทำการภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคี ถ้าสนธิสัญญานั้นเปิดให้รัฐอื่นกระทำเช่นนั้นได้ ในคำนำหน้าที ในระยะเวลาที่ได้มีการลงนามกันในสนธิสัญญาแล้วกับที่จะมีการแลกเปลี่ยนการให้สัตยาบัน รัฐผู้ลงนามมีหน้าที่เกี่ยวกับความสุจริตใจที่จะไม่กระทำการ

(๑) เช่น บทบัญญัติธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ข้อ ๓๖

อันหนึ่งอันใดซึ่ง เป็นการลบล้างหรือก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นที่จะเปลี่ยนโอนไป หรือที่จะก่อให้เกิดขึ้นเมื่อสนธิสัญญานั้นไว้บังคับ ทั้งนี้ เว้นแต่ว่าเป็นการปฏิบัติการอย่างที่เคย เป็นไปโดยปกติ ถ้าภาคีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาไปโดยมาทราบในภายหลัง ว่า หลังจากที่มีการลงนามกันในสนธิสัญญาแล้วภาคีอีกฝ่ายหนึ่งได้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดที่ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณค่าของสนธิสัญญาหรือต่อผลประโยชน์ที่ควรมีควรได้โดยสุจริต ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะบอกปิดไม่รับสนธิสัญญานั้นภายในเวลาอันควรหลังจากที่ได้ ทราบว่ามีการปฏิบัติการในลักษณะนั้นขึ้น หรือมิฉะนั้นก็อาจจะเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหายโดยที่ยังไม่บอกปิดสนธิสัญญาที่ทำกัน นักนิติศาสตร์ระหว่างประเทศบางท่านถือว่า การละเมิด พันธกรณีในลักษณะเช่นนั้นไม่ถึงกับเป็นการละเมิดสัญญา แต่เป็นการถือโอกาสในทางที่มิชอบ และเป็นเพียงการละเมิดพันธกรณีในทางศีลธรรมเท่านั้น

๒. การแลกเปลี่ยนตราสารประกอบกันเป็นสนธิสัญญา (Exchange of instruments constituting a treaty)

ความยินยอมให้ผูกพันโดยสนธิสัญญาลักษณะนี้ไม่มีวิธีการยุ่งยากแต่ประการใด กล่าวคือความยินยอมของรัฐให้ผูกพันโดยสนธิสัญญาซึ่งมีผลเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนตราสาร ระหว่างกันนั้น จะแสดงออกโดยการแลกเปลี่ยนนั้น เมื่อ

- ก. ตราสารบัญญัติว่าการแลกเปลี่ยนตราสารจะมีผลเช่นนั้นหรือ
- ข. มีหลักฐานอย่างอื่นว่ารัฐนั้น ๆ ตลอดให้การแลกเปลี่ยนตราสารมีผลเช่นนั้น

๓. การสัตยาบัน (Ratification)

- ก. ความหมายของการสัตยาบัน

การสัตยาบันเป็นลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของ การแสดงออกซึ่งการยินยอม ของรัฐที่จะให้ผูกพันโดยสนธิสัญญา

คำว่า "สัตยาบัน" นี้ ตรงกับคำภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสว่า "Ratification" ซึ่งมีความหมายตามตัวอักษรว่า "การยืนยัน" (confirmation) ปกติ Ratification เป็นถ้อยคำที่ใช้อยู่โดยทั่วไปในกฎหมายเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกรณีต่าง ๆ ที่ตัวแทนได้ไป กระทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีผลบังคับตามกฎหมาย หากมิได้รับการยืนยัน จากตัวการที่เรียกว่า "Ratification"

สำหรับการสัตยาบันสนธิสัญญา ความหมายก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน คือ เป็นการแสดงความเห็นชอบของบุคคลหรือองค์กร (organ) ของรัฐซึ่งมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายภายใน แก่สนธิสัญญาที่ผู้แทนได้รับมอบอำนาจของตนได้ไปเจรจา และลงนามไว้แล้ว

เจ้าตำรากฎหมายระหว่างประเทศได้ให้บทนิยามของการสัตยาบันสนธิสัญญาไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

"ไฮด์" ได้ให้ความเห็นว่า การสัตยาบันเป็นการยืนยันและเป็นความเห็นชอบอันสมบูรณ์แบบที่รัฐได้ให้แกตราสารที่ได้กระทำขึ้นไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร (๒) การให้ความเห็นชอบและการยืนยันเช่นนี้ จะต้องดำเนินการตามกระบวนการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ

"ออปเปินไฮม" กล่าวว่า การสัตยาบัน คือ ข้อกำหนดความสำหรับการยืนยันครั้งสุดท้ายที่ภาคีผู้ทำสัญญาจะให้ได้แก่สนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ผู้แทนของตนได้ไปจัดทำขึ้น การสัตยาบันนี้ หมายความว่ารวมไปถึงการ แลกเปลี่ยนเอกสารอันประกอบทำให้ความยืนยันนั้นควย (๓)

"กรีน เฮยวูด แสคเวอร์ธ" ได้ให้ความหมายของการสัตยาบันไว้ว่า การสัตยาบันสนธิสัญญา คือ การกระทำที่ยังให้บทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาได้รับการยืนยันและเห็นชอบควยจากรัฐ (๔)

"จิง ดูอิติเออร์" กล่าวว่า การสัตยาบันเป็นนิติกรรมอันหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความสมัครใจของรัฐ ในการตกลงทำสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งโดยการกระทำที่เรียกว่า "สัตยาบัน" นี้ องค์กรผู้มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญได้ให้ความเห็นชอบของรัฐแก่สนธิสัญญาที่ผู้แทนผู้มีอำนาจเต็มของตนได้ไปเจรจาและลงนามไว้แล้ว (๕)

(๒) Hyde, International Law, (2nd revised edition), p. 3429

(๓) Oppenheim, International Law (7th edition, 1948), Vol. I, p. 48

(๔) G.H. Hackworth, Digest of International Law (1945), Vol. V, p. 48

(๕) Jean L'Huillier, Elements de Droit International Public, p. 186

"เจ. เมอร์วิน โจนส์" กล่าวว่า การสัตยาบัน คือการยืนยันที่ปฏิบัติกันระหว่างประเทศ เป็นการแสดงออกของรัฐบาลซึ่งปรากฏในเอกสารที่ติดต่อไปให้รัฐอื่นทราบ และมีลักษณะเป็นไปตามแบบธรรมเนียมหรือข้อกำหนดของสนธิสัญญา (๖) นอกจากนี้ เมอร์วิน โจนส์ ยังเห็นว่า การสัตยาบันเป็นขั้นสุดท้ายในกระบวนการดำเนินการทำสนธิสัญญา และเป็นการเปิดโอกาสให้ใคร่มีเวลาแก้ไขหรือพิจารณาให้เป็นที่แน่ชัด (๗)

สำหรับ "เซอร์ เออร์เนสต์ ซาเตอ" ได้กล่าวถึงความหมายของการสัตยาบันนี้ว่า ในทัศนะของแบบพิธีแล้ว การสัตยาบัน คือ การกระทำอันศักดิ์สิทธิ์ของอธิปไตย

หรือประธานาธิบดีของสาธารณรัฐ ซึ่งโดยการนี้ได้ประกาศว่า สนธิสัญญา อนุสัญญา หรือ สัญญาระหว่างประเทศทั้งหลาย (๘) ได้ถูกนำเสนอมาอย่างคนแล้ว และหลังจากได้ทรวจดูแล้ว อธิบดีหรือประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐได้ให้ความเห็นชอบในการนั้น และรับที่จะถือปฏิบัติตามอย่างสมบูรณ์และด้วยความสัตย์ซื่อ สำหรับบรรพบุรุษผู้ต่าง ๆ แห่งสนธิสัญญาที่ได้กระทำขึ้นทั้งหมดนั้น ย่อมจะต้องนำมาเขียนหรือพิมพ์ลงไว้ในสัตยาบันสารอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอธิปไตยหรือประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐจะได้อำนาจลงนาม และประทับตราของรัฐไว้ (๘) เป็นสำคัญ

สัตยาบันสารของประเทศไทย มีข้อความปรากฏอยู่ดังนี้

"เราได้อุทิศสนธิสัญญาและโปร โทคัลที่ว่านี้ และได้พิจารณาและเห็นเป็นที่พอใจแล้ว จึงรับรอง เห็นชอบด้วยและสัตยาบันและรับรองว่า จะถือตามบทและข้อความแห่งสนธิสัญญาและโปร โทคัลที่ว่านี้ โดยมีให้มีการละเมิดประการใดเท่าที่อยู่ภายในอำนาจของเรา

เพื่อเป็นหลักฐานมั่นคงในการนี้ เราได้ลงนามและประทับพระราชสัญจรสำหรับแผ่นดินไว้ในหนังสือนี้ ที่กรุงเทพมหานคร ณ วันที่ ..... เดือน ..... พุทธศักราช ..... เป็นที่ปี ..... ในรัชกาลปัจจุบัน"

(๖) J. Mervyn' Jones, Full Powers and Ratification(1949), p.73

(๗) Ibid, p. 68

(๘) ดูความหมายของคำว่า "สนธิสัญญา ความตกลงฯ" จากศัพท์สนธิสัญญาและการเมือง (๒๔๕๓) ของพระองค์เจ้าวรรณไวทยากร (กรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์)

(๘) Sir Ernest Satow, A Guide to Diplomatic Practice (4th edition). 1957. p. 354

สำหรับอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ นั้น ได้ให้
คำนิยามของ "การสัตยาบัน" ไว้ว่า

"การสัตยาบัน หมายถึงกรรมสารระหว่างประเทศที่เรียกชื่อเช่นนั้นตามที่รัฐได้ให้
ความยินยอมของตนในระดับระหว่างประเทศรับที่จะผูกพันโดยสนธิสัญญา"

ตามบทนิยามความหมายของการสัตยาบันของเจาตำรากฎหมายระหว่างประเทศ
ต่าง ๆ และอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ ดังกล่าวมาข้างต้นนี้
เราพอจะสรุปได้ว่า การสัตยาบันสนธิสัญญาเป็นนิติกรรมอันหนึ่ง ซึ่งองค์กรผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
ภายในของรัฐได้ให้ความยินยอมและเห็นชอบด้วย แก่สัญญาระหว่างประเทศที่ผู้แทนมีอำนาจเต็ม
ได้ไปเจรจาและลงนามไว้และตกลงให้สัญญาระหว่างประเทศนั้นมีผลผูกพันรัฐได้

ตามคำนิยามที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า การสัตยาบันเป็นการกระทำขององค์กร
ผู้มีอำนาจตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐ คือ ท้องประกอบและเป็นไปตามบทบัญญัติและเงื่อนไข
ต่าง ๆ ตามกฎหมายภายในของประเทศนั้น

ในการทำสนธิสัญญา ซึ่งมีการแต่งตั้งผู้แทนไปดำเนินการเจรจาจัดทำสัญญาและความ
ตกลงต่าง ๆ นั้น ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ มักจะแบ่งแยกอำนาจการเจรจาจัดทำ
ทำสนธิสัญญา กับอำนาจการให้สัตยาบันสนธิสัญญาออกจากกัน ผู้แทนของประเทศซึ่งได้รับมอบอำนาจ
ให้ไปเจรจาทำความตกลงยอมมีอำนาจจำกัดอยู่แต่เพียงการลงนาม ส่วนการตัดสินใจสุดท้ายที่จะ
ให้สัตยาบันหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เหนือขึ้นไปจากผู้ทำการเจรจา
ซึ่งอาจจะ เป็นประมุขของรัฐ หรือองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะตามรัฐธรรมนูญของประเทศ
ตามความหมายเช่นที่กล่าวนี้ การสัตยาบันจึงเป็นหลักประกันอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องป้องกันส่วนได้เสีย
ของรัฐและเอกชนในการทำสัญญาและความตกลงใด ๆ กับต่างประเทศ ความหมายของการ
สัตยาบันจึงเป็นไปในทำนองที่ให้ความเห็นชอบ ซึ่งในการนี้ ย่อมจะต้องมีการพิจารณาควบคุม และ
ตรวจสอบการเจรจาทกลงที่ผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้ไปดำเนินการไว้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อมิให้ผู้ที่ได้รับ
มอบอำนาจไปกระทำการเจรจาโดยผิดพลาด หรือไปสร้างความผูกพันอันเกินขอบเขตอำนาจที่ตน
ได้รับมอบหมายไป

ข. ลักษณะของการสัตยาบัน

การขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐผู้ให้ การให้สัตยาบัน เมื่อกล่าวในความหมายที่แท้จริง
เป็นการยืนยันความยินยอมของรัฐเพื่อเขา เป็นภาคีและผูกพันตามสนธิสัญญาซึ่งแสดงออกในคำ
ต่างประเทศ ดังนั้น แม้ในบางกรณีการให้สัตยาบันจะต้องได้รับความเห็นชอบหรือผ่านการ
ระบวนการ

ภายในบางประการ สำหรับในคำต่างประเทศก็ถือว่าขึ้นอยู่กับดุลพินิจโดย เต็มใจของ
รัฐ ลักษณะอันนี้ แสดงออกในประการต่อไปนี้

(๑) รัฐมีอำนาจที่จะปฏิเสธการให้สัตยาบันได้ ถ้ารัฐไม่ให้สัตยาบันต่อ
สนธิสัญญาที่ผู้แทนได้รับอำนาจ เต็มใจลงนามไป ไม่ทำให้รัฐนั้นมีความรับผิดชอบ
ประเทศ การลงนามไม่ก่อให้เกิดพันธกรณีต่อรัฐที่จะต้อง เสนอด้วยสนธิสัญญานั้น
ให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบ รัฐสภาก็ไม่จำเป็นที่จะต้องให้ความเห็นชอบต่อสนธิสัญญา
ที่รัฐบาลเสนอไปให้พิจารณา และไม่เป็นการผูกพันประมุขของรัฐที่จะต้องให้สัตยาบัน
ในกรณีที่สนธิสัญญานั้นกระทำในระบอบประมุขของรัฐ การปฏิเสธไม่ยอมให้สัตยาบันหรือ
ไม่ให้ความเห็นชอบต่อสนธิสัญญาได้ เคยมีตัวอย่างมาแล้วหลายครั้งในประวัติศาสตร์

(๒) ไม่มีกำหนดเวลายังกับสำหรับการให้สัตยาบัน ถ้าไม่มีบทบัญญัติใน
สนธิสัญญากำหนดวันที่จะทำการแลกเปลี่ยนสัตยาบันหรือวันที่กำหนดไว้สำหรับการมอบ
สัตยาบันต่อรัฐบาลหรือองค์การซึ่งตกลงกันให้เป็นผู้รับมอบและเก็บ การให้สัตยาบันจะ
กระทำเมื่อใดก็ได้ อย่างไรก็ตามก็ดี สำหรับสนธิสัญญาหลายฝ่าย การล่าช้าในการให้
สัตยาบันอาจจะมีผลกระทบกระเทือนถึงระยะเวลาแห่งการไว้ซึ่งกันของสนธิสัญญาได้
เพราะอนุสัญญาหลายฝ่ายมักจะกำหนดให้มีผลบังคับใช้เมื่อมีรัฐให้สัตยาบันครบตาม
จำนวนหนึ่งที่กำหนดไว้

(๓) รัฐมีอำนาจที่จะทำการสัตยาบันโดยมีข้อสงวน ทั้งนี้ เฉพาะในสนธิสัญญา
หลายฝ่าย และมีเงื่อนไขว่าด้วยสนธิสัญญาหรือรัฐภาคีอื่นรับให้มีการตั้งข้อสงวนได้

การให้สัตยาบันต่อเมื่อมีการฉ้อฉลโดยปฏิบัติ การที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายภายในของ
รัฐได้ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาจะเกิดผลผูกพันรัฐต่อภาคีอื่นก็ต่อเมื่อภาคนั้น ๆ ได้ให้
สัตยาบันหรือยืนยันยอมรับโดยวิธีอันคล้ายกันเท่านั้น พันธกรณีตามสนธิสัญญาจะ
เกิดขึ้นต่อเมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน พิธีการเกี่ยวกับเรื่องนี้จะใดกล่าวใน
หัวข้อต่อไป สำหรับทางปฏิบัติที่นั้น บางครั้งมีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารกันจริง ๆ
แต่ในบางครั้งอาจเป็นเพียงการแจ้งต่อกันและกันเป็นทางการระหว่างภาคว่าประมุข

แห่งรัฐหรือรัฐบาลของตนได้ให้ความเห็นชอบหรือให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญานั้นแล้ว การ
เจ้านี้โดยปกติกระทำในรูปจดหมายแลกเปลี่ยนระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่าง
ประเทศกับหัวหน้าผู้แทนทางการทูตของประเทศที่เกี่ยวข้อง ในกรณีสนธิสัญญาหลายฝ่าย
การมอบสัตยาบันสารหรือการแจ้งการให้สัตยาบันต่อรัฐบาลหรือองค์การผู้รับมอบและเก็บ
สัตยาบันสาร และการตอบรับจากรัฐบาลหรือองค์การนั้นถือว่ามีผล เท่ากับมีการแลกเปลี่ยน
สัตยาบันสารกับรัฐที่ให้สัตยาบันแล้ว

ค. พิธีเกี่ยวกับการให้สัตยาบัน

การเตรียมทำสัตยาบันสาร สัตยาบันสาร เป็นตราสารที่มีความสำคัญ
เพราะเป็นเอกสาร แสดงความยินยอมขั้นเด็ดขาดของผู้มีอำนาจในการทำสนธิสัญญาฉบับพันธ
กรณี ตามบทบัญญัติของสนธิสัญญาให้เป็นการผูกมัดรัฐ สัตยาบันสารจึงมีแบบฟอร์มที่แสดงถึง
ความศักดิ์สิทธิ์ตามธรรมเนียม กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้เตรียมทำสัตยาบันสารใหญ่
มีอำนาจในการให้สัตยาบันลงนาม ซึ่งอาจจะ เป็นประมุขของรัฐหรือประมุขของรัฐบาลหรือ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแล้วแต่ว่าสนธิสัญญานั้นกระทำในระดับประมุขของ
รัฐหรือระดับรัฐบาล ข้อความในสัตยาบันสารโดยทั่วไปจะมีถ้อยคำที่เป็นการยืนยันยอมรับ
และมักจะมีการถกทอด้วยทสนธิสัญญาอย่างครบถ้วนไว้อย่างดี แต่ก็เหมือนกันที่ไม่ถกทอ
ด้วยทสนธิสัญญาลงไป เพียงแต่ระบุชื่อสนธิสัญญาและวันที่ลงนามกัน

(โปรดดูตัวอย่างแบบสัตยาบันสารซึ่งปรากฏอยู่ในภาคผนวกท้ายเล่ม ภาคผนวก ค.)

การแลกเปลี่ยนสัตยาบันสาร เมื่อได้จัดทำสัตยาบันสารขึ้นแล้ว พิธีการในอันคับต่อไป
มีทางปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างสนธิสัญญาสองฝ่ายกับสนธิสัญญาหลายฝ่าย

สำหรับสนธิสัญญาสองฝ่ายที่คงมีการให้สัตยาบัน พิธีการขั้นสุดท้ายซึ่งทำให้
สนธิสัญญานั้นมีผลใช้บังคับได้แก่การแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารของแต่ละฝ่ายซึ่งกันและกัน
ถ้าเป็นกรณีที่เป็นเพียงการแจ้งการให้สัตยาบัน ก็ได้แก่การแลกเปลี่ยนหนังสือแจ้งการให้
สัตยาบัน พิธีการแลกเปลี่ยนจะกระทำกันตามวันเวลาและสถานที่ตามที่ตกลงกัน และ
เพื่อเป็นหลักฐานแห่งการแลกเปลี่ยนนี้ โดยปกติจะมีการทำเอกสารซึ่งในภาษาอังกฤษ

เรียกว่า Certificate of exchange of ratifications

และในภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า Procès-verbal d'échange des instruments de ratification

ซึ่งเป็นสองฉบับคู่ จะเป็นภาษาเดียวกันหรือภาษาของแต่ละฝ่ายแล้วแต่ตกลงกัน และมีการลงนามตามวิธีการ alternat ทำเอง เกี่ยวกับตอนที่ลงนามในตัวสนธิสัญญาแล้วต่างฝ่ายต่างเก็บต้นฉบับฝ่ายตนไว้ เป็นหลักฐานการประกอบพิธีการดังกล่าวนี้ไม่ว่าเป็นของมีการมอบอำนาจ เว้นไว้แต่ว่าภาคีอีกฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ให้อนุญาตให้เป็นผู้แทน ความธรรมดาเพียงแต่การที่เจ้าหน้าที่ที่เป็นผู้แทนของฝ่ายนั้น ๆ นำสัตยาบันสารมาทำพิธีแลกเปลี่ยนก็ถือว่าเป็นหลักฐานแสดง เพียงพอว่าผู้นั้นได้รับอำนาจใหม่ทำการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสาร เจ้าหน้าที่ผู้ทำการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารมักได้แก่หัวหน้าหน่วยราชการฝ่ายสนธิสัญญาของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศที่ทำพิธีแลกเปลี่ยนฝ่ายหนึ่ง กับผู้แทนทางการทูตของประเทศภาคีอีกฝ่ายหนึ่งที่ประจำอยู่ในประเทศนั้น

ในกรณีสนธิสัญญาหลายฝ่าย มีธรรมเนียมเกี่ยวกับการให้สัตยาบันโดยมอบหมายให้รัฐภาคีประเทศหนึ่งประเทศใด หรือองค์การระหว่างประเทศหนึ่งใดตามแต่จะตกลงกัน เป็นผู้รับมอบสัตยาบันสารของรัฐภาคีต่าง ๆ และออกหลักฐานการรับเป็นทางการให้แก่รัฐนั้น ๆ เอกสารอันเป็นหลักฐานการรับสัตยาบันสารนั้นมักเรียกกันเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า Acte d'acceptation หรือ Procès-verbal de dépôt ในขณะเดียวกันนั้น รัฐหรือองค์การระหว่างประเทศผู้รับมอบก็แจ้งการมอบสัตยาบันสารไปให้ภาคีทั้งหลายทราบ วิธีการเกี่ยวกับการมอบสัตยาบันสารและการกำหนดรัฐหรือองค์การผู้รับมอบนี้ ตามปกติจะกำหนดไว้ในตัวบทของสนธิสัญญา แต่มีบางกรณีที่รัฐภาคีตกลงกันจัดให้มีการประชุม เป็นพิเศษเพื่อมอบสัตยาบันสารและลงนาม Procès-verbal de dépôt แล้วมอบสำเนาเอกสารการรับมอบสัตยาบันสารให้แก่ผู้แทนของรัฐภาคีรับไปโดยหรือส่งตามไปที่หลังยังรัฐบาลของรัฐภาคี

ง. ระยะเวลาแห่งการให้สัตยาบัน

ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาแห่งการให้สัตยาบันนั้น กฎหมายระหว่างประเทศมิได้มีกฎเกณฑ์กำหนดว่า การจะให้สัตยาบันหรือการที่จะปฏิเสธไม่ให้สัตยาบัน จะต้องกระทำภายในระยะเวลาอันนานเท่าไร ^(๑) ข้อนี้ หากภาควิชาทำสัญญามิได้ตกลงกันไว้ในตัวบทของสนธิสัญญาโดยเฉพาะแล้ว ย่อมเป็นที่สันนิษฐานว่า คู่กรณีจะไต่ดำเนินการให้สัตยาบันภายในระยะเวลาอันสมควร เพราะหากปล่อยให้ระยะเวลาล่วงเลยช้านานเรื่อยไปโดยมิได้มีการให้สัตยาบันกันแล้ว กรณีเช่นนี้ ก็ย่อมเท่ากับเป็นการปฏิเสธที่จะสัตยาบันสนธิสัญญานั้น

ในปัจจุบันปรากฏเป็นส่วนมากกว่า ถ้าสนธิสัญญาใดจำเป็นต้องมีการให้สัตยาบันแล้ว ก็มักจะมิมีบทบัญญัติระบุไว้ในสนธิสัญญานั้น ซึ่งบางครั้งก็ระบุลงไปด้วยว่า จะให้สัตยาบันภายในระยะเวลาใด แต่เท่าที่ไซ้กันอยู่เสมอ ๆ ก็คือ จะให้สัตยาบันโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

สนธิสัญญาทางไมตรี พาณิชย์ และการเดินเรือ ที่ประเทศไทยได้ทำกับนานาประเทศ ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๐-๒๔๘๑ แทบทุกฉบับ ก็ได้ไซ้โดยคำเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนสัตยาบัน ในทำนองที่ว้านี้ คือ "สัตยาบันทั้งสองฝ่ายจะไต่แลกเปลี่ยนกันโดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้" ^(๒)

การที่มิมีบทบัญญัติกำหนดให้กระทำการสัตยาบันโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำไต่เช่นนี้ วัตถุประสงค์ก็เพื่อจะไม่ให้การสัตยาบันต้องล่าช้าเนิ่นนานเกินสมควร ข้อนี้ ถ้าหากพิจารณาจากความคิดเห็นของเจาคำรากกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่า การสัตยาบันสนธิสัญญามีลักษณะเป็นการยืนยันแล้ว รัฐภาคีย่อมจะดำเนินการให้สัตยาบันนั้นไต่โดยมิชักช้า

(๑) Oppenheim, International Law (7th edition), p. 817

(๒) ข้อ ๒๒-๒๕ และ ๒๘ แห่งสนธิสัญญาทางไมตรี พาณิชย์ และการเดินเรือ ปีพุทธศักราช ๒๔๘๐-๒๔๘๑ ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเคมมาร์ก ไชเออร์มัน และฝรั่งเศส ตามลำดับ

๑. ผู้มีอำนาจในการให้สัตยาบัน

หลักทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศถือว่า อำนาจในการให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาในคานภายในของรัฐหนึ่ง ๆ ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของรัฐนั่นเอง และมีหลักที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ที่กฎหมายภายในกำหนดให้อำนาจทำสนธิสัญญานั้นเอง เป็นผู้มีอำนาจในการให้สัตยาบัน เพราะ คำว่า "ทำสนธิสัญญา" ย่อมหมายความรวมถึงกระบวนการเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาที่มีผลขึ้นมาตั้งแต่จนจบ แต่อำนาจในการเจรจา ก็คือ การลงนามก็ คือ ผู้มีอำนาจตามกฎหมายภายในอาจมอบหมายให้อำนาจแก่ผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจเต็มทำการแทนได้ดังที่ใดกล่าวมาแล้วในตอนต้น แต่สำหรับกรให้สัตยาบันนั้น ในกรณีที่สนธิสัญญานั้นจำเป็นต้องมีการให้สัตยาบัน โดยทั่วไป ประมุขของรัฐหรือรัฐบาลหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเท่านั้นที่มีอำนาจในการให้สัตยาบัน แล้วแต่สนธิสัญญานั้นกระทำในระดับประมุขของรัฐหรือระดับรัฐบาล การให้สัตยาบันที่กล่าวนี้ รวมถึงการให้ความเห็นชอบ และ การรับที่กล่าวมาข้างตนควย ในกฎหมายภายใน โดยเฉพาะในกฎหมายรัฐธรรมนูญของบางประเทศกำหนดเอาไว้แน่ชัดว่า การให้สัตยาบันเป็นอำนาจของประมุขของรัฐแต่ผู้เดียว ในกรณีเช่นนั้น ถ้ามีการให้สัตยาบันตามความหมายอย่างกว้างในระดับรัฐบาลก็มักเปลี่ยนการเรียกชื่อเป็น "การให้ความเห็นชอบ" หรือ "การรับ" เพื่อไม่ขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายภายใน

พ. การสัตยาบันระหว่างประเทศ และการสัตยาบันตามกฎหมาย
รัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายภายใน

โดยทั่วไป สนธิสัญญาใดที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งสัตยาบัน ถ้าเป็นสนธิสัญญาประเภทที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐภาคีแล้ว ก็จะต้องดำเนินการเพื่อให้สนธิสัญญาได้รับสัตยาบันหรือความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อน เมื่อได้ดำเนินการตามวิถีทางกฎหมายภายในแล้ว สนธิสัญญานั้นจะต้องได้รับสัตยาบันระหว่างประเทศอีกครั้งหนึ่งจึงจะมีผลบังคับโดยสมบูรณ์ทั้งในคำนระหว่างประเทศและในส่วนที่เกี่ยวกับภายในรัฐภาคีนั้น (๑)

อนึ่ง กรณีอาจเป็นไปได้ว่า สนธิสัญญาบางฉบับได้รับสัตยาบันแต่ไม่ครบตามหลักเกณฑ์ทั้งใจกล่าวข้างตน กล่าวคือ ขาดสัตยาบันระหว่างประเทศ หรือไม่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือที่สร้างขึ้นโดยขัดกับบทบัญญัติของกฎหมายภายในแล้ว สนธิสัญญานั้นจะมีผลบังคับหรือไม่นั้น อาจแยกพิจารณาได้ ๓ กรณี คือ

๑) สนธิสัญญาที่ได้รับสัตยาบันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐภาคี หรือได้รับการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญา แต่ขาดสัตยาบันระหว่างประเทศ

สนธิสัญญาประเภทนี้ ย่อมไม่มีผลบังคับระหว่างประเทศ หรืออีกนัยหนึ่งไม่มีผลบังคับระหว่างรัฐภาคี จนกว่าจะได้มีการสัตยาบันในระดับระหว่างประเทศเสียก่อน การสัตยาบันสนธิสัญญาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยรัฐภาคีฝ่ายหนึ่งก็ดี หรือการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามพันธะแห่งสนธิสัญญาโดยรัฐภาคีฝ่ายนั้นก็ดี

(๑) สำหรับประเทศไทยก็มี เช่นกรณีที่อยู่ในข่ายบังคับแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๑๕๐ วรรค ๒ ซึ่งบัญญัติว่า "หนังสือสัญญาใดที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือจะออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา"

เป็นการดำเนินมาตรการฝ่ายเดียว ไม่ถือว่าเป็นการแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึง เจตนาที่จะรับข้อผูกพันตามสนธิสัญญาด้วย สนธิสัญญาดังกล่าวจึงไม่ก่อให้เกิดผลบังคับ ระหว่างประเทศจนกว่าจะได้มีการแจ้งถึงการยินยอมผูกพันต่อสนธิสัญญาหรือจะกล่าว อีกนัยหนึ่ง แจ้งการสัตยาบันให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ

๒) สนธิสัญญาที่ได้รับสัตยาบันระหว่างประเทศ แต่ขาดความเห็นชอบ
ของรัฐสภา

สนธิสัญญาที่มีผลบังคับระหว่างประเทศ แต่ขาดสัตยาบันโดยสภานิติบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของรัฐภาคีรัฐหนึ่งรัฐใด ก็ยังอาจมีผลบังคับภายใน รัฐภาคีได้ หาก

ก) สนธิสัญญานั้นเป็นสนธิสัญญาประเภทที่ไม่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และ

ข) สนธิสัญญานั้น ไม่จำเป็นต้องตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามพันธะแห่งสนธิสัญญา

อนึ่ง ในกรณีที่สนธิสัญญานั้นต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือ จะต้องออกกฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญาตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย ภายในของรัฐภาคีแล้ว สนธิสัญญานั้นย่อมไม่มีผลบังคับภายในรัฐภาคี (Cn internal plane) ตามกฎหมายภายในของรัฐนั้น จนกว่าจะได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือจนกว่าจะได้มีการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญาแล้ว ^(๑)

(๑) ในทางปฏิบัติบางประเทศที่ถือเคร่งครัดตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของตน จะไม่ แลกเปลี่ยนสัตยาบันระหว่างประเทศ หรือตกลงให้สนธิสัญญามีผลบังคับระหว่างประเทศ จนกว่าสนธิสัญญานั้นจะได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาของตนแล้ว และถ้าจำเป็นก็จะได้ ตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญานั้นด้วย ทั้งนี้เพราะสนธิสัญญาซึ่งเป็นที่มา ของกฎหมายระหว่างประเทศถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศด้วย เช่นขอ ๒๕ แห่ง รัฐธรรมนูญสหพันธสาธารณรัฐเยอรมัน ค.ศ. ๑๙๔๙ บัญญัติว่า "The general rules of international law shall form part of Federal law. They shall take precedence over the laws and create rights and duties directly for the inhabitants of the federal territory."

อย่างไรก็ดี ในด้านระหว่างประเทศ (On international plane) การที่รัฐภาคีองค์หนึ่งเพียงว่าสนธิสัญญาไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของตน ก็ยังไม่อาจถือเป็นเหตุให้หลุดพ้นจากพันธะที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาใด^(๑) สนธิสัญญาที่ได้รับสัตยาบันระหว่างประเทศแล้วย่อมถือว่ามิมีผลผูกพันระหว่างรัฐคู่ภาคี

๓) สนธิสัญญาที่กระทำขึ้นโดยชั้คต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายใน

สนธิสัญญาที่ละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในเพราะไม่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือเพราะมิได้มีการตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามสนธิสัญญายอมไม่มีผลบังคับภายในรัฐภาคีนั้นแต่ประการใด จนบางประเทศถือว่าสนธิสัญญาเป็นโมฆะและชั้คต่อรัฐธรรมนูญ^(๒)

อนึ่ง สนธิสัญญาเช่นว่านี้ จะมีผลบังคับระหว่างประเทศหรืออีกนัยหนึ่ง มีผลผูกพันรัฐภาคีหรือไม่นั้น นักนิติศาสตร์บางท่านเช่น Sir Gerald Fitzmaurice เห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้รัฐปฏิเสธพันธะกรณีระหว่างประเทศที่ตนได้รับเอาโดยการเข้าเป็นภาคีสันธิสัญญาด้วยสาเหตุเพียงว่ารัฐสภาของตนไม่เห็นชอบด้วย และ Sir Gerald Fitzmaurice ว่าการที่รัฐภาคีปฏิบัติตามสนธิสัญญาไม่ได้เพราะการชั้คต่อกฎหมายภายในของตนนั้น เป็นการละเมิดสนธิสัญญาระหว่างประเทศ^(๓) นอกจากนั้น คำพิพากษาของศาลในเรื่องเช่นนี้ในคดี Attorney General for Canada V. Attorney General for Ontario ในปี ค.ศ. ๑๙๓๗ เกี่ยวกับอนุสัญญาองค์การ

(๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๑ ข้อ ๒๗ บัญญัติว่า "ภาคีไม่อาจอ้างบทบัญญัติของกฎหมายภายในเป็นเหตุผลสนับสนุนการที่ตนไม่สามารถปฏิบัติตามสนธิสัญญา"

(๒) รัฐธรรมนูญเบลเยียม ค.ศ. ๑๘๓๑ ข้อ ๖๔ บัญญัติว่า "สนธิสัญญาทางพาณิชย์และสนธิสัญญาที่ผูกพันรัฐ หรือกระทบกระเทือนสิทธิของเอกชนเบลเยียมจะไม่มีผลบังคับ นอกจากและจนกว่าจะได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา"

(๓) Sir Gerald Fitzmaurice "Do Treaties Need Ratification?", XV British Year book of International law, (1934) p.137, 116-118.

กรรมกร ซึ่งรัฐบาลกลางของแคนาดาได้ให้สัตยาบันระหว่างประเทศแล้ว แต่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติ ซึ่งในที่สุด Judicial Committee of the Privy Council ได้ชี้ขาดว่า สนธิสัญญาที่มีผลบังคับระหว่างประเทศ และรัฐภาคีมีหน้าที่ที่จะต้องชี้แจงและชักจูงให้รัฐสภาของตนให้ความเห็นชอบและตรากฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามพันธะกรณีแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี ปัญหาเรื่องผลบังคับของสนธิสัญญาที่กระทำขึ้นโดยชัดต่อกฎหมายภายในนี้ยุติลงได้โดยอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ โดบัญญัติเรื่องนี้ไว้อย่างชัดว่า ภาคีไม่อาจอ้างบทบัญญัติของกฎหมายภายในของตนเป็นเหตุผลสนับสนุนในการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้^(๑) ทั้งนี้ เว้นแต่สนธิสัญญาที่ใดกระทำขึ้นนั้นละเมิดกฎหมายภายในอย่างชัดแจ้ง และเป็นเรื่องกฎเกณฑ์แห่งกฎหมายภายในที่มีความสำคัญมาก การละเมิดกฎหมายภายในจะถือว่าเป็นที่ชัดแจ้ง ถ้าหากเป็นที่ปรากฏชัดโดยตรงแก่รัฐใด ๆ ในการกระทำการนั้นตามวิถีทางปฏิบัติโดยปกติและสุจริต^(๒)

(๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ ข้อ ๒๗

(๒) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ ข้อ ๔๖

๔. การภาคยานุวัติและการลงนามภายหลัง

(Accession and Signature diffèrèe)

การภาคยานุวัติเป็นลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งการแสดงออกของการยินยอมของรัฐใหญ่พ้นโดยสนธิสัญญา

ความหมายของการภาคยานุวัติ

ภาคยานุวัติคือการที่รัฐ ๆ หนึ่งซึ่งมิได้เป็นภาคีของสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่รัฐอื่นทำขึ้นระหว่างกัน ได้เข้ารับผูกพันที่จะปฏิบัติตามสนธิสัญญาฉบับนั้น (๒)

รัฐที่ทำการภาคยานุวัติ จะไม่มีฐานะเป็นรัฐที่สามอีกต่อไป และจะกลายเป็นภาคีของสนธิสัญญาฉบับนั้น (๓)

คำว่าภาคยานุวัติ ตรงกับคำในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสสองคำ คือ adhesion (adhésion) และ accession ทั้งสองคำนี้ เคยมีเจ้าตำรากฎหมายระหว่างประเทศแยกความแตกต่างไว้ โดยอธิบายว่า accession นั้นหมายถึงการสนองรับข้อกำหนดของสนธิสัญญาที่รัฐอื่นได้ทำขึ้นทั้งหมดโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อสงวนใด ๆ ส่วนคำว่า adhesion นั้น หมายถึงการสนองรับบทบัญญัติบางส่วนของสนธิสัญญาเท่านั้น (๕)

การแยกความแตกต่างเช่นนั้นไม่มีผลอย่างไรเลยในทางปฏิบัติ ทุกวันนี้ถือกันว่าทั้งคำว่า adhesion และ accession ล้วนแต่มีความหมายอย่างเดียวกัน (๖)

(๑) บันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการพิเศษเพื่อพิจารณาอนุสัญญาต่าง ๆ ครั้งที่

๓๓/๒๕๑๑ วันพุธ ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๒

(๒) Rousseau, Droit International Public. P. 37

(๓) Cavare, 'Le Droit International Public Positif, t.II, P.121

(๔) สหรัฐใช้คำว่า "adherence"

(๕) Hackworth, Digest of International Law, Vol.V., P. 75

Cavare, op. cit., P. 121

(๖) Hackworth, op. cit., P. 75

ขอบเขตของการภาคยานุวัติ

ปัญหาที่ว่ารัฐใดจึงจะมีสิทธิภาคยานุวัติอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศฉบับใดนั้น ตามปกติย่อมเป็นเรื่องที่อนุสัญญาหรือความตกลงนั้น จะกำหนดเอง อนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่มีบทกำหนดให้รัฐอื่นที่มิได้เป็นภาคีเข้าทำการภาคยานุวัติได้นี้ เรียกว่า อนุสัญญาเปิด (convention ouverte) และการภาคยานุวัติอนุสัญญาเปิดนี้ย่อมทำได้โดยการกระทำฝ่ายเดียว (acte unilatéral) ส่วนการเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาที่ไม่มีข้อกำหนดให้รัฐอื่นภาคยานุวัติได้ หรือซึ่งเรียกว่าอนุสัญญาปิด (convention fermée) นั้น จะทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากรัฐบุกรรัฐซึ่งเป็นภาคีในอนุสัญญานั้นแล้ว (๑)

ตามปกติสนธิสัญญาหลายฝ่ายที่เป็นสนธิสัญญากฎหมาย (traites-lois) จะมีข้อกำหนดให้รัฐอื่นทั้งหลายที่มิได้เข้าร่วมในการจัดทำและลงนามในสนธิสัญญาเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญานั้นได้โดยการภาคยานุวัติ ทั้งนี้ เพราะสนธิสัญญาชนิดนี้ต้องการให้มีผู้รับใจมากที่สุด

ดังนี้เอง ในอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยสงคราม (Geneva Conventions for the Protection of War Victims) ลงวันที่ ๑๒ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๙ สิ้นฉบับ จึงได้มีบทบัญญัติว่า "นับตั้งแต่วันที่อนุสัญญานี้ใช้บังคับ อนุสัญญานี้จะเปิดให้แก่ทุกประเทศที่มิได้ลงนาม ให้ทำการภาคยานุวัติได้" (๒)

(๑) Sibert, Traite de Droit International Public, t.II, P. 196

(๒) ข้อ ๖๐ ของอนุสัญญาเจนีวาเพื่อการบรรเทาภาวะของผู้บาดเจ็บและป่วยไข้

ในกองทัพในสนามรบ

ข้อ ๕๕ ของอนุสัญญาเจนีวาเพื่อการบรรเทาภาวะของผู้บาดเจ็บและป่วยไข้

และเรืออับปางของกองทัพในทะเล

ข้อ ๑๓๘ ของอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการประติบัติต่อเชลยศึก

ข้อ ๑๕๕ ของอนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลพลเรือนในยามสงคราม.

การภาคยานุวัติกับวิธีการลงนามภายหลัง

อันที่จริงแล้วระบบการภาคยานุวัติก็คือ วิธีการขยายสนธิสัญญาออกไปให้ประเทศที่มีโคลงนามรับใช้ วิธีการอีกอย่างหนึ่งที่จะขยายสนธิสัญญาออกไปก็คือ วิธีการลงนามภายหลัง (signature différée)

แรกทีเดียว วิธีการลงนามภายหลังนี้ เป็นการยืดเวลาการลงนามให้แก่อนุสัญญาของรัฐที่ยังไม่ทราบเจตนาของรัฐบาลของตนคือพอ วิธีการนี้จึงสงวนไว้ภายในระยะเวลาอันสั้นสำหรับรัฐที่เข้าร่วมในการเจรจาทำสนธิสัญญา เท่านั้น

ต่อมา วิธีการลงนามภายหลังนี้ ได้เปิดให้แก่อรัฐที่ระงับไว้โดยเฉพาะในสนธิสัญญาเท่านั้น เพื่ออนุญาตให้รัฐนั้นได้เข้ามาเป็นภาคี

ในปัจจุบัน สนธิสัญญาบางฉบับได้เปิดโอกาสให้แก่อรัฐที่มิได้เข้าร่วมในการเจรจาให้ลงนามได้โดยไม่จำกัดเวลา เช่น พิธีสารลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๒๐ จัดทำข้อมัญญัติของศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ อาจลงนามโดยรัฐใดและเมื่อใดก็ได้ รัฐบางรัฐได้ลงนามในข้อมัญญัติของศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศหลังจากที่ข้อมัญญัตินี้ได้ทำขึ้นเป็นเวลาตั้งสิบห้าหรือยี่สิบปี (อาเจนตินาลงนามเมื่อ ๑๘ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๕ เดอร์กก็เมื่อ ๑๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๖ อียิปต์เมื่อ ๓๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๓๘)

วิธีการลงนามภายหลังที่ได้เปิดโอกาสให้อย่างกว้างขวางนี้มีลักษณะเหมือนภาคยานุวัติมาก ข้อแตกต่างอย่างเดียวกันก็คือ การลงนามภายหลังนี้จะต้องมีการสัตยาบัน ส่วนการภาคยานุวัติไม่ต้องการสัตยาบัน เว้นแต่จะได้อำนาจภาคยานุวัติโดยมีขอสงวนการสัตยาบันไว้

วิธีปฏิบัติในสนธิสัญญาพหุภาคีส่วนมากก็คือ เปิดโอกาสให้แก่อรัฐที่เข้าร่วมในการเจรจาทำสนธิสัญญา เหล่านั้นที่จะทำการลงนามภายหลังได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และเมื่อพบนกำหนดนั้นแล้ว ก็เปิดให้รัฐที่สามเข้าเป็นภาคีได้โดยการภาคยานุวัติ

ฉะนั้น กล่าวโดยสรุปแล้ว การเปิดให้ลงนามในภายหลัง (signature différée) ได้แกข้อมัญญัติในสนธิสัญญาที่กระทำกันระหว่างรัฐหรือที่องค์การ

ระหว่างประเทศเป็นผู้ทำตัวบทขึ้น เปิดให้รัฐอื่นที่มีไคลงนามขณะทำสนธิสัญญามาลงนามในภายหลังได้ภายในระยะเวลาหนึ่งที่กำหนดหรือเป็นการเปิดอย่างไม่มีการกำหนดคือรัฐใดประสงค์จะลงนามและเมื่อพ้นระยะเวลาอันแล้ว ผู้ที่ประสงค์จะเข้าเป็นภาคีจะทำการภาคยานุวัติก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่จะกำหนดไว้ในบทบัญญัติของสนธิสัญญา

การภาคยานุวัติก็คือ การลงนามภายหลังก็คือ เป็นวิธีการรับสนธิสัญญาวิธีหนึ่งสำหรับรัฐที่มีไคล่เป็นภาคีสถิตสัญญาตอนเริ่มแรกก็ให้เข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญานั้นโดยที่มีบทบัญญัติของสนธิสัญญา เปิดให้กระทำเช่นนั้นได้ วิธีการที่กล่าวนี้โดยทั่วไปเปิดให้สำหรับ

๑. รัฐที่มีไคล่เข้าร่วมในการจัดทำสนธิสัญญา จึงมีอาจเป็นภาคีโดยการลงนามหรือโดยการลงนามและให้สัตยาบันได้
๒. รัฐที่เข้าร่วมในการจัดทำสนธิสัญญา แต่ยังมีอยู่ในฐานะที่ยอมรับและลงนามได้ทันทีหลังจากที่การเจรจาสิ้นสุดลง
๓. รัฐที่ไคล่ลงนามไว้โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมีการให้สัตยาบันอีกครั้งหนึ่ง แต่มิได้ให้สัตยาบันภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา
๔. ในกรณีอนุสัญญาลักษณะกฎหมายที่จัดทำขึ้นโดยองค์การระหว่างประเทศ อาจมีการเปิดให้รัฐทุกรัฐเข้าเป็นภาคีโดยวิธีการภาคยานุวัติหรือการลงนามในภายหลังได้

สภาพทางกฎหมายของการภาคยานุวัติและการลงนามภายหลัง การภาคยานุวัติก็คือ การลงนามภายหลังก็คือ ซึ่งเป็นวิธีการที่ให้รัฐเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาวิธีหนึ่งมีลักษณะทางกฎหมายที่ร่วมกันที่ต้องมีการยินยอมของรัฐที่เข้าเป็นภาคีนั้น สภาพทางกฎหมายของความยินยอมที่กล่าวทั้งในการภาคยานุวัติและการลงนามภายหลังมี ๒ ประการ คือ

๑. การยินยอมของรัฐที่เข้าเป็นภาคีขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐนั้น ถ้าการภาคยานุวัติหรือการลงนามภายหลังต้องมีการให้สัตยาบันอีกครั้งหนึ่ง การให้สัตยาบันก็ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐนั้นเช่นเดียวกัน ดังนั้น ในกระบวนการตอนที่เป็นการก่อให้เกิด

พันธะผูกมัดรัฐที่จะเข้าเป็นภาคีโดยเด็ดขาด ไม่ว่าในกรณีที่มีการสัตยาบันหรือไม่ รัฐนั้นย่อมมีสิทธิที่จะตั้งข้อสงวนในส่วนที่ตนเห็นว่าไม่อาจยอมรับได้ เว้นไว้แต่ในกรณีที่มีบทบัญญัติหรือเป็นที่ตกลงกันแน่ชัดมิให้มีการตั้งข้อสงวน

๒. การยินยอมของรัฐที่เข้าเป็นภาคีจะต้องมาจากผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายภายในของรัฐให้ทำการผูกมัดรัฐในคานการต่างประเทศใด ท่านเองเกี่ยวกับกรณีการให้สัตยาบันหรือการผูกมัดโดยการลงนาม ถ้าผู้ใดรับอำนาจให้ดำเนินการภาคยานุวัติหรือลงนามภายหลังในนามของรัฐไม่ได้รับอำนาจอย่างเต็มที่ให้ทำการผูกมัดรัฐได้ ก็จำเป็นต้องมีการให้สัตยาบันอีกครั้งหนึ่ง

ผลทางกฎหมายของการให้ความยินยอม พิจารณาจากทัศนะของกฎหมาย ผลของการให้ความยินยอมของรัฐที่จะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาโดยการภาคยานุวัติหรือการลงนามภายหลัง กล่าวโดยสรุปมี ๒ ประการ คือ

๑. เช่นเดียวกับการรับสนธิสัญญาโดยการลงนามหรือการให้สัตยาบัน การผูกมัดรัฐโดยการภาคยานุวัติหรือการลงนามภายหลังจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ ถ้าเป็นการลงนามโดยไม่ต้องมีการให้สัตยาบันก็ผูกมัดระหว่างรัฐที่ลงนาม ถ้าเป็นการภาคยานุวัติ ผลผูกมัดตามสนธิสัญญาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการมอบภาคยานุวัติสารต่อรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศที่เป็นผู้รับมอบ ซึ่งโดยปกติเมื่อรัฐหรือองค์การนั้น ๆ ได้รับความภาคยานุวัติสารก็จะลงทะเบียนและตอบรับโดยทันที พร้อมกันนั้นก็แจ้งไปยังรัฐภาคีอื่นทราบ

๒. รัฐที่ลงนามภายหลังหรือที่ทำการภาคยานุวัติ มีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญา เช่นเดียวกับรัฐอื่น ที่ลงนามหรือที่ทำการภาคยานุวัติ ทั้งมีสิทธิอย่างเดียวกันด้วย ทั้งนี้ เว้นไว้แต่ว่าจะมีบทบัญญัติของสนธิสัญญาจำกัดสิทธิบางประการไว้ เช่น การสงวนสิทธิที่จะทำการแก้ไขสนธิสัญญาสำหรับรัฐที่เป็นภาคีเริ่มแรกเท่านั้น เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติสมัยหลัง ๆ นี้ สนธิสัญญาที่กำหนดความแตกต่างในเรื่องสิทธิดังกล่าวไม่ค่อยจะปรากฏ

แบบพิธีการภาคยานุวัติและการลงนามภายหลัง สำหรับการลงนามในภายหลังนั้น ไม่มีแบบพิธีอะไร เป็นพิเศษ รัฐที่ประสงค์จะลงนามเพียงแต่ส่งผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจ เต็มใจลงนามไปทำการลงนามในสนธิสัญญาหรือในพิธีสารลงนามของสนธิสัญญานั้น ตาม แต่กรณี ณ ที่ที่กำหนดไว้

ส่วนการภาคยานุวัตินั้น มีพิธีการตามทางการตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา ถ้าเป็นสนธิสัญญาที่เปิดสำหรับรัฐทั่วไป ก็ไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงแต่ทำภาคยานุวัติสาร หรือทำหนังสือแจ้งการภาคยานุวัติไปยังรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับมอบหรือรับแจ้ง แต่ถ้าเป็นสนธิสัญญาที่จำกัดวงภาคีหรือสนธิสัญญาที่มีลักษณะทางการเมือง ในทางปฏิบัติก็มีการทาบถามก่อนที่จะแสดงความจำนงไปเป็นทางการ เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่า ข้อเสนอที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติหรือการลงนามภายหลังนั้นจะได้รับความยินยอมเห็นชอบจากรัฐภาคีเริ่มแรก

(ตัวอย่างของแบบภาคยานุวัติสาร โปรดดูในภาคผนวก ง.)

การตั้งข้อสงวน

(Reservation)

ก. ความหมายของการตั้งข้อสงวน (reservation, reserve) เป็นคำที่ใช้กันในหลายความหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการระหว่างประเทศ ในความหมายทั่วไป หมายถึงการแสดงออกในรูปหนึ่งรูปใด ในกรรมสารระหว่างประเทศ เช่น ในหนังสือติดต่อกทางการทูต ในเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการ ในสนธิสัญญา หรือการแสดงออกในที่หนึ่งใดเมื่อเกิดสถานการณ์ทางข้อเท็จจริงอันหนึ่งอันใดขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงหรือไม่ยอมรับผลบางประการ ซึ่งมีขณะนั้นแล้วอาจจะทำให้ลงความเห็นได้ว่า ได้มีการเข้าร่วมหรืออย่างน้อยก็เห็นชอบด้วยกับการกระทำ หรือถ้อยคำ หรือสถานการณ์ ในเรื่องที่แสดงนั้น คำประกาศแต่ฝ่ายเดียวที่เกี่ยวกับการตีความที่แสดงในขณะทำสนธิสัญญา ไม่ได้ถือว่าเป็นการตั้งข้อสงวน เว้นไว้แต่การตีความนั้นมีผลเป็นการลดหรือจำกัดผลในทางกฎหมายของสนธิสัญญานั้น

ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อสอง "หมายถึง การแสดงฝ่ายเดียวซึ่งจะใช้ด้วยคำหรือเรียกชื่ออย่างใดก็ตามที่กระทำโดยรัฐ เมื่อมีการลงนามให้สัตยาบัน ทกลงรับ เห็นชอบ หรือภาคยานุวัติ สนธิสัญญา โดยการแสดงนั้นมีความหมายที่จะเว้นหรือแก้ไขผลทางกฎหมายของบทบัญญัติบางบทของสนธิสัญญาในการใช้กับรัฐนั้น" (๑)

การตั้งข้อสงวนในสนธิสัญญานี้ โดยปกติไม่เกิดขึ้นหรืออย่างน้อยก็ไม่กระทำกัน สำหรับสนธิสัญญาสองฝ่าย การให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาสองฝ่ายโดยมีการตั้งเงื่อนไข ไม่ถือกันว่าเป็นการให้ความเห็นชอบแต่เพียงบางส่วน แต่เป็นการให้ความเห็นชอบโดยมีข้อเสนอใหม่ให้มีการเจรจาในเรื่องที่เป็นเงื่อนไขนั้น ถ้าตกลงกันได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับเงื่อนไขนั้นก็ หรือโดยที่ฝ่ายเสนอเงื่อนไขยอมสละเงื่อนไขนั้นก็ จึงจะมีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันกัน และถือว่าสนธิสัญญานั้นได้ทำขึ้นระหว่างภาคีทั้งสอง ถ้าตกลงกันไม่ได้ ก็หมายความว่า การทำสนธิสัญญาทั้งฉบับเป็นอันล้มเหลวไป เว้นแต่ว่าภาคีจะตกลงกันให้ตัดเรื่องหรือข้อความที่เป็นที่มาของการวางเงื่อนไขออกจากตัวบทสนธิสัญญาเสียเลย ซึ่งผลก็เท่ากับว่าไม่มีการตั้งเงื่อนไขหรือข้อสงวน

ตรงกันข้ามในสนธิสัญญาหลายฝ่าย การตั้งข้อสงวนเป็นกระบวนการที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และทำให้มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาในทางกฎหมายหลายด้าน การที่ปัญหาเรื่องการตั้งข้อสงวนมีความสำคัญมากขึ้นในยุคปัจจุบันนี้ เนื่องจากมีการทำสนธิสัญญาหลายฝ่ายมากขึ้นประการหนึ่ง จากวิธีการของการทำสนธิสัญญาหลายฝ่ายซึ่งบางรัฐไม่พร้อมที่จะรับบทบัญญัติของสนธิสัญญาทั้งหมดประการหนึ่ง และเนื่องจากโดยวิธีการลงนามภายหลังก็ดี การภาคยานุวัติก็ดี อาจกระทำหลังจากที่มีการทำสนธิสัญญาขึ้นเป็นเวลานานถึงกับหลายปีก็ได้ ในระหว่างนั้น เหตุการณ์อาจเปลี่ยนแปลงไปทำให้รัฐที่จะเข้าเป็นภาคีใหม่ไม่อาจที่จะรับบทบัญญัติทั้งหมดของสนธิสัญญาได้อีกประการหนึ่ง

ข. การตั้งข้อสงวน การตั้งข้อสงวนอาจจะกระทำในตอนที่มีการลงนามในสนธิสัญญา ขณะที่ให้สัตยาบันสนธิสัญญา ทกลงรับ ให้ความเห็นชอบ หรือขณะที่ทำการภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญา ซึ่งเป็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับการตั้งข้อสงวน แต่การตั้ง

(๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒ (ง.)

ขอสงวนอาจจะกระทำได้ในโอกาสที่มีการยอมรับตัวบทสนธิสัญญา โดยการระบุไว้ใน
สนธิสัญญานั้นเอง หรือในกรรมสารสุดท้ายของการประชุมที่มีการยอมรับสนธิสัญญา หรือ
ในตราสารอื่นที่ทำขึ้นต่างหากแต่เกี่ยวเนื่องกับการยอมรับสนธิสัญญานั้น นอกจากนี้ยัง
อาจจะทำได้ในขณะที่มีการลงนามภายหลัง หรือในโอกาสที่มีการแลกเปลี่ยนหรือมอบ
ตราสารสัตยาบัน ตราสารภาคยานุวัติ หรือตราสารการให้ความเห็นชอบ

อนึ่ง ถ้าสนธิสัญญามีบทกำหนดเกี่ยวกับการตั้งข้อสงวนไว้อย่างไร ก็ต้อง
เป็นไปตามนั้น นอกจากข้อสงวนนั้นได้ห้ามไว้โดยสนธิสัญญา หรือสนธิสัญญาบัญญัติว่า
ข้อสงวนซึ่งใคร่ระบุไว้ซึ่งไม่รวมถึงข้อสงวนที่เป็นปัญหาเท่านั้นที่อาจทำได้ หรือข้อ
สงวนนั้น ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของสนธิสัญญา เหล่านี้
เป็นต้น

ค. วิธีดำเนินการ เกี่ยวกับข้อสงวน

ข้อสงวนก็คือ การตกลงรับข้อสงวนและคำคัดค้านข้อสงวนซึ่งแสดงออก
ชัดแจ้งก็คือ จะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนสนธิสัญญาที่ไม่มีรัฐหรือองค์การผู้
รับมอบ ก็จะต้องแจ้งการตั้งข้อสงวนนั้นไปยังรัฐภาคีและรัฐอื่น ๆ ซึ่งมีสิทธิเป็นภาคี
สนธิสัญญา แต่ถาเป็นกรณีที่มีรัฐหรือองค์การผู้รับมอบก็เป็นหน้าที่ของรัฐ หรือองค์การ
นั้นที่จะต้องส่งตัวบทขอความขอสงวนไปยังทุกรัฐที่เกี่ยวข้องทราบ

อนึ่ง ถ้าการตั้งข้อสงวนใดกระทำขณะลงนามสนธิสัญญา แต่สนธิสัญญาจะต้อง
ได้รับการสัตยาบัน การตกลงรับ หรือการให้ความเห็นชอบในภายหลังอีกนั้น แม้รัฐอื่นจะ
ตกลงรับข้อสงวนนั้นแล้วหรือรัฐอื่น ๆ ไม่ตกลงรับ การตั้งข้อสงวนเพราะมีบทบัญญัติของ
สนธิสัญญาอนุญาตไว้ รัฐผู้ตั้งข้อสงวนจะต้องยืนยันเป็นทางการ เกี่ยวกับการตั้งข้อสงวน
นั้นอีกเมื่อตนทำการสัตยาบันหรือให้ความเห็นชอบอันเป็นกระบวนการยอมรับสุดท้าย
ในกรณีเช่นนั้นจะถือว่าได้ตั้งข้อสงวนนั้นในวันที่ที่มีการยืนยันข้อสงวนนั้น (๔)

- (๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๑๕ (ก)
- (๒) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๑๕ (ข)
- (๓) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๑๕ (ค)
- (๔) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒๓ (๒)

อย่างไรก็ดี การตกลงรับขอสงวนซึ่งแสดงออกอย่างชัดแจ้ง หรือคำคัดค้านขอสงวนที่ได้
 ทำก่อนการยืนยันขอสงวนนั้นไม่จำเป็นต้องมีการยืนยันการตกลงรับหรือคำคัดค้านนั้นอีก
 อย่างไรก็ดี การถอนขอสงวนหรือคำคัดค้านขอสงวนก็จะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร
 ๖ (๑) (๒)
 ควบ

๒. การตกลงรับและภาคีความ การตั้งขอสงวนจะต้องได้รับการยอมรับจากรัฐภาคี
 อื่นด้วยหรือไม่นั้น เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง

ในเรื่องนี้อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควกกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ (๓)
 ใ้ระบุไว้ว่า ขอสงวนซึ่งได้อนุญาตไว้อย่างชัดแจ้งโดยสนธิสัญญา ไม่ต้องได้รับการ
 ยอมรับโดยรัฐภาคีอื่น นอกจากสนธิสัญญาจะใ้ระบุไว้เช่นนั้น

อย่างไรก็ดี ถ้าสนธิสัญญานั้นมุ่งหมายที่จะวางหลักเกณฑ์ให้รัฐภาคีทั้งหลาย
 ปฏิบัติอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในลักษณะที่ถ้ามีการแยกกันปฏิบัติหรือปฏิบัติคลันกันจะทำ
 ให้เสียความมุ่งหมายอันเป็นหลักของสนธิสัญญานั้นแล้ว ก็จะต้องได้รับความยินยอมหรือ
 การยอมโดยภาคีอื่นทุกรัฐ แม้จะมีรัฐใดแต่เพียงรัฐเดียวคัดค้าน ก็จะยับยั้งไม่ใ้รัฐที่
 ตั้งขอสงวนเข้าร่วมเป็นภาคีใ้ อาทิเช่น เมื่อปรากฏจากจำนวนอันจำกัดของรัฐผู้เจรจา
 และจากรัตถุประสงค์และความมุ่งประสงค์ของสนธิสัญญาว่า การใช้สนธิสัญญานั้นโดย
 ตลอดทั้งฉบับระหว่างภาคีทุกฝ่าย เป็นเงื่อนไขสำคัญในเรื่องความยินยอมของแต่ละภาคี
 ที่จะใ้ผูกพันโดยสนธิสัญญาแล้ว ขอสงวนก็จำเป็นต้องมีการตกลงรับโดยภาคีทุกฝ่าย (๔)
 นอกจากนั้น เมื่อสนธิสัญญาใ้เป็นตราสารก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศและตัวสนธิ
 สัญญามีใ้บัญญัติเป็นอย่างอื่นแล้ว ขอสงวนก็จำเป็นต้องมีการตกลงรับขององค์กรที่มีอำนาจ
 ในองค์การนั้น (๕)

- (๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควกกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒๓ (๓)
- (๒) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควกกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒๓ (๔)
- (๓) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควกกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒๐ วรรค ๑
- (๔) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควกกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒๐ วรรค ๒
- (๕) อนุสัญญากรุงเวียนนาวาควกกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒๐ วรรค ๓

แต่ถ้าเป็นสนธิสัญญาที่มุ่งประสงค์จะให้รัฐต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีใ้หมากที่สุดแล้วผลของสนธิสัญญานั้นจะถูกบันทึกลงไปในบาง การคัดค้านของรัฐภาคีบางรัฐมีผลทางกฎหมายแต่เพียงจำกัดเท่าที่เกี่ยวของระหว่างรัฐผู้ตั้งข้อสงวนกับรัฐผู้คัดค้านเท่านั้น

การตกลงรับข้อสงวน ถ้าไม่มีบทบัญญัติของสนธิสัญญากำหนดควาให้กระทำโดยวิธีใด อาจกระทำได้ทั้งโดยแจ้งชัดและโดยปริยาย การยอมรับโดยแจ้งชัดอาจกระทำในลักษณะที่เป็นทางการในขณะที่มีการรับหรือลงนามในสนธิสัญญา หรือไม่ก็ในขณะที่มีการแลกเปลี่ยนหรือมอบตราสารสัตยาบัน ตราสารภาคยานุวัติ หรือตราสารให้ความเห็นชอบ นอกจากนั้น อาจจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร และแจ้งการยอมรับการตั้งข้อสงวนไปยังรัฐหรือองค์การผู้รับมอบ หรือในกรณีที่มีใจสนธิสัญญาที่ผู้รับมอบ ก็แจ้งไปยังรัฐที่ตั้งข้อสงวนและทุกรัฐที่เกี่ยวข้อง ส่วนการยอมรับโดยปริยายนั้น อาจถือเอาจากการที่รัฐผู้ได้รับแจ้งการตั้งข้อสงวนไม่ได้แสดงการขัดข้องให้ทราบภายในระยะเวลาที่สมควรหรือตามที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีได้มีการกำหนดเวลาไว้

อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๘ ข้อ ๒๐ วรรค ๕ กำหนดว่า เมื่อสนธิสัญญามีใ้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นแล้วให้ถือว่าข้อสงวนใดเป็นที่ตกลงรับโดยรัฐ หากรัฐนั้นมีใ้ยกเลิกคำคัดค้านข้อสงวนนั้นขึ้นเมื่อสิ้นกำหนดเวลา ๑๒ เดือนหลังจากที่รัฐนั้นได้รับแจ้ง เรื่องข้อสงวน หรือเมื่อถึงวันที่รัฐนั้นได้แสดงออกซึ่งความยินยอมใ้ผูกพันโดยสนธิสัญญา แล้วแต่ว่ากรณีใ้จะซ้ากว่า

คำคัดค้านหรือการไม่ให้ความยินยอมต่อการตั้งข้อสงวนก็จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรทำนองเดียวกับการตั้งข้อสงวน และจะต้องแจ้งใ้ภาคีหรือผู้ที่จะเป็นภาคีของสนธิสัญญาทราบ ถ้าเป็นกรณีที่มีรัฐหรือองค์การผู้รับมอบ ก็ใ้แจ้งต่อรัฐหรือองค์การนั้น

ผลทางกฎหมายของข้อสงวนและของคำคัดค้านข้อสงวน ผลทางกฎหมายของข้อสงวนมีอยู่ว่าบทบัญญัติของสนธิสัญญาในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐผู้ตั้งข้อสงวนจะเปลี่ยนแปลงในทางจำกัดลงตามข้อสงวนที่รัฐนั้นตั้งไว้ และในขณะที่เดียวกันนั้น ก็ก่อให้เกิดสิทธิแก่รัฐภาคีอื่นที่จะเรียกร้องใ้ให้มีการเปลี่ยนแปลงจำกัดบทบัญญัติของสนธิสัญญานั้นในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับรัฐผู้ตั้งข้อสงวนใ้ได้อย่างเดียวกันด้วย การตั้งข้อสงวนใ้ใด ๆ ก็ตาม

ยอมแก้ไขบทบัญญัติของสนธิสัญญาสำหรับรัฐผู้ตั้งข้อสงวนในความสัมพันธ์กับรัฐภาคีอีกฝ่าย
หนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับข้อสงวนที่ใดที่กำหนดไว้ เกี่ยวกับขอบเขตของข้อสงวนนั้นและจะมีผล
ระหว่างรัฐที่ตั้งข้อสงวนกับภาคีอื่นที่ยอมรับการตั้งข้อสงวนนั้นเท่านั้น นอกจากนั้นข้อ
สงวนยอมแก้ไขบทบัญญัติของสนธิสัญญาสำหรับภาคีอื่น ๆ แห่งสนธิสัญญาในระหว่าง
ภาคีนั้น (๑)

การที่รัฐภาคีหนึ่งคัดค้านการตั้งข้อสงวนโดยขออ้างว่าข้อสงวนนั้นไม่
สอดคล้องกับความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญาย่อมทำให้สนธิสัญญานั้นไม่มีผล
ใช้บังคับระหว่างรัฐผู้ตั้งข้อสงวนกับรัฐผู้คัดค้านในส่วนที่เกี่ยวกับข้อสงวนนั้น ทั้งนี้ เว้น
แต่ว่ารัฐผู้คัดค้านได้แสดงเจตนาให้สนธิสัญญานั้นไม่ใช้บังคับทั้งหมดระหว่างกัน อนึ่ง
ถ้าการคัดค้านการตั้งข้อสงวนเกี่ยวกับสนธิสัญญาซึ่งเป็นตราสารแม่บทขององค์การ
ระหว่างประเทศ ผลของการตั้งข้อสงวนจะเป็นไปตามการวินิจฉัยขององค์กรที่มีอำนาจ
หน้าที่ขององค์การนั้น เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของสนธิสัญญานั้นกำหนดเป็นอย่างอื่น

---

(๑) อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ข้อ ๒๑ วรรค ๒.

บทที่ ๔การประกาศเปิดเผยสนธิสัญญาเหตุผลของการประกาศเปิดเผยสนธิสัญญา

ในสมัยก่อนสิ้นสงครามโลกครั้งแรก การประกาศเปิดเผยสนธิสัญญาไม่ถือว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการทำสนธิสัญญา สนธิสัญญาที่กระทำกันระหว่างรัฐอาจจะเปิดเผยก็ได้ หรือเก็บไว้เป็นความลับเฉพาะระหว่างภาคีสัญญาก็ได้ ในรูปที่เรียกกันว่า "สนธิสัญญาลับ" ซึ่งส่วนมากเป็นสนธิสัญญาในลักษณะการเมือง เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดปฏิกริยาระหว่างประเทศในทางที่ให้มีการประกาศเปิดเผยสนธิสัญญามีขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๑๗ ด้วยการที่รัฐบาลโซเวียตได้โฆษณาความตกลงลับระหว่างรัสเซียสมัยก่อนปฏิวัติกับบางประเทศ ซึ่งพบจากที่เก็บเอกสารของพระราชวังเครมลิน ในวงการระหว่างประเทศในตอนนี้ จึงเห็นกันว่าสนธิสัญญาหรือความตกลงลับ ตลอดจนการทูตที่ดำเนินกันอย่างลับ ๆ เป็นที่มาของการวางแผนรุกราน และการทำสงคราม ปฏิกริยาที่กล่าวนี้ ได้ปรากฏออกมาอย่างแจ่มชัดด้วยการกล่าวประนาม " การทูตลับ " (Secret diplomacy) ในข้อแถลง ๑๕ ข้อ ของประธานาธิบดี

วิลสันแห่งสหรัฐ ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งสันนิบาตชาติขึ้น ก็มีบทบัญญัติกำหนดไว้ในมาตรา ๑๘ ของกติกาสันนิบาตชาติว่า

"สนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศใด ๆ ที่จะกระทำกันในอนาคต โดยสมาชิกของสันนิบาตชาติ จะต้องทำการจดทะเบียนโดยทันทีต่อสำนักงานเลขาธิการ และให้สำนักเลขาธิการจัดพิมพ์โฆษณาขึ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ สนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเหล่านั้นจะไม่มีผลผูกพันเป็นการบังคับ จนกว่าจะมีการจดทะเบียนแล้ว"

ต่อมาถึงสมัยสหประชาชาติ ก็ได้มีกำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๒ ของกฎบัตรสหประชาชาติว่า

"๑. สนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศใด ๆ ที่กระทำโดยสมาชิกของสหประชาชาติหลังจากที่กฎบัตรนี้ เริ่มมีใช้บังคับจะต้องจดทะเบียน ต่อสำนักงานเลขาธิการ และให้สำนักงานเลขาธิการจัดพิมพ์โฆษณาขึ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

๒. ภาควิหนึ่งใดของสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่มีใจจดทะเบียนไว้ตามบทบัญญัติของวรรค ๑ แห่งมาตรานี้ จะยกสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศนั้นขึ้นอ้างในองค์กรขององค์กรมิได้"

กระบวนการ เกี่ยวกับการประกาศเปิดเผยสนธิสัญญา

๑. วิธีการประกาศเปิดเผยสนธิสัญญา ประกอบด้วย การจดทะเบียนกับการพิมพ์โฆษณา

ก. การจดทะเบียน หลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการจดทะเบียนเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา ๑๐๒ แห่งกฎบัตรสหประชาชาติดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ในทางปฏิบัติทางคานสหประชาชาติ เลขาธิการสหประชาชาติเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องนี้ มีระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจดทะเบียนลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ก.ศ. ๑๙๔๖ ซึ่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติรับให้ใช้ และได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในเวลาต่อมา หลักเกณฑ์ทำการจดทะเบียนสนธิสัญญานั้น บทบัญญัติของกฎบัตรในเรื่องนี้ได้คลายความเคร่งครัด

ลงกว่าบทบัญญัติของกติกาสนธิสัญญาที่ให้การจดทะเบียนสนธิสัญญาที่กระทำกันโดย
ทันที โดยกำหนดแต่เพียงว่าให้จดทะเบียนโดยเร็วที่สุดที่จะเป็นไปได้ แต่ทั้งนี้ก็
เป็นที่เชื่อกันว่ากฎบัตรสหประชาชาติมีไคม์งหมายที่จะเปิดโอกาสให้รัฐสมาชิกที่ไม่ประสงค์
จะเปิดเผยสนธิสัญญาถือโอกาสฉวยเวลาการจดทะเบียนไว้นานกว่าได้มีการปฏิบัติความบท
บัญญัติสนธิสัญญาที่ไม่ประสงค์จะเปิดเผยเสร็จสิ้นไปแล้ว สำหรับสนธิสัญญาที่กระทำภายใต้
การจัดการของสหประชาชาติและองค์การชำนาญพิเศษ ในทางปฏิบัติมีการจดทะเบียนใน
ตัวโดยองค์การที่เกี่ยวข้องเอง รัฐภาคีไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนสนธิสัญญานั้นอีก ซึ่งใน
เรื่องนี้ เลขาธิการในฐานะหัวหน้าของสำนักงานเลขาธิการเป็นผู้ดำเนินการเอง มีอำนาจ
ที่จะเป็นผู้รับมอบการยอมรับหรือสัตยาบันสารและภาคยานุวัติสาร ถ่าบทบัญญัติของสนธิสัญญา
มิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และมีหน้าที่ที่จะทำการจดทะเบียนสนธิสัญญานั้น นอกจากนั้น
เลขาธิการสหประชาชาติมีอำนาจที่จะกระทำกร เช่นนั้นเมื่อได้รับการร้องขอ ส่วนวิธี
การจดทะเบียนนั้น ผู้จดทะเบียนจะต้องส่งสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องของตัวบทสนธิสัญญา
ไปยังเลขาธิการสหประชาชาติ พร้อมทั้งคำขอให้จดทะเบียน ถ้าเป็นสนธิสัญญาที่ทำขึ้น
เป็นหลายภาษาก็ต้องส่งสำเนาทันทีในภาษาที่ใช่ทุกภาษาไปให้ด้วย นอกจากนั้น โดย
ปกติจะมีการแจ้งวันที่สนธิสัญญาจะเริ่มใช้บังคับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตน และวิธีการที่ใหม่การ
เริ่มใช้บังคับว่าควยการลงนาม หรือการให้สัตยาบัน หรือการภาคยานุวัติ ไปด้วย สำหรับ
ในตัวทะเบียนนั้น ก็จะลงหมายเลขกำกับชื่อของสนธิสัญญา ชื่อของภาคีผู้ทำสัญญา วันและ
วิธีการที่มีการยอมรับสนธิสัญญา อายุของสนธิสัญญา และรายละเอียดอื่น ๆ เมื่อได้ทำ
การจดทะเบียนแล้ว เลขาธิการสหประชาชาติจะออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียน
ให้แก่ฝ่ายที่จดทะเบียนและแก่ภาคีผู้ทำสัญญาทุกฝ่าย พร้อมทั้งนั้นก็ส่งสำเนาทะเบียน
ตอนที่เกี่ยวข้องออกไปให้แก่สมาชิกสหประชาชาติทุกประเทศ และภาคีผู้ทำสัญญาที่มิได้เป็น
สมาชิกแต่ได้ยื่นความจำนงขอมา

๗. การพิมพ์โฆษณา เลขาธิการสหประชาชาติในฐานะหัวหน้าสำนักงาน
เลขาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการ เกี่ยวกับการพิมพ์โฆษณาสนธิสัญญาที่มีการจด
ทะเบียนในเอกสารสหประชาชาติที่เรียกว่า United Nations Treaty
Series, Recueil des Traités des Nations Unies

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในเอกสารสหประชาชาตินี้ มาจากงบประมาณ
ขององค์การสหประชาชาติ

สนธิสัญญาใดบางที่จะต้องจดทะเบียน หลักทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องนี้มีว่า สนธิสัญญาและ
ความตกลงที่กระทำกันระหว่างรัฐสมาชิกสหประชาชาติด้วยกัน หรือระหว่างรัฐสมาชิก
กับรัฐที่มิได้เป็นสมาชิกเท่านั้นที่มีพันธะตามกฎหมายว่าจะต้องจดทะเบียน แต่สนธิสัญญา
ที่กระทำกันระหว่างที่มิได้เป็นสมาชิกของสหประชาชาติ ก็อาจมีการขอให้จดทะเบียนได้
เมื่อสนธิสัญญามีลักษณะที่ถูกต้องสมบูรณ์ องค์การสหประชาชาติไม่มีสิทธิหรืออำนาจที่จะ
ปฏิเสธการขอจดทะเบียนและไม่มีรัฐหรือองค์การใดมีอำนาจคัดค้านหรือห้ามมิให้มีการ
จดทะเบียน อย่างไรก็ตามก็เกี่ยวกับปัญหาว่าสนธิสัญญาใดบางที่จะต้องจดทะเบียน เกี่ยว
โยงไปให้เกิดปัญหาอื่นที่ควรได้รับการพิจารณาว่า คำว่า "สนธิสัญญาหรือความตกลง
ระหว่างประเทศ" ที่ไหนนั้นคลุมถึงความตกลงระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญา
ทั้งหมดหรือไม่ และคลุมถึงคำประกาศแต่ฝ่ายเดียวที่ก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศ
ด้วยหรือไม่

สำหรับปัญหาแรกนั้น ถ้าจะตีความเคร่งครัดตามตัวอักษร จะเห็นได้ว่าไม่
มีข้อยกเว้นเอาไว้ โดยหลักแล้วไม่ว่าสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศใด ๆ
ที่สมาชิกของสหประชาชาติกระทำกันหรือเป็นภาคีต้องทำการจดทะเบียน แต่ในทาง
ปฏิบัตินั้น ไม่ได้มีการจดทะเบียนความตกลงระหว่างประเทศที่มีลักษณะสนธิสัญญาทั้งหมด
ทีเดียว ทางปฏิบัติและความเห็นชอบของนักนิติศาสตร์หรือของรัฐนุรุษในเรื่องนี้ยังดักกัน
อยู่

ในปัญหาที่สอง เกี่ยวกับการประกาศแต่ฝ่ายเดียวที่ก่อให้เกิดพันธกรณี
ระหว่างประเทศ ในบันทึกของสำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติเสนอร่างมติต่อ
สมัชชา เกี่ยวกับข้อบังคับว่าด้วยการจดทะเบียนสนธิสัญญาตามมาตรา ๑๐๒ ของกฎบัตร
มีข้อความกล่าวถึงความหมายของถ้อยคำว่า "สนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศ"
ในตอนหนึ่งของบันทึกว่า

"ความหมายที่แท้จริงของถ้อยคำว่า สนธิสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศ ได้เป็นสิ่งที่บังเอิญเกิดขึ้น ในเรื่องนี้ สำนักงานเลขาธิการคิดว่า เป็นการจำเป็นที่จะถือตามการตีความคำว่า ความตกลง ซึ่งให้ไว้ในรายงานของคณะกรรมการ IV/2 แห่งการประชุมซานฟรานซิสโก อันรวมถึงข้อผูกพันแต่ฝ่ายเดียวที่มีลักษณะระหว่างประเทศ ซึ่งได้รับการยอมรับ"

ข้อบังคับนี้โดยยอมรับโดยสมัชชาสหประชาชาติ ซึ่งมีผลให้ปรับใช้ความในมาตรา ๑๐๒ ต่อการประกาศแต่ฝ่ายเดียวที่ก่อให้เกิดพันธกรณีระหว่างประเทศควย อย่างไรก็ตาม การตีความเช่นนี้ไม่เป็นที่เห็นด้วยของนักนิติศาสตร์ระหว่างประเทศหลายท่าน

ผลทางกฎหมายของการจดทะเบียน กฎบัตรสหประชาชาติที่กำหนดบทบัญญัติเรื่องการจดทะเบียน โดยกำหนดไว้ในเรื่องผลของการจดทะเบียนไว้ว่า ถ้าสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศใดที่มิได้จดทะเบียนไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติ จะยกสนธิสัญญาหรือความตกลงนั้นขึ้นอ้างในองค์กรขององค์การมิได้ ซึ่งในเรื่องนี้มีข้อสังเกตอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. สนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่กล่าวถึงในมาตรา ๑๐๒ ของกฎบัตรสหประชาชาตินั้นหมายถึงสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่กระทำกันหลังจากที่กฎบัตรเริ่มใช้บังคับ คือตั้งแต่วันที่ ๒๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ เท่านั้น สำหรับสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่กระทำกันก่อนหน้านั้นไม่อยู่ในข่ายของมาตรานี้

๒. ถ้ามิได้มีการจดทะเบียนสนธิสัญญาหรือความตกลงดังกล่าวในข้อ ๑ ผลมีแต่เพียงว่าจะยกสนธิสัญญาหรือความตกลงนั้นขึ้นอ้างในองค์กรขององค์การสหประชาชาติไม่ได้ แต่มีปัญหว่า ถ้าเป็นสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่กระทำกันระหว่างรัฐที่มิได้เป็นสมาชิกขององค์การ จะยกสนธิสัญญาหรือความตกลงนั้นขึ้นอ้างในองค์กรขององค์การ เช่นในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าจะเป็นในทางที่ควรจะยกขึ้นอ้างได้ เพราะไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามไว้ โอกาสที่จะยกขึ้นอ้างก็มีได้ เช่น ในกรณีพิพาทระหว่างรัฐที่มิได้เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ แต่ยอมรับอำนาจศาลยุติธรรมระหว่างประเทศให้พิจารณาคดี เป็นต้น

บทที่ ๕

ลักษณะพิเศษในการทำสนธิสัญญาขององค์การระหว่างประเทศ๑. วิธีการพิเศษเกี่ยวกับการทำตัวบทสนธิสัญญาโดยองค์การระหว่างประเทศก. บทบาทขององค์การระหว่างประเทศในการทำตัวบท

ยุคปัจจุบันนี้ องค์การระหว่างประเทศได้เพิ่มบทบาทที่สำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศขึ้นมาก ในส่วนที่เกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศก็มีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปจากกระบวนการจัดทำสนธิสัญญาแบบปกติ คือแทนที่จะมีการเจรจาหรือประชุมกันเพื่อทำสนธิสัญญาโดยเฉพาะ และมีการตกลงกันระหว่างรัฐภาคีจัดทำตัวบทสนธิสัญญาขึ้น ในบางกรณี องค์การระหว่างประเทศได้เป็นผู้จัดทำและเสนอตัวบทสนธิสัญญาขึ้นมาเอง โดยที่รัฐต่าง ๆ มิได้มีส่วนร่วมในการเจรจาและจัดทำโดยตรง หรือไม่ก็ร่วมตัวบทที่จะให้เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศไว้ในมติขององค์กร แห่งองค์การตามวิธีการที่กำหนดหรืออนุญาตไว้ในกฎบัตรหรือธรรมนูญขององค์การระหว่างประเทศนั้น ๆ เช่น ควบการถือเอามติอันประกอบขึ้นด้วยเสียงข้างมากธรรมดา หรือเสียงข้างมากในอัตราส่วนที่กำหนดไว้ เป็นหลักในการลงมติรับ เป็นต้น เทคนิคในกระบวนการทำสนธิสัญญาจึงมีลักษณะไหลเข้าไปทางกระบวนการนิติบัญญัติ แต่จะเป็นที่แลเห็นได้มากน้อยเพียงใด ก็แล้วแต่วิธีการที่ยังแตกต่างกันอยู่ตามแต่กรณีที่เป็นปกติ เฉพาะองค์การหรือเฉพาะราย เป็นพิเศษ

ข. กระบวนการที่รักษาลักษณะภายนอกของวิธีการปกติไว้ ในกรณีนี้ องค์การระหว่างประเทศซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในการจัดทำอนุสัญญาทำหน้าที่เป็นประหนึ่งเพียงเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคที่ยกร่างขึ้นเท่านั้น เกี่ยวกับในกรณีที่มีการประชุมระหว่างประเทศ เป็นกรณีพิเศษ เพื่อการนั้นโดยเฉพาะ เมื่อจัดทำตัวบทสนธิสัญญาขึ้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ให้รัฐต่าง ๆ ลงนามและให้สัตยาบันตามวิธีการปกติ แต่การลงนามและการให้สัตยาบันนั้นมักเปิดโอกาสให้กระทำในภายหลังได้ด้วย ตามวิธีนี้ เมื่อพิจารณาตามลักษณะภายนอกแล้ว

อนุสัญญาที่ทำขึ้นนั้นถือได้ว่าเป็นผลงานและความตกลงของรัฐที่เป็นภาคี แต่การลงนามนั้นขาดลักษณะที่เป็นการรับรองตัวว่าถูกต้องไป โดยเฉพาะเมื่อมีการเปิดโอกาสให้มีการลงนามได้ในภายหลัง เพราะการรับรองตัวว่าถูกต้องนั้นอยู่ที่การลงมติรับโดยเสียงข้างมากของสมาชิกองค์การ และถือว่าเป็นการตกลงยินยอมระหว่างกันในบรรดาภาคีหลายฝ่ายก็ไม่ถูกต้องนัก เพราะมิใช่เป็นการที่ต่างฝ่ายต่างลงนามในฐานะเป็นผู้ร่วมกันจัดทำอนุสัญญานั้นขึ้น รัฐที่เป็นภาคีโดยอมรับเอาตัวบทซึ่งตนมิได้มีส่วนร่วมในการจัดทำอย่างแท้จริง ด้วยการให้การรับนั้นสมบูรณ์โดยการให้สัตยาบัน จริงอยู่ แม้ว่าในทางปฏิบัติจะมีผู้แทนของรัฐที่เป็นสมาชิกทั้งหมดหรือแต่บางส่วนมีส่วนในการทำหน้าที่ยกร่าง แต่เป็นการกระทำในนามขององค์การระหว่างประเทศซึ่งมีสภาพบุคคลระหว่างประเทศต่างหาก ไม่ใช่กระทำในฐานะเป็นผู้แทนของแต่ละรัฐ ผู้ที่มีบทบาทอย่างแท้จริงในการจัดทำตัวบทอนุสัญญาดังกล่าวนั้นจึงได้แก่ตัวองค์การระหว่างประเทศเอง

- ค. กระบวนการที่องค์การเป็นผู้จัดทำสนธิสัญญาโดยตรง กระบวนการทำตัวบทสนธิสัญญาโดยองค์การระหว่างประเทศโดยตรงในลักษณะนิติบัญญัติแลเห็นได้ชัดขึ้น ในกรณีที่องค์การระหว่างประเทศเสนอตัวบทสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศให้รัฐต่าง ๆ ยอมรับให้มีผลผูกพันที่เดียว โดยไม่ต้องมีการลงนามกัน เช่น ในกรณีที่องค์การสหประชาชาติได้จัดทำอนุสัญญาทั่วไปว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันของสหประชาชาติ ซึ่งมีมติรับเมื่อ ๑๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๖ โดยเปิดโอกาสให้บรรดาประเทศสมาชิกทั้งหลายทำการภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีได้ นอกจากนั้น ในบางกรณี ธรรมนูญขององค์การระหว่างประเทศยังกำหนดให้ เป็นพันธกรณีของประเทศสมาชิกที่จะต้องนำเอาอนุสัญญาซึ่งที่ประชุมเต็มคณะขององค์การระหว่างประเทศนั้นมีมติรับ เสนอต่อองค์การที่มีอำนาจตามกฎหมายของตนเพื่อพิจารณาหรือไม่รับภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ อาทิ ในมาตรา ๔ วรรค ๔ ของธรรมนูญองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม กำหนดระยะเวลาไว้ ๑ ปี และในมาตรา ๒๐ ขององค์การอนามัยโลก กำหนดเวลาไว้ ๑๘ เดือน และบัญญัติไว้ด้วยว่าถ้าไม่ยอมรับก็ให้แถลงเหตุผลของการที่ปฏิเสธให้ทราบด้วย นอกจากนั้นสำหรับอนุสัญญาที่จัดทำด้วยโดยองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ มีวิธีการที่ผิดแผกเพิ่มเติมไปจากสนธิสัญญาที่กระทำโดยรัฐภาคีอีกหลายประการ

๒. การยอมรับสนธิสัญญาบางลักษณะ

ขององค์การระหว่างประเทศ

การยอมรับอนุสัญญาเกี่ยวกับแรงงาน ลักษณะพิเศษของอนุสัญญาเกี่ยวกับการแรงงาน ซึ่งจัดทำขึ้นโดยองค์การการกรรมกรระหว่างประเทศเกี่ยวกับการยอมรับนั้น ก็คือ อนุสัญญาว่าด้วยการแรงงานนั้นเกี่ยวข้องกับ การวางกฎเกณฑ์ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงการปฏิบัติ ทางคานกฎหมายภายใน เกี่ยวข้องกับคนชาติหรือคนต่างด้าวที่อาศัยและทำงานอยู่ใน ประเทศหนึ่ง ๆ การยอมรับอนุสัญญาเกี่ยวกับแรงงานที่กล่าวนี้โดยปกติมิได้กระทำในรูป ของการให้สัตยาบันหรือการภาคยานุวัติ

ตามมาตรา ๑๕ วรรค ๒ ของธรรมนูญองค์การการกรรมกรระหว่าง ประเทศบัญญัติให้รัฐบาลของรัฐสมาชิกมีพันธกรณีที่จะต้อง เสนอร่างอนุสัญญาต่อองค์กรที่ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อออกกฎหมายภายในหรือดำเนินการประการ อื่นให้การ เป็นไปตามอนุสัญญา ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงเท่ากับ เป็นการ **ริครอบอำนาจ** ใน การใช้ดุล พินิจ เกี่ยวกับการทำสัตยาบันลงไป

ก. สนธิสัญญาที่องค์การระหว่างประเทศอาจทำได้ ในฐานะที่องค์การ ระหว่างประเทศมีสภาพบุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศต่างหากจากสภาพบุคคลของ รัฐสมาชิกจึงเป็นที่ยอมรับและถือกันว่า องค์การระหว่างประเทศมีอำนาจที่จะทำความ ตกกลงกับองค์การระหว่างประเทศด้วยกันหรือกับรัฐได้ แต่ทั้งนี้มิใช่ว่า องค์การระหว่าง ประเทศจะมีอำนาจทำสนธิสัญญาหรือความตกลงได้ทุกชนิด เช่นเดียวกับรัฐ สนธิสัญญา หรือความตกลงที่องค์การระหว่างประเทศอาจทำได้แยกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑) สนธิสัญญาที่กำหนดสถานะทางกฎหมายขององค์การ ของเจ้าหน้าที่ องค์การ และของตัวแทนของรัฐสมาชิก เช่น อนุสัญญาเกี่ยวกับ เอกสิทธิและความคุ้มกัน ขององค์การสหประชาชาติและองค์การชำนาญพิเศษ ซึ่งองค์การ เหล่านั้นได้ทำกับประเทศ

ต่าง ๆ หลายประเทศ ความตกลงเกี่ยวกับการจัดตั้งสำนักงาน (accord de siège) ซึ่งองค์การระหว่างประเทศทำกับรัฐบาลรัฐที่องค์การไปตั้งสำนักงาน หรือสำนักงานย่อยอยู่ ความตกลงในลักษณะนี้อาจกระทำกับรัฐที่มีโซมาชิกขององค์การ ก็ได้ ดังที่สหประชาชาติได้ทำความตกลงต่าง ๆ ที่มีลักษณะดังกล่าวกับประเทศสวีเดน เป็นต้น นอกจากนั้น ในบางกรณี องค์การระหว่างประเทศอาจเป็นภาคีของสนธิสัญญาหลายฝ่าย ที่มีลักษณะทางเทคนิคก็ได้ เช่น ในพิธีสารต่อท้ายความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการกระจายเสียงทางวิทยุควมความถี่สูง ค.ศ. ๑๙๔๘ มีบทบัญญัติว่า สหประชาชาติจะเป็นภาคีของความตกลงนี้ด้วย และเลขาธิการสหประชาชาติได้ยอมรับในนามขององค์การ เข้าเป็นภาคีตามนั้น

๒) สนธิสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างประเทศขององค์การนั้น ๆ สำหรับสนธิสัญญาที่หาระหว่างองค์การระหว่างประเทศกับรัฐ อาจเป็นสนธิสัญญาที่มีลักษณะทางการ เมือง เช่นตามมาตรา ๔๓ ของบทบัญญัติสหประชาชาติ คณะมนตรีความมั่นคง อาจทำความตกลงในนามขององค์การกับรัฐหรือกลุ่มรัฐสมาชิก เกี่ยวกับการให้กำลังทรัพย์ เพื่อการใช้จ่ายของสหประชาชาติ อย่างไรก็ตามปัจจุบันนี้ ยังมีได้มีการทำความตกลงที่กล่าว อันมีข้อที่ควรสังเกตเกี่ยวกับมาตรา ๗๔ ของกฎบัตรซึ่งว่าด้วยความตกลงในเรื่องภาวะทรัสตี ความตกลงนั้น ๆ ทำกันระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องโดยสหประชาชาติมิได้เป็นภาคีด้วย แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์การของสหประชาชาติ คือจากสมัชชาและในกรณี "เขตยุทธศาสตร์" ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคง วิธีการดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นวิธีใหม่ที่ปรากฏในกระบวนการทำสนธิสัญญา นอกจากสนธิสัญญาที่มีลักษณะทางการ เมืองแล้ว องค์การระหว่างประเทศอาจทำสนธิสัญญาที่มีลักษณะทางเทคนิคกับรัฐต่าง ๆ ซึ่งโดยปกติเป็นสนธิสัญญา หรือความตกลงเกี่ยวกับบริการสาธารณะระหว่างประเทศดังเช่นในมาตรา ๒ วรรค ๒ ของธรรมนูญองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอพยพลี้ภัย ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า

"เพื่อเป็นการปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงไป องค์การอาจจะดำเนินกิจกรรมทั้งหลายที่เหมาะสมและเพื่อการนี้ มีอำนาจหน้าที่จะ

.....

.....

ง) ทำการเจรจาและทำความตกลงกับรัฐบาลต่าง ๆ"

อย่างไรก็ตาม ความตกลงระหว่างองค์การระหว่างประเทศบางชนิดที่ทำกับรัฐ เช่น ความตกลงเกี่ยวกับการกู้เงินจากธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและการพัฒนา ก่อ จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศก็ดี ความเห็นของนักกฎหมายส่วนมากเห็นว่า มีลักษณะเป็น "สัญญา" มากกว่าจะเป็น "สนธิสัญญา" หรือความตกลงระหว่างประเทศ ตามหมายที่แท้จริง

สำหรับสนธิสัญญาหรือความตกลงที่ทำระหว่างองค์การระหว่างประเทศ ควบกัน จะเห็นได้ว่า อาศัยอำนาจตามมาตรา ๕๗ และ มาตรา ๖๓ ของกฎบัตร สหประชาชาติ ได้มีการทำความตกลงต่าง ๆ ระหว่างสหประชาชาติกับองค์การชำนาญ พิเศษแต่ละองค์การ และที่องค์การชำนาญพิเศษทำความตกลงระหว่างกันเองก็มีไม่น้อย ลักษณะของความตกลงระหว่างองค์การระหว่างประเทศควบกันนั้น มีได้หลายด้าน เช่น เกี่ยวกับการประสานอำนาจหน้าที่และกิจการขององค์การภาคี การขอความเห็นของ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในปัญหาต่าง ๆ การวางระเบียบเกี่ยวกับการจัดงาน ภายในขององค์การอย่างในเรื่องสถานะของเจ้าหน้าที่ เหล่านี้เป็นต้น

ข. อำนาจหน้าที่ขององค์กรขององค์การระหว่างประเทศในการทำสนธิสัญญา ในบางกรณี สนธิสัญญาที่เป็นแม่บทขององค์การได้กำหนดให้อำนาจแก่ องค์การบางองค์การขององค์การที่จะทำความตกลงระหว่างประเทศได้ เช่นในมาตรา ๕๓ ของกฎบัตรสหประชาชาติให้อำนาจแก่คณะมนตรีความมั่นคงในการที่จะทำความ ตกลงทางทหารกับรัฐสมาชิก หรือในมาตรา ๖๓ ให้อำนาจแก่คณะมนตรีเศรษฐกิจ และสังคม ควบความเห็นชอบของสมัชชา ทำความตกลงกับองค์การชำนาญพิเศษได้ สำหรับองค์การชำนาญพิเศษ อำนาจในการทำความตกลงที่กรรมบัญญัติให้ไว้มีไม่ เหมือนกัน บางทีให้อำนาจแก่ที่ประชุมใหญ่ บางทีให้แก่คณะมนตรีบริหาร และบางที ให้แก่ผู้อำนวยการใหญ่ขององค์การโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่หรือของคณะ มนตรีบริหาร ทั้งนี้ แล้วแต่จะกำหนดไว้ในสนธิสัญญาแม่บท

ในกรณีที่มีมติบัญญัติที่แจ่มชัดให้อำนาจไว้ในสนธิสัญญาแม่บท ถือกันว่า อำนาจในการทำความตกลงอยู่กับองค์กรใหญ่เต็มคณะ แต่ถ้าเป็นความตกลงในเรื่อง ที่เกี่ยวกับการบริหารงาน เจ้าหน้าที่ชั้นสูงสุดขององค์กร เช่น เลขาธิการหรือผู้อำนวยการใหญ่ก็มีอำนาจที่จะกระทำใด

- ค. สนธิสัญญาที่ทำโดยองค์กรอภีรัฐ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังสงครามโลก ครั้งที่สองนี้ การที่รัฐหลายรัฐหรือรัฐกลุ่มหนึ่งจัดตั้งองค์กรร่วมกันขึ้นได้เป็นไปอย่าง แพร่หลาย องค์กรเหล่านั้นส่วนมากเป็นองค์กรระหว่างประเทศ หรือองค์กรระหว่าง รัฐ แต่ก็มีองค์กรอีกประเภทหนึ่งมีลักษณะเป็นองค์กรอภีรัฐ (Organisation superétatiques) อันเป็นองค์กรที่รัฐสมาชิกผูกพันตนไว้ล่วงหน้าโดย สนธิสัญญาแม่บทที่จัดตั้งองค์กร รัับโดยถือเป็นที่ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตามคำ วินิจฉัยใด ๆ หรือรับทราบการดำเนินงานใด ๆ ขององค์กรนั้น ไม่ว่าในเรื่องที่ก่อให้เกิด สิทธิหรือหน้าที่อย่างเต็มที่ ดังนั้น ถ้าสนธิสัญญาแม่บทให้อำนาจแก่องค์การอภีรัฐในการ ทำสนธิสัญญาหรือทำความตกลงใด ๆ สนธิสัญญาหรือความตกลงที่องค์กรทำกับรัฐใด หรือองค์กรระหว่างประเทศก็ตาม ย่อมมีผลผูกมัดรัฐที่เป็นภาคีขององค์กรอภีรัฐนั้น ทั้งหมด ตัวอย่างที่แลเห็นได้ในขณะนี้เกี่ยวกับอำนาจในการทำสนธิสัญญาหรือความตกลง ขององค์กรอภีรัฐ มี

๑. อนุสัญญาว่าด้วยการร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งยุโรป ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ค.ศ. ๑๙๕๘ มีบทบัญญัติว่า องค์กรการร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งยุโรปอาจ "ทำความตกลงกับสมาชิกของตน หรือกับประเทศที่มีได้เป็นสมาชิก กับรัฐบาลสหรัฐ และกับองค์กรระหว่างประเทศ" (มาตรา ๑๓ วรรค ข.)

๒. สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรปหรือตลาดร่วม ซึ่งลงนาม กันที่กรุงโรม เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๗ มีบทบัญญัติที่แจ่มชัดเกี่ยวกับเรื่องการทำสนธิสัญญาขององค์กรหลายมาตรา เช่น ในมาตรา ๑๑๔ บัญญัติว่า

"ความตกลงซึ่งกล่าวในมาตรา ๑๑๑ วรรค ๒ และในมาตรา ๑๑๓
กระทำในนามของประชาคม โดยคณะมนตรีความเห็นเอกฉันท์ในสองระยะแรก
(ระยะหัวเดียวหัวต่อ) และควยเสี่ยงข้างมากตามจำนวนที่กำหนดในระยะหลัง
จากนั้น"

และในมาตรา ๒๒๕ บัญญัติว่า

"๑. ในกรณีซึ่งบทบัญญัติแห่งสนธิสัญญานี้ กล่าวถึงการทำความตกลง
ระหว่างประชาคมกับรัฐหนึ่งหรือหลายรัฐ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ ความ
ตกลงเหล่านี้คณะกรรมการ เป็นผู้เจรจา ภายใต้อำนาจซึ่งให้ไว้แก่คณะกรรมการ
ในเรื่องนี้ ความตกลงเช่นว่านั้น ให้กระทำโดยคณะมนตรีหลังจากที่ได้ปรึกษา
หารือกับสมาชิกในกรณีที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญานี้

.....

๒. ความตกลงซึ่งใดกระทำภายในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ข้างต้นนี้ผูกพัน
สถาบันแห่งประชาคมและรัฐสมาชิก"

๓. สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมยุโรปเกี่ยวกับพลังงานปรมาณู (EURATOM)
ซึ่งลงนามในวันเดียวกันกับสนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจแห่งยุโรป มีบทบัญญัติใน
มาตรา ๑๑๑ ว่า

"ภายในขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของตน ประชาคมอาจผูกพันตนเอง
โดยการทำความตกลงหรืออนุสัญญากับรัฐที่สาม องค์การระหว่างประเทศ หรือ
คนชาติของรัฐที่สาม

ความตกลงหรืออนุสัญญาเหล่านี้ให้คณะกรรมการ เป็นผู้เจรจาตาม
คำสั่งของคณะมนตรี และให้คณะกรรมการ เป็นผู้ทำโดยความเห็นชอบของคณะ
มนตรี ซึ่งจะวิฉีด้วยโดยเสี่ยงข้างมากตามจำนวนที่กำหนด"

และในมาตรา ๒๒๖ บัญญัติว่า

"ประชาคมอาจทำความตกลงกับรัฐที่สาม สหภาพแห่งรัฐ หรือองค์การ
ระหว่างประเทศ ก่อตั้งสมาคมอันมีลักษณะประกอบควยสิทธิและพันธกรณีตอบแทนกัน
การดำเนินการร่วมกัน และมีวิธีปฏิบัติงานพิเศษเฉพาะ "

ดังนี้ เป็นต้น